

R22.876

SPRAWOZDANIA EKONOMICZNE
URZĘDÓW ZAGRANICZNYCH RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

CZECHOSŁOWACJA

SPRAWOZDANIE EKONOMICZNE Z 1927 R.

OPRACOWAŁ
KONSUL RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W PRADZE
Dr. T. LUBACZEWSKI

POD REDAKCJĄ TYGODNIKA
PRZEMYSŁ I HANDEL

NAKŁADEM MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH
WARSZAWA
1928

P. 22.876
Dokl. do 451318 [1927.-12]
4.23.9.1012 [12]
Jy 10. I. 82

SPRAWOZDANIA EKONOMICZNE
URZĘDÓW ZAGRANICZNYCH RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

[1927 r. Nr. 12]

CZECHOSŁOWACJA

SPRAWOZDANIE EKONOMICZNE Z 1927 R.

OPRACOWAŁ
KONSUL RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W PRADZE
Dr. T. LUBACZEWSKI

POD REDAKCJĄ TYGODNIKA
PRZEMYSŁ I HANDEL

NAKŁADEM MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH
WARSZAWA

1928

312602

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA
im. Jerzego Giedroycia w Białymstoku

FUW0291445

6/154/09 p

OBSZAR I LUDNOŚĆ

Obszar Republiki Czeskosłowackiej¹⁾ wynosi 140.408 km.²; z tego przypada na: Czechy 52.064 km.², Morawy 22.315 km.², Śląsk 4.452 km.², Słowacyznę 48.933 km.², Ruś Podkarpacką 12.644 km.².

Pod względem obszaru zajmuje Czechosłowacja wśród państw europejskich 15 miejsce.

Według spisu ludności z 1921 r. ma Czechosłowacja 13,612.006 mieszkańców¹⁾, t. j. 97 na 1 km.². Na poszczególne kraje, wchodzące w skład Czechosłowacji, przypada na:

	Mieszkańców:	
	ogółem	na 1 km. ²
Czechy	6,670.582	128
Morawy	2,662.884	119
Śląsk	675.392	152
Słowacyznę	2,998.403	61
Ruś Podkarpacką	604.745	48

Pod względem liczby mieszkańców zajmuje Czechosłowacja wśród państw europejskich 10 miejsce.

Ludność Czechosłowacji pod względem przynależności państwowej i narodowościowej przedstawia się, według statystyki rządowej czeskosłowackiej, jak następuje:

(patrz tabela str. 4)

Liczba zawartych małżeństw wynosiła w Czechosłowacji w latach 1919 — 1926 r. przeciętnie 149.624 rocznie, t. j. 10·89 na 1.000 mieszkańców.

Liczba urodzeń wynosiła w okresie 1919 — 1926 r. przeciętnie 380.646 rocznie, t. j. 2·63%, równocześnie zmarło przeciętnie 232.941 osób rocznie, czyli 1·69% mieszkańców Republiki — przyrost naturalny ludności wynosi więc w Czechosłowacji obecnie przeciętnie 0·94%. Największy przyrost naturalny ludności wykazuje Ruś Podkarpacka (1·95%), następnie

¹⁾ Zmiany granic, dokonane po 15/II 1921 r., zostały uwzględnione.

Słowaczyna (1'37%), Śląsk (0'98%), Morawy (0'85%), ostatnie miejsce zajmują Czechy (0'58%).

Wyemigrowało z Czechosłowacji w ostatnich ośmiu latach (1920 — 1927 r.) 262.988 osób; z tego przypadku na:

Czechy	75.494
Morawy	35.387
Śląsk	8.184
Słowaczynę	131.139
Ruś Podkarpacką	12.784

Przyrost ludności Czechosłowacji wskutek imigracji wynosił w czasie 1922 — 1927 r. 53.350 osób.

Analfabetów liczy Czechosłowacja (według spisu ludności z 1921 r.) 7·2% (Czechy 2·1%, Morawy 2·65%, Śląsk 3·12%, Słowaczyna 14'71%, Ruś Podkarpacka 50'03%).

Stolica Czechosłowacji, Praga, liczyła w czasie spisu ludności w 1926 r. 676.663 mieszkańców (obecnie prawdopodobnie ponad 800.000). Czechosłowacja ma 16 miast, liczących przeszło 30.000 mieszkańców. Są nimi obok Pragi¹⁾: Brno (221.758 mieszkańców), Morawska Ostrawa (166.939), Pilzno (108.023), Bratysława (97.471), Liberec (63.988), Ołomuniec (57.206), Usti nad Labem (56.628), Czeskie Budziejowice (55.411), Koszyce (52.898), Teplice-Sanov (47.460), Opawa (40.008), Kładno (37.534), Karlovy Vary (36.653), Podmokly (33.897), Prostejov (31.092).

* * *

Czechosłowacja przechodziła po wojnie ciężki kryzys gospodarczy, który zakończył się dopiero w 1926 r. Nowy układ granic politycznych w Europie Środkowej odciął przemysł czeskosłowacki od dotychczasowych rynków zbytu, spadek zaś wartości pieniądza i wynikłe stąd ogólne zubożenie zmniejszyły siłę konsumpcyjną szerokich warstw ludności wewnątrz kraju, co spowodowało niedostateczne wyzyskanie zdolności produkcyjnej przemysłu i związane z tem olbrzymie bezrobocie.

Dzięki wyczerpanej i planowej pracy zdołano przełamać nieufność kapitału zagranicznego i wynikającą z niej ciasnotę na rynku pieniężnym i stopniowo zdobywano nowe rynki zbytu.

W 1927 r. życie gospodarcze Czechosłowacji powraca do normalnych stosunków, — wytwórczość przemysłowa osiąga zpowrotem poziom przedwojenny i może nareszcie wyzyskać należycie swą zdolność produkcyjną, bezrobocie się zmniejsza, konsumpcja rośnie, fale wahań konjunkturalnych są już spokojne, długie, odpowiadają wymaganiom sezonowym i da-

¹⁾ Dane według spisu ludności z 1921 r.

	Liczba ludności	Obywatele czechosłowacy	Cześć Słowacy	Rusini	Polacy	Niemcy	Węgrzy	Zydzi	Inne narodowości	Obywatele państw obcych
Czechy	6.670.582	6.576.825	4.382.788	2.007	937	2.173.239	5.476	11.251	1.091	93.757
Morawy	2.662.884	2.616.436	2.048.425	976	2.080	547.605	534	15.335	1.481	46.448
Śląsk	672.268 ¹⁾	622.738	296.194	338	69.967 ²⁾	252.365	94	3.681	99	49.530
Słowaczyna	3.000.870	2.958.535	2.013.784	85.642	2.534	139.902	637.173	70.546	8.954	42.335
Ruś Podkarpacka	604.745	597.872	19.766	372.503	298	10.337	103.819	79.722	11.427	6.873
Ogółem :	13.611.349	13.372.406	8.760.957	461.466	75.852	3.123.448	747.096	180.535	23.052	238.943
	100%	98.82%	65.51%	3.45%	0.57%	23.36%	5.57%	1.35%	0.19%	1.18%

¹⁾ Zmiany granic, dokonane dokonane po 15/II. 1921 r., nie zostały uwzględnione.

²⁾ Według obliczeń prywatnych, liczba ludności polskiej na Śląsku czeskim wynosi przeszło 150.000 osób.

Na poszczególne zawody przypada :

	Rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo	Przemysł i rzemiołnictwo	Handel, finanse i komunikacja	Służba państwowa i publiczna, wołne zawody i wojsko	Samodzielnie wykonywane prace domowe, prace najemne wszelkiego rodzaju, inne zawody oraz zawody bez specjalnego charakteru
Czechy	1.980.368	2.734.344	833.195	398.373	723.802
Morawy	1.176.122	1.272.462	343.992	178.258	364.318
Śląsk, Słowaczyna	1.818.595	530.192	230.624	147.918	273.541
Ruś Podkarpacka	409.030	64.022	43.178	26.000	62.515
Ogółem:	5,384,115	4,501,020	1,451,489	750,549	1,424,176

ją możliwość kalkulacji na dłuższą metę, konsolidacja wewnętrzna stwarza dogodny warunki dla napływu kapitału zagranicznego, handel zagraniczny rozwija się planowo, w ściśle oznaczonych kierunkach, umacniając nowo zdobyte pozycje, oraz w ciężkiej zresztą walce konkurencyjnej rozszerzając je — życie gospodarcze Czechosłowacji nie zamyka się już ściśle w granicach państwa, lecz wchodzi coraz bardziej w orbitę koniunktury ogólno-swiatowej, w której zresztą odgrywa samo niezwykle czynną rolę.

Dla należytej oceny znacznej poprawy w sytuacji gospodarczej Czechosłowacji w 1927 r. należy mieć na oku zarówno przyczyny wewnętrzne, które stworzyły dogodną odskocznnię dla wyzyskania polepszającej się stopniowo w Europie Środkowej koniunktury, jak też wpływy zewnętrzne, które umożliwiły należyte wyładowanie się w odpowiednim momencie skrzętnie i pilnie potęgowanej w złym okresie siły gospodarczej, opartej na dobrej nowoczesnej organizacji wielkiego przemysłu, obliczonego na eksport.

Nie ulega wątpliwości, iż prowadzona intensywnie w ostatnich latach w przemyśle czeskim racjonalizacja produkcji i koncentracja jej zbytu, stabilizacja waluty, umiejętna i celowa polityka Banku Narodowego, ostrożne postępowanie w sprawach gospodarczych rządu, utrzymującego w kwestjach ekonomicznych ścisły kontakt z kołami gospodarczymi, przykładna wreszcie oszczędność i pracowitość szerokich mas stworzyły odpowiednie warunki dla ekspansji gospodarczej.

Stwierdzić należy, że koniunktura 1927 r. nie powstała z przyczyn wewnętrznych, stosunki bowiem gospodarcze w Czechosłowacji, rozwijające się miarowo, nie wykazują w tym okresie żadnych głębszych zmian, lecz przysłała z zewnątrz. Sąsiadujące z Czechosłowacją kraje Europy Środkowej (Niemcy, Polska, Austria, Węgry) po ciężkim okresie inflacyjnym zdołały wreszcie wejść na drogę konsolidacji gospodarczej. Odezwał się wówczas silnie od lat tłumiony głód konsumpcyjny, któremu poddać nie mogła własna wytwórczość, często zresztą zbyt droga, tam zaś, gdzie produkcja miejscowa starała się dotrzymać kroku zwiększającemu się popytowi (głównie w Niemczech), wzrosło gwałtownie zapotrzebowanie na surowce zagraniczne.

Nadeszła oczekiwana chwila działania dla pracujących głównie na eksport działów wielkiego przemysłu Czech (przedewszystkiem metalurgicznego, włókienniczego, skórniczego, porcelanowego i t. d.), jak nie mniej też dla eksportu niektórych ważnych surowców (drzewa, węgla, kaolinu i t. d.). Okolicznością, sprzyjającą eksportowi produktów czeskosłowackich, była przytem paraliżująca konkurencję państw romańskich deflacja franka i lira, oraz depresja gospodarcza w Anglii po ciężkim kryzysie strajku węglowego.

Wzrost zatrudnienia przemysłu, pracującego na eksport, wywarł silny wpływ na całokształt stosunków gospodarczych Czechosłowacji — zmniejszyło się bezrobocie, zwiększył się dobrobyt mas pracujących, powodując równoległe wzrost konsumpcji, co znów odbiło się korzystnie na przemyśle, zaspakajającym potrzeby rynku wewnętrznego.

Takie są następujące po sobie kolejno etapy rozwoju koniunkturalnego w czeskosłowackim życiu gospodarczym w 1927 r.

Wskazują one wyraźnie na wielką zależność koniunktury gospodarczej w Czechosłowacji — jak wogóle we wszystkich państwach, mających silnie rozwinięty przemysł — od możliwości eksportowych, z drugiej jednakże strony wykazują, jak doniosłą rolę w życiu gospodarczym odgrywa obok koniunktury również należyte i staranne przygotowanie się do niej.

Obraz ogólny sytuacji gospodarczej w Czechosłowacji w roku sprawozdawczym dają następujące cyfry:

Bilans handlowy wykazuje saldo aktywne 2,188,678.000 Kcz. Nadwyżka eksportu wyrobów przemysłowych nad ich importem wynosi 8,337,661.000 Kcz. (w 1926 r. — 6,848,216.500 Kcz.); w części posłużyła ona do pokrycia pasywności udziału rolnictwa w handlu zagranicznym.

Całkowity eksport czeskosłowacki wynosił:

	1926 r.	1927 r.	1927 r. w porównaniu z 1926 r.
ton	12,806.007	14,008.637	+ 1,202.630
tys. Kcz.	17,847.607	20,125.773	+ 2,278.166

Równocześnie wzrósł import z 6,648.648 t., wartość 15,261.610 tys. Kcz. w 1926 r., na 7,354.367 t., wartości 17,937.095 tys. Kcz. w 1927 r.

Stan bezrobocia przedstawiał się, jak następuje:

	z końcem mies.	1926 r.	1927 r.
styczeń		61.876	83.271
luty	" "	62.079	83.205
marzec	" "	64.088	71.867
kwiecień	" "	66.098	60.260
maj	" "	68.991	52.470
czerwiec	" "	69.372	45.460
lipiec	" "	71.548	39.382
sierpień	" "	77.189	40.863
wrzesień	" "	70.767	37.634
październik	" "	66.502	35.377
listopad	" "	64.205	38.320
grudzień	" "	71.237	45.571

Liczba nadliczbowych godzin pracy w przemyśle czeskosłowackim wynosiła (powyżej 48 godz. tygodnia pracy normalnej):

	1926 r.	1927 r.
styczeń	560 405	606 602
luty	659 888	790 087
marzec	688 098	1,110 928
kwiecień	435 003	883 507
maj	563 587	1,075 401
czerwiec	635 737	1,559 450
lipiec	676 869	1,443 288
sierpień	747 224	2,179 816
wrzesień	758 835	2,095 176
październik	1,113 606	1,918 442
listopad	1,191 890	1 977 243
grudzień	1,162 345	1,778 391
razem:	9,393.487	16.618 631

Powyższe wskazuje na niezwykle intensywne zatrudnienie przemysłu czeskosłowackiego w roku sprawozdawczym, utrzymujące się z pewnymi wahaniami sezonowymi na najwyższym poziomie do końca 1927 r. Na poszczególne gałęzie przemysłu przypadało z nadliczbowych godzin pracy:

przemysł włókienniczy	9,508.259	57·2%
„ artykułów spożywczych	1,353.664	8·1%
„ konfekcyjny	1,286.400	7·7%
„ porcelanowy i szklany	1,037.623	6·2%
„ metalurgiczny	1,098.177	6·6%
„ budowlany	1,112.518	6·7%
„ drzewny	658.522	3·9%
„ obróbki metali	629.203	3·1%

Strajków było w 1927 r. 193, lokautów — 5; ogółem wynosiła strata dni roboczych, niemi spowodowana, 2,732.911 (w 1926 r. — 885.465).

Indeksy cen handlu hurtowego i detalicznego oraz kosztów utrzymania przedstawiają się następująco:

Indeks cen handlu hurtowego

1/ I 1927 r. — 979
31/XII „ — 975

Indeks cen handlu detalicznego

1/ I 1927 r. — 914
31/XII „ — 913

Indeks kosztów utrzymania:

5 osobowej rodziny robotniczej

1/ I 1927 r. — 747
31/XII „ — 740

4 osobowej rodziny urzędniczej

1/ I 1927 r. — 708
31/XII „ — 694.

Wskutek założenia 151 nowych spółek akcyjnych i spółek z ograniczoną odpowiedzialnością oraz podwyższenia kapitału zakładowego w 81 spółkach akcyjnych i spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością wzrósł kapitał zakładowy spółek akc. i spółek z ogr. odp. w Czechosłowacji w ciągu 1927 r. (po potrąceniu sum, przypadających na 41 zlikwidowanych w ciągu roku sprawozdawczego spółek akcyjnych i spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, oraz zmniejszenie kapitału zakładowego w 38 spółkach akcyjnych i spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością) efektywnie o 247,911.764 Kcz.

Pogląd na obszar zasiewów i zbiory głównych rodzajów płodów gleby daje następujące zestawienie:

	Obszar zasiewu:		Zbiory:		Przeciętna wydajność z ha.	
	1926	1927	1926	1927	1926	1927
	ha		q.		q.	
pszenica	623.437	641.638	9,288.890	10,306.754	14.9	15.9
żyto	831.384	821.352	11,611.377	12,430.516	14.0	15.1
jęczmień	708.605	712.001	11,430.609	11,979.358	16.13	16.5
owies	842.836	855.211	13,798.865	13,171.259	16.37	15.4
kukurydza	157.001	158.514	2,655.024	2,697.166	16.9	17.0
ziemniaki	627.796	650.823	50,466.847	77,075.170	80.39	118.4
buraki cukr.	271.421	294.231	65,990.514	75,355.534	243.6	256.1
chmiel	10.489	15.759	96.687	98.016	7.76	7.8
ln	21.908	21.772	110.400	128.068	5.1	5.9

ROLNICTWO

Produkcja roślinna.

Do stanu rolniczego należy 37.5% mieszkańców Czechosłowacji. Największy % ludności, zatrudnionej na roli, wykazuje Ruś Podkarpaska (62.18%), następnie Słowaczyna (57.71%), Morawy i Śląsk (33.39%), najmniej zaś silnie uprzemysłowione Czechy (27.91%).

Z ludności, zamieszkałej na wsi, było 47.61%, a więc prawie połowa, samodzielnych rolników, 0.62% dzierżawców, 0.6% urzędników, 25.04% robotników rolnych, 26.23% zarobników.

Z ziemi uprawnej należało (w %) do gospodarstw:

	1927 r.	Przed reformą rolną
do 2 ha	7.0	7.8
2 — 5 "	16.4	14.3
5 — 20 "	49.7	44.1
20 — 100 "	19.3	17.8
ponad 100 "	7.6	16.0

W 1927 r. przypadało na:

	ha	%
ziemię orną	5,914.825	42.14
łąki	1,381.045	9.84
lasy	4,652.257	33.15
pastwiska	1,194.430	8.51
ogrody	148.132	1.06
winnice	16.940	0.12
stawy i jeziora	77.453	0.55
nieużytki	650.490	4.63
razem	14,035.572	100.00

Cena ziemi uprawnej wykazuje duże różnice zależnie od jej jakości oraz odległości od rynku zbytu produkcji; wynosiła ona w 1927 r. (za 1 ha w Kcz.):

	minimum	średnia	maksimum
ziemia pod uprawę zbóż	6.000	10.000	15.000
" " " buraków	9.000	10.000	25.000
" " " chmielu	18.000	35.000	40.000
" " " ziemniaków	5.000	8.000	12.000
" " " paszy	2.500	8.000	i wyżej

W 1927 r. największy był obszar uprawy owsa (14.6% całej uprawionej powierzchni), po nim następuje obszar uprawy żyta (13.43%), jęczmienia (11.98%), kartofli (11%), pszenicy (10.85%), buraków cukrowych (4.97%) i kukurydzy (2.68%).

Obszar uprawy pszenicy i jęczmienia był największy na Słowaczynie, uprawy żyta w Czechach, uprawy buraków cukrowych na Morawach.

Pod względem wielkości produkcji pszenicy zajmuje Czechosłowacja wśród krajów europejskich 11 miejsce, żyta — 3 miejsce, jęczmienia i owsa — 5 miejsce, kartofli — 4 miejsce, buraków cukrowych i chmielu — 2 miejsce, lnu — 7 miejsce. W produkcji światowej produkcja pszenicy czeskosłowackiej w ostatnich siedmiu latach wynosi zaledwie 1%, żyta 3.28%, jęczmienia 3.42%, owsa 1.94%, kartofli 4%, lnu 2.1%, chmielu 12.78%, buraków cukrowych 16%.

W latach 1920 — 1926 przypadało przeciętnie na uprawę głównych rodzajów płodów gleby (w ha):

	W 1927 r. w porównaniu z przeciętną lat 1920 — 1926
pszenica	619.000 + 22.638
żyto	804.000 + 17.352
jęczmień	683.000 + 29.001
owies	826.000 + 29.211
kukurydza	156.000 + 2.514
kartofle	536.000 + 14.823
buraki cukrowe	250.000 + 44.231

Zbiory w okresie 1920 — 1926 wynosiły (q.):

	minimum	maksimum
pszenica	7,174.000	10,698.000
żyto	8,367.000	14,757.000

	<i>minimum</i>	<i>maksimum</i>
jęczmień	8,107.000	12,455.000
owies	8,658.000	13,308.000
kart fle	43,291.000	74,986.000
buraki cukr.	40,716.000	90,748.000
kukurydza	2,395.000	3,059.000

Jeżeli porównamy obszar uprawy i zbiory głównych płodów gleby w roku sprawozdawczym z wynikiem lat poprzednich, to urodzaj 1927 r. wypadnie określić jako średni, znacznie jednak lepszy, niż 1926 r. Dotyczy to szczególnie kartofli (zbiory rekordowe), buraków cukrowych, pszenicy i owsa.

Na podstawie danych statystycznych z lat 1923 — 1926 konsumpcja w Czechosłowacji wynosiła (okrągło):

	<i>miljn. q. na osobę kg.</i>	
pszenicy	14	99
żyta	13	92
jęczmienia	7	49,7
owsa	10	—
kartofli	50	391

Jeżeli zastosujemy te cyfry do 1927 r. (w którym konsumpcja raczej zwiększyła się w związku z wzrostem dobrobytu), to okaże się, iż Czechosłowacja miała w roku tym nadwyżkę kartofli (27 miljn. q.), owsa (3 miljn. q.) i jęczmienia (prawie 5 miljn. q.), natomiast znaczny brak pszenicy (3,7 miljn. q.), oraz żyta (0,56 miljn. q.), które pokryć musiała importem z zagranicy.

Handel zagraniczny Czechosłowacji zbożem w 1927 roku przedstawia następująca tabela:

	<i>Przywóz:</i>		<i>Wywóz:</i>		<i>Saldo</i>
	<i>ton</i>	<i>Kcz.</i>	<i>ton</i>	<i>Kcz.</i>	
pszenica	333.069	655,268.000	316	712.000	— 654,556.000
żyto	167.781	281,346.000	1.162	1,757.000	— 279,589.000
jęczmień	210	358.000	169.883	320,185.000	+ 319,827.000
owies	5.065	7,387.000	68.080	97,457.000	+ 90,070.000
kukurydza	203.824	243,148.000	195	243.000	— 242,905.000

Poniżej podane zestawienia obrazują kierunek czeskosłowackiego handlu zagranicznego zbożem w roku sprawozdawczym:

(patrz tabela str. 13)

Ogólna wartość importu ziemiopłodów wynosiła 2.172,2 miljn. Kcz., wartość eksportu — 999,5 miljn. Kcz., Czechosłowacja dopłaciła więc w 1927 r. za brakujące jej ziemiopłody 1.172,7 miljn. Kcz.

	<i>P R Z Y W Ó Z:</i>		<i>W Y W Ó Z:</i>	
	<i>tys. Kcz.</i>	<i>ton</i>	<i>tys. Kcz.</i>	<i>ton</i>
Węgry	265.223	136.987	63	38
Niemcy	13.029	7.371	173.387	90.026
Jugosławia	59.292	29.872	1.288	783
Polska	182	98	18	10
Hamburg	106.012	52.028	28.304	14.536
Włochy	483	239	3.822	1.543
Austria	4.716	2.507	38.815	28.533
Triest	17.795	8.280	—	—
Stany Zjedn. Am.	8.791	4.354	—	—
Argentyna	16.490	8.344	—	—
Rumunia	—	—	—	—
Kanada	—	—	—	—
W. Brytania	—	—	—	—
Szwajcaria	—	—	51.217	25.422
Holandia	—	—	5.837	3.713
			3.884	1.934

Według notowań giełdy praskiej rozwój cen zboża w Czechosłowacji przedstawiał się w ostatnich latach, jak następuje:

	20/X 1925 r. (70-80 kg.)	21/X 1926 r. (78-80 kg.)	21/X 1927 r. (czerw. 89-81 kg.)
pszenica	198-204	228-236	227-230
żyto	143-148	186-194	226-230
owies	148-154	136-140	166-169
jęczmień	180-190	175-180	193-203

Jak widać z powyższego, ceny zboża w Czechosłowacji od czasu wprowadzenia agrarnych ceł ochronnych (w ostatnich dwóch latach) wzrosły wydatnie, wykazując przytem dość wielką niezależność od wpływu rynków zagranicznych.

Rozwój cen zboża jesienią 1927 r. (po ukończeniu zbiorów) daje następujące zestawienie:

	Pszenica (czerw. 78-81)	Żyto	Jęczmień (prima)	Owies
16/IX	228-233	225-228	185-195	162-166
14/X	227-230	223-227	193-203	165-168
4/XI	227-230	229-232	191-201	168-170
25/XI	229-232	227-233	196-205	173-175
9/XII	229-232	230-235	205-212	175-179
30/XII	229-232	230-235	215-223	180-183

Ceny pszenicy utrzymały się w 1927 r. na tym samym poziomie, co w 1926 r., ceny żyta ustaliły się na poziomie wyższym, niż w roku poprzednim (wpłynęło na to zwiększenie się zależności od importu, który w okresie sierpień — grudzień 1927 r. wynosił 300% importu z tegoż okresu 1926 r.). Zwykłą tendencją cen jęczmienia tłomaczy wzmożony eksport, głównie wskutek trudnień w wywozie siodu do Niemiec, który w porównaniu z 1926 r. (okres sierpień — grudzień) wzrósł przeszło o 100%. Podobny objaw zauważyć się daje przy owsie (wzrost eksportu w porównaniu z okresem sierpień — grudzień 1926 r. wynosił przeszło 120%).

Uprawa chmielu staje się coraz bardziej popularnym hasłem rolników czeskosłowackich, liczących na wielkie zyski z tego źródła. W 1927 r. rozpoczęto po raz pierwszy uprawiać chmiel w obwodzie kolińskim, chrudimskim, kralowickim, oraz zwiększono znacznie uprawę chmielu na Słowaczczyźnie. W centrum uprawy — w obwodzie żateckim — było na wiosnę 904.068 płodnych kop i 229.826 kop nowej sadzonki, razem 1,134.894 kop, co jest cyfrą rekordową (w 1914 r. — 1,116.720 kop).

Obszar uprawy chmielu wynosił w Czechosłowacji w 1927 r. 15.759 ha (z tego obwód żatecki 12.593 ha), w 1926 r. 12.302 ha (z tego obwód żatecki

9.931 ha); oznacza to zwiększenie się obszaru uprawy chmielu więcej, niż o 20%, w Żatcu — o 27%.

Podobnie, jak w innych państwach europejskich, uprawiających chmiel, w Czechosłowacji od kilku lat wzrasta silnie uprawa chmielu przedniego, podczas gdy uprawa chmielu podrzędniejszego nie wykazuje prawie żadnych zmian.

W roku sprawozdawczym peronospora nie pokazała się, gdzie niegdzie tylko zjawiały się mszyce, które nie wyrządziły jednak większych szkód.

Zbiory opóźniły się nieco z powodu niepogody — rozpoczęły się po dn. 20 sierpnia, ukończone zaś zostały do dn. 10 września.

Ogólny zbiór chmielu w 1927 r. obliczyć należy na 220.000—225.000 q., z tego około 170.000 q. w obwodzie żateckim (urząd statystyczny oblicza go na 196.000 q. à 50 kg., z tego 156.000 q. à 50 kg. w obwodzie żateckim — cyfry te są jednak zbyt niskie, na co wskazuje chociażby fakt, że w Żatcu sprzedano do dn. 1/IV 1928 r. 156.000 q. à 50 kg.; zapasy z 1926 r. nie wchodzi tu prawie w rachubę, wynosiły bowiem w grudniu tegoż roku 4.000 q. u producentów i 8.000 q. w rękach handlarzy chmielu).

Dobre zbiory wpłynęły na spadek ceny, która wynosiła w sierpniu 2.300 — 2.500 Kcz. za 50 kg., we wrześniu 2.000 — 2.200 Kcz. za 50 kg., w grudniu już tylko 1.900 — 2.150 Kcz. (w pierwszych trzech miesiącach sezonu przeciętna cena 2.160 Kcz. wobec 4.025 Kcz. w 1926 r.).

Tendencja zniżkowa cen chmielu była powodem, że browary, wbrew dotychczasowemu zwyczajowi, zakupywały go w mniejszych partjach na potrzeby bieżące, wyczekując dalszego spadku cen.

Sprzedaż chmielu była dobra. Do listopada w obwodzie żateckim sprzedano 92% zbiorów. Z końcem grudnia zapasy wynosiły około 7.000 q. u producentów i około 8.000 q. u miejscowych handlarzy chmielu.

Eksport czeskosłowackiego chmielu stoczyć musiał ciężką walkę na rynku niemieckim, dążącym do uwolnienia się od importu czeskosłowackiego. Ogółem wynosił w 1927 r. eksport chmielu 162.424 q. (po 50 kg.), w 1926 r. — 147.163 q., w 1925 r. — 112.389 q. Równocześnie zmniejsza się import, który wynosił w 1927 r. — 10.334 q., w 1926 r. — 10.834 q., w 1925 r. — 16.211 q., w 1924 r. — 24.017 q.

Głównymi odbiorcami czeskosłowackiego chmielu zagranicą są wciąż jeszcze Niemcy (73.568 q. = 45,3%), dalej idzie Austria (24.993 q. = 15,4%), Francja (8.981 q. = 5,5%), Szwecja, Belgja, Szwajcaria, Polska. W imporcie chmielu do Czechosłowacji brały udział: Polska (3.423 q.), Francja (1.940 q.), Belgja (1.929 q.), Jugosławja (1.886 q.), Niemcy (492 q.) i t. d.

Co do perspektyw dla dalszego rozwoju uprawy chmielu w Czechosłowacji, to zdaje się, że punkt kulminacyjny jest osiągnięty, gdyż obszar uprawy chmielu jest już większy, niż przed wojną, podczas gdy produkcja

piwa w krajach, korzystających z chmielu czeskosłowackiego, a więc w Czechosłowacji, Niemczech i Austrii, wynosi niecałe 75% produkcji przedwojennej, poza tem zaś wzrasta konkurencja niemiecka (w 1927 r. obszar uprawy chmielu zwiększył się w Niemczech o 10% — z 14.169 ha na 15.500 ha).

Obszar z a s i e w u l n u w Czechosłowacji wynosił w 1927 r. 21.722 ha (w 1926 r. — 21.080 ha). Zbiory dały 128.068 q. włókna (w 1926 r. — 126.898 q.). Wystarczyło to zaledwie na pokrycie 1/4 zapotrzebowania przedsiębiorców czeskosłowackich, które pokryć musiały brakujące 75% dowozem z zagranicy, który wyniósł 355.290 q. (w 1928 r. — 261.690 q.), wartości 241.158.000 Kcz. (w 1926 r. — 141.096.000 Kcz.). Głównymi importerami lnu do Czechosłowacji były: Łotwa, Litwa, Polska i Rosja (w znacznej części przez pośredników niemieckich).

W ciągu 1927 r. ujawniły się dotkliwie skutki słabych wyników tak ilościowych, jak i jakościowych zbiorów światowych lnu w 1926 roku (zapotrzebowanie światowe wynosi rocznie około 2.7 miljn. q. włókna lnianego, zbiory zaś dały niecałe 2.4 miljn. q.). Ceny w ciągu całego roku były wysokie i wynosiły dla lnu „wschodniego“ w pierwszych miesiącach £ 58 — 60 za tonę, z końcem marca już £ 90, poczem po chwilowej zniżce cen nastąpiła dalsza zwyżka aż do £ 116 za tonę w lipcu. Dopiero w ostatnim kwartale 1927 r., pod wpływem eksportu rosyjskiego, ceny ustaliły się na poziomie £ 90 za tonę.

Pod względem produkcji c y k o r j i stoi Czechosłowacja na trzecim miejscu wśród państw europejskich (po Belgji i Niemczech) i wykazuje w 1927 r. obszar obsiany 6.700 ha, który w roku sprawozdawczym dał 1.077.650 q. korzeni cykorji.

Wywóz cykorji zagranicę wynosił 5.074 ton, wartości 8.798.000 Kcz.

W i n n i c e zajmują w Czechosłowacji około 17.000 ha — z tego przypada na:

Słowaczną	—	9.000	ha
Morawy	—	4.500	„
Ruś Podkarpacką	—	3.000	„
Czechy	—	500	„

Obszar ziemi, nadającej się na winnice, jest obliczany na 40.000 ha. Wyzyskanie całego tego obszaru natrafia na wielkie trudności, zwłaszcza natury finansowej (inwestycje nie opłacają się wobec silnej konkurencji zagranicznej).

Na 1 ha dają winnice na Słowaczną i Rusi Podkarpackiej 30—45 hl. wina, w Czechach 15 — 18 hl. Cała produkcja w 1927 r. wyniosła 395.000 hl. wina.

Za wina importowane z zagranicy zapłaciła Czechosłowacja w 1927 r. 87.833.000 Kcz.

Dochód z s a d ó w stanowi poważną pozycję wśród dochodów ludności wiejskiej w Czechosłowacji. Wartość roczna owoców krajowych jest obliczona na 750 miljn. Kcz. W roku sprawozdawczym dały sady 2.5 miljn. q. śliwek, 1.5 miljn. q. jabłek, 1 miljn. q. gruszek i 0.6 miljn. q. czereśni.

Eksport owoców krajowych dał Czechosłowacji w 1927 r. 66,192.000 Kcz.; mimo to jednak bilans handlowy w tej pozycji był ujemny, ponieważ równocześnie sprowadzono owoców południowych za 122,117.000 Kcz.

Leśnictwo

Czechosłowacja jest krajem bogatym w lasy — leśnictwo zajmuje, zwłaszcza na Słowaczną i Rusi Podkarpackiej, jedno z pierwszych miejsc w ogólnej produkcji krajowej.

Ogółem ma Czechosłowacja 4,652.857 ha lasów (33'15% obszaru państwa). Z tego przypada na:

	ha	% obszaru państwa
Czechy	1,571.887	30'19
Morawy	641.883	28'77
Śląsk	155.329	34'87
Słowaczną	1,667.842	34'10
Ruś Podkarpacką	615.484	48'81

Własnością państwa i gmin jest 1,449.163 ha lasów, t. j. 32'1% wszystkich lasów; w tem (ha):

w Czechach	314.886
na Morawach	122.741
„ Śląsku	86.579
„ Słowaczną	567.185
„ Rusi Podkarpackiej	357.772

Na lasy iglaste przypada w Czechosłowacji 2,335.625 ha, na lasy liściaste — 1,274.307 ha, reszta na lasy mieszane.

Wśród państw europejskich zajmuje Czechosłowacja pod względem obszaru lasów 9 miejsce, pod względem zaś wielkości zalesionego obszaru w stosunku do całego terytorjum państwa trzecie miejsce po Szwecji (57'3%) i Finlandji (55'8%).

Największe lasy znajdują się na Rusi Podkarpackiej, gdzie pokrywają one więcej niż połowę ogólnej powierzchni kraju. Największy procent lasów sosnowych przypada na Śląsk, lasów bukowych zaś — na Ruś Podkarpacką. Najstarsze lasy znajdują się w Czechach (Szumawa), na

Śląsku i na Rusi Podkarpackiej. Największy przyrost roczny wykazują lasy śląskie, najwyższą produkcję gospodarstwa leśnego mają Morawy, najniższą zaś Ruś Podkarpacka.

Handel zagraniczny Czechosłowacji drzewem przedstawiał się w 1927 r., jak następuje:

	<i>Import:</i>		<i>Eksport:</i>	
	<i>ton</i>	<i>tys. Kcz.</i>	<i>ton</i>	<i>tys. Kcz.</i>
drzewo na opał	17.424	2.091	692.570	78.397
wiklina koszykarska	1.156	1.408	192	133
pręty na obręcze	28	12	1.246	132
drzewo kopalniane	48.378	10.904	183.499	46.958
celuloza	47.579	9.777	428.635	118.025
budulec surowy nieobrobiony:				
a) dębowy	2.343	1.138	14.098	5.647
b) bukowy	2.050	624	19.816	5.036
c) inny twardy	2.774	1.981	5.769	2.391
d) miękki	108.210	30.537	1.026.095	310.828
materiał bednarski nieobrobiony:				
a) twardy	287	314	3.039	3.577
b) miękki	58	18	61	55
podkłady kolejowe:				
a) twarde	2.588	903	4.980	1.818
b) miękkie	1.821	640	8.222	3.017
budulec ociosany lub inaczej obrobiony i przygotowany:				
a) dębowy	37	24	3.130	1.117
b) bukowy	101	38	1.209	630
c) inny twardy	393	2.140	2.829	1.203
d) miękki	443	219	53.276	21.227
budulec i materiał użytkowy, oprócz fornierów, tarty piłą lub inaczej przygotowany, nieheblowany:				
a) dębowy	8.723	7.506	12.342	9.436
b) bukowy	2.450	1.276	55.424	32.662
c) inny twardy	1.258	1.396	2.759	216
d) miękki	49.486	31.175	674.272	410.265

Udział poszczególnych państw, najbardziej zainteresowanych w czeskosłowackim handlu zagranicznym drzewem, był następujący:

	<i>I M P O R T</i>			<i>E K S P O R T</i>		
	<i>Państwo</i>	<i>Ton</i>	<i>Tys. Kcz.</i>	<i>Państwo</i>	<i>Ton</i>	<i>Tys. Kcz.</i>
drzewo na opał				Węgry	636 227	51.073
				Niemcy	36 021	4.952
				Austria	15.906	2.031
drzewo kopalniane	Polska	45.778	10.077	Niemcy	63.319	24 101
				Węgry	113.331	24.300
				Francja	1.805	417
celuloza	Polska	37.259	7.405	Niemcy	423 755	196.802
				Szwajcaria	4.506	1.128
budulec surowy nieobrobiony:						
a) dębowy				Niemcy	7.604	3.333
b) bukowy				Niemcy	15.939	4 149
c) inny twardy				Niemcy	3.997	1.474
d) miękki	Polska	75.049	20.993	Niemcy	694.286	222.697
	Austria	30.238	8.565	Węgry	245.131	60.825
	Jugosławia	965	158	Jugosławia	29.010	6.155
				Polska	34 631	8 512
				Holandja	7 215	2 182
				Francja	6 441	3 910
				Włochy	3.666	3.964
materiał bednarski nieobrobiony:						
a) twardy	Polska	278	303	Niemcy	2.090	2.664
				Włochy	180	152
b) miękki						
podkłady kolejowe:						
a) twarde				Węgry	3.764	1.318
				Niemcy	1.132	459
b) miękkie				Niemcy	6.426	2.407
				Węgry	354	106
budulec ociosany lub inaczej obrobiony i przygotowany:						
a) twardy (prócz dębowego i bukowego)	Włochy	214	1 066			
b) miękki				Węgry	44.124	17.062
				Niemcy	5.369	2.790

	I M P O R T			E K S P O R T		
	Państwo	Ton	Tys. Kcz.	Państwo	Ton	Tys. Kcz.
budulec i materiał użytkowy, prócz fornierów, tarty piłą lub inaczej przygotowany, nieheblowany:						
a) dębowy	Polska	6.790	5.540	Niemcy	8.282	6.664
b) bukowy	Rumunia	1.086	1.103	Niemcy	25 870	15.560
				Włochy	3 032	2.457
				Polska	5 391	2.958
				Szwajcaria	3 039	1.676
c) inny twardy	Węgry	48	51	Niemcy	1.620	1.877
d) miękki	Polska	30.006	18.913	Niemcy	366.867	245 598
	Austria	15.328	9 950	Węgry	230 029	119.043
				Anglja	25 141	14.662
				Holandja	24 053	18.271
				Hamburg	3.266	3.192
				Włochy	186	456
				Francja	305	244
				Polska	9.12	3 677

Jak widać z powyższego, przywóz z Polski w roku sprawozdawczym obejmował: drzewo kopalniane, celulozę, drzewo budulcowe miękkie i materiał bednarski, ogółem 195.160 t. za 63,231.000 Kcz; wywóz drzewa do Polski wynosił równocześnie 49.147 t. za 15,147.000 Kcz.

W 1927 r. wzrósł szczególnie eksport drzewa do Niemiec i Węgier, podczas gdy eksport do krajów zachodnich zmniejszył się. Największym importerem drzewa z Czechosłowacji były nadal Niemcy, które jednakże sprowadzały głównie surowiec (ochrona celna). Dotkliwie odczuwać się dawała eksportowi drzewa z Czechosłowacji do Niemiec konkurencja polska. Eksport do Węgier był niezwykle wysoki — wielką jego część stanowił wywóz drzewa na opał ze wschodnich części państwa. Dobrze rozwijał się handel z Holandją dzięki intensywnej akcji na tamtejszym rynku. Anglja, gdzie szczególnie silna była konkurencja polska, kupowała głównie drzewo świerkowe.

Handel drzewem z Polską i Austrią dotyczył w znacznej części tranzytu.

Zbyt drzewa na rynku wewnętrznym był bardzo dobry — ceny kształtowały się podług cen eksportowych. Siłę konkurencyjną czeskosłowackiego handlu drzewem wzmocniły wydatnie w roku sprawozdawczym daleko idące ulgi taryfowe.

Dalszy rozwój handlu zagranicznego drzewem zależy w wielkiej mierze od dojścia do skutku umowy handlowej z Niemcami.

Najważniejszym zadaniem na przyszłość będzie wzmożenie eksportu drzewa obrobionego, który dotąd jest niedostateczny.

H o d o w l a

Według ostatnich danych, opublikowanych przez Państwowy Urząd Statystyczny w 1925 r., było w dn. 31/XII tegoż roku w Czechosłowacji 4,691.820 sztuk bydła rogatego (w tem 2,331.461 krów, 502.582 wołów, 147.245 byków i 1,710.532 jałownika i cieląt). Stan bydła w Czechosłowacji w 1920 r. wynosił 4,376.765 sztuk, w 1910 r. — 4,595.614 sztuk. Już więc w 1925 r. wyrównane zostały z nadwyżką straty, które w hodowli bydła rogatego spowodowane były w czasie wojennym (przez anormalnie zwiększoną konsumpcję i zaniedbanie gospodarstw, pozbawionych sił roboczych), od tego zaś czasu nastąpiła dalsza znaczna poprawa, głównie dzięki cłom agrarnym, paraliżującym import z zagranicy. Na podstawie przybliżonych obliczeń kół fachowych, Czechosłowacja miała z końcem 1927 r. około 5,000.000 sztuk bydła rogatego. Wzrasta szczególnie liczba krów i jałownika, natomiast, jako skutek reformy rolnej, zmniejszyła się liczba wołów. Stały wzrost ilości bydła rogatego w Czechosłowacji uniezależnia ją coraz bardziej od importu.

Handel zagraniczny bydlętem w 1927 r. wyglądał, jak następuje:

		Woły rzeźne	Woły tucz. i pociąg.	Ba-woły	Buhaje rozpl.	Byki rzeźne		
Przywóz do Czechosłowacji	sztuk	12.418	4.553	12	30	671		
	tys. Kcz.	41.967	16.451	27	151	2.146		
	sztuk	6.918	534	—	19	147		
Wywóz z Czechosłowacji	tys. Kcz.	26.442	1.639	—	29	457		
				Byki bawole	Krowy rozpl.	Krowy rzeźne	Jałow-nik	Cielęta
Przywóz do Czechosłowacji	tys. Kcz.	12	5.954	5.625	5.603	3.155		
	sztuk	4	1.615	1.900	3.677	3.918		
	sztuk	—	1.233	197	1.661	821		
Wywóz z Czechosłowacji	tys. Kcz.	—	2.300	538	3.089	503		

Ogółem importowała Czechosłowacja w 1927 r. 28.798 sztuk bydła, wartości 81,091.000 Kcz. (podczas gdy w 1926 r. 58.300 sztuk, w 1925 r. aż 176.239 sztuk); wobec równoczesnego wywozu 11.530 sztuk, wartości 35,997.000 Kcz., bilans ostateczny jest jeszcze ujemny (minimum 17.268

sztuk, wartości 49,094.000 Kcz.), jakkolwiek daleki od pasywności w latach poprzednich.

Koni, według statystyki urzędowej z dn. 31/XII 1925 r., miała Czechosłowacja 740.202 sztuk (Czechy 279.079 szt., Morawy 147.240 szt., Śląsk 29.438 szt., Słowaczyna 246.439 szt., Ruś Podkarpacka 38.006 szt.).

W 1927 r. przywieziono do Czechosłowacji 5.162 koni, wartości 19,152.000 Kcz., wywieziono 4.365 koni za 4,574.000 Kcz. Wskazuje to na wielką wartość jakościową importu i znacznie mniejszą eksportu. Nadwyżka importu nad eksportem wynosi: ilościowo 787 sztuk koni, wartościowo 14,578.000 Kcz.

Hodowla owiec w Czechosłowacji zmniejsza się poważnie; jedynie na Słowacyzynie i na Rusi Podkarpackiej jest jeszcze znaczniejsza, choć i tu się kurczy w miarę parcelacji wielkiej własności (według obliczeń z 1925 r. było w Czechosłowacji 861.128 sztuk owiec, z tego w Czechach 87.063, na Morawach 20.733, na Śląsku 2.049, na Słowacyzynie 633.940, na Rusi Podkarpackiej 117.343). W 1910 r. było w Czechosłowacji na 1 km.² 15·3 owiec, w 1920 r. — 11'6, w 1925 r. — 10'1.

Równocześnie wykazuje silny wzrost hodowla kóz, zwłaszcza w okręgach przemysłowych, gdzie robotnicy bardzo chętnie hodują kozy, których utrzymanie jest niedrogię (według obliczeń z 1925 r. było w Czechosłowacji kóz 1,244.701 sztuk, z tego w Czechach 706.391, na Morawach 359.530, na Śląsku 80.352, na Słowacyzynie 78.391, na Rusi Podkarpackiej 20.037). Na 1 km.² przypadało na terytorjum dzisiejszej Czechosłowacji w 1910 r. — 8·2 kóz, w 1920 r. — 14·4, w 1925 r. — 14·7 kóz.

Stan trzody chlewnej wynosił w Czechosłowacji według spisu z dn. 31/XII 1925 r. (sztuk):

w Czechach	1,076.138
na Morawach	620.434
na Śląsku	114.027
na Słowacyzynie	638.653
na Rusi Podkarp.	69.689
r a z e m:	2,539.141

Ilość trzody chlewnej zwiększała się w ostatnich latach o około 3'8% rocznie (z końcem 1927 r. było więc w Czechosłowacji około 2,692.000 sztuk wieprzy). Stan trzody chlewnej w Czechosłowacji nie wystarcza na pokrycie potrzeb konsumpcji, która zwłaszcza w miastach jest wielka. Wobec powyższego zmuszona jest Czechosłowacja znaczne ilości wieprzy sprowadzać z zagranicy. Import ten wzrasta z każdym rokiem i był w 1927 r. wprost rekordowy. Do Czechosłowacji przywieziono wieprzy (sztuk):

Wagi:

	do 10 kg.	10—60 kg.	60—120 kg.	ponad 120 kg.	Razem
w 1924 r.	47	4.356	173.366	10.825	228.594
" 1925 r.	34	149	334.612	68.813	403.608
" 1926 r.	4	1.268	322.720	109.878	433.870
" 1927 r.	19	818	520.364	157.049	678.250

Import wieprzy zwiększył się w 1927 r. w porównaniu z 1926 r. o 56%. Import wieprzy o wadze od 10 — 60 kg. zmniejszył się o 35'6%, import natomiast wieprzy o wadze od 60 — 120 kg. zwiększył się o 63%, a import wieprzy o wadze ponad 120 kg. zwiększył się prawie o 43%.

Ogólna wartość importu wieprzy do Czechosłowacji w 1927 r. wynosiła 618,204.000 Kcz.

Gros importu wieprzy przypada na wieprze o wadze 60 — 120 kg.; import wieprzy ciężkich z roku na rok efektywnie się zwiększa, relatywnie jednakże jest prawie niezmienny i wynosi około 22% całego importu trzody chlewnej, podczas gdy dowóz wieprzy o wadze 60 — 120 kg. wynosi około 77% tego importu.

Wieprze, importowane do Czechosłowacji, pochodziły:

	z Polski	z Jugosławji	z Rumunji	z Węgier
	w tys. sztuk			
1924 r.	96·9	23·9	44·3	11·4
1925 "	302·8	23·4	54·4	21·4
1926 "	257·8	60·5	70·8	42·8
1927 "	401·6	104·9	103·1	58·6

Wieprzy o wadze 60 — 120 kg. przywieziono:

	z Polski	z Jugosławji	z Rumunji
	w tys. sztuk		
1924 r.	91·7	3·8	13·8
1925 "	297·1	3·1	30·7
1926 "	253·9	29·4	33·2
1927 "	399·3	47·8	62·5

Wieprzy o wadze ponad 120 kg. przywieziono:

	z Rumunji	z Jugosławji	z Węgier	z Polski
	w tys. sztuk			
1924 r.	7·7	20·0	9·6	1·8
1925 "	23·5	20·4	19·5	4·9
1926 "	37·4	30·8	38·4	2·9
1927 "	41·8	57·1	54·0	2·4

Jak widać z powyższego, w imporcie do Czechosłowacji wieprzy o wadze od 60 — 120 kg. pierwsze i to niemal monopolowe miejsce zajmuje Pol-

ska (76'7%), następnie idzie Rumunja (12%) i Jugosławja (9'2%). W imporcie wieprzy ciężkich (ponad 120 kg. wagi) pierwsze miejsce zajmuje Jugosławja (36'2%), dalsze Węgry (34'3%), Rumunja (26'5%); na Polskę przypada zaledwie 1'5%.

Z całego importu wieprzy do Czechosłowacji w 1927 r. przypada na Polskę 59%, na Jugosławję 15'4%, na Rumunję 15'2%, na Węgry 8'4%.

Oprócz wieprzy sprowadza Czechosłowacja znaczne ilości sadła i słoniny. Import sadła wynosił w 1927 r. 28.284 t., na sumę 228,645.000 Kcz. (w 1926 r. 31.514 t. za 365,955.000 Kcz.), import słoniny 4.148 t. za cenę 46.166.000 Kcz. (w 1926 r. 4.988 t. za 54,892.000 Kcz.). Sadło i słoninę importowały (w tonach):

	1926	1927
Stany Zjednoczone Am.	5.022	8.336
Niemcy	611	575
Hamburg (towar zamorski)	13.645	11.166
Węgry	9.064	4.740
Holandja	1.088	2.286
Jugosławja	1.170	454

Za wieprze, sadło i słoninę zapłaciła Czechosłowacja zagranicy w 1927 r. okragło 993 miljn. Kcz. (w 1926 r. — 798 miljn. Kcz., w 1925 r. — 308 miljn. Kcz.).

Równocześnie z szybkim zwiększaniem się liczby krów w Czechosłowacji zwiększa się również produkcja mleka, która w 1927 r. wynosiła w przybliżeniu 4.250 miljn. litrów mleka krowiego. Do tego dochodzi jeszcze 249 tys. litrów mleka koziego i 21'5 tys. litrów mleka owczego.

Konsumpcja mleka i nabiału w Czechosłowacji wynosi na osobę tygodniowo (w przybliżeniu) 2'5 l. mleka, 0'1 kg. masła, 0'3 kg. sera; daje to konsumpcję roczną całej Czechosłowacji 1.768 miljn. litrów mleka, 70'72 miljn. kg. masła i 91'93 miljn. kg. sera. Produkcja mleka i nabiału w Czechosłowacji daje więc znaczną nadwyżkę na eksport. Eksport mleka zmniejsza się jednak stopniowo, ponieważ główny odbiorca mleka czeskosłowackiego, Austria, dąży intensywnie do uniezależnienia się od tego importu. W 1927 r. wywozła Czechosłowacja 1.300 miljn. litrów mleka.

Produkcja masła w Czechosłowacji nie pokrywa jeszcze całkowicie zapotrzebowania krajowego, jakkolwiek import zmniejszył się już znacznie w porównaniu z pierwszymi latami powojennymi. W 1927 r. bilans handlu zagranicznego masłem był pasywny na 16 miljn. Kcz. (przywóz masła do Czechosłowacji w roku sprawozdawczym wynosił 76 wagonów, wywóz 17 wagonów).

Produkcja roczna sera w Czechosłowacji jest obliczana na około 700 wagonów rocznie. Z tego eksportowano w 1926 r. — 351 wagonów, w 1927 r. — 384 wagonów (więcej, niż połowę produkcji). Import sera wy-

nosił w 1926 r. — 89 wagonów, w 1927 r. — 115 wagonów. Ilościowo bilans handlu zagranicznego serem jest więc aktywny, inaczej jednak przedstawia się bilans wartości, trzeba bowiem mieć na uwadze, że Czechosłowacja eksportuje sery tanie, jak bryndza, kwargle (przeciętna wartość eksportowanego towaru 6'8 Kcz. za kg.), a sprowadza sery drogie (wartość przeciętna importowanego towaru 20'5 Kcz. za kg.).

Pszczelarstwo utrzymuje się w ostatnim dziesięcioleciu na jednakowym prawie poziomie. Czechosłowacja posiada około 450.000 ulów, których przeciętna wydajność roczna za ostatnich lat dziesięć wynosi około 800.000 kg. miodu i 85.000 kg. wosku.

Udział rolnictwa w handlu zagranicznym

Udział rolnictwa czeskosłowackiego w handlu zagranicznym obrazują przedewszystkiem odpowiednie pozycje taryfy celnej; równocześnie jednakże uwzględnić należy też produkcję przemysłu rolniczego, której wartość w połowie zaliczyć można na konto rolnictwa, oraz w pewnej też mierze produkcję przemysłową wogóle, o ile korzysta ona z surowców krajowych.

W 1927 r. wynosiła wartość przywozu i wywozu produktów rolniczych (w tys. Kcz.):

Pozycja taryfy celnej	Import	Eksport	Saldo
VI Zboże, przemiały, warzywa strączkowe (bez siodu i ryżu)	2,004.150	524.502	— 1,479.648
VII Owoce, warzywa, rośliny i części roślinne	414.058	635.979	+ 221.921
VIII Bydło pociągowe i rzeźne	721.089	40.895	— 680.194
IX Inne zwierzęta	9.452	38.801	+ 29.349
X Produkty zwierzęce	553.975	271.795	— 282.176
XI Tłuszcze	420.419	9.825	— 410.594
XIII Napoje (wina, wina owocowe)	87.887	11.702	— 76.185
XIV Artykuły spożywcze	70.355	86.632	+ 16.277
LI Otręby	48.333	6.554	— 41.779
Razem:	4,329.718	1,626.689	— 2,703.029

Głównymi pozycjami aktywnymi w eksporcie są (w Kcz.):

jęczmień	320,185.000
owies	97,457.000
mąka karmna	37,351.000

owoce	66,192.000
warzywa	51,814.000
chmiel	440,558.000
bydło rogate	35,997.000
mleko	17,731.000
jaja	21,385.000
pierze	125,910.000
szynki	32,532.000
ser	26,024.000

Głównymi pozycjami pasywnymi w imporcie są (w Kcz.):

pszenica	655,268.000
żyto	281,346.000
kukurydza	479,593.000
mąka pszenna	518,148.000
owoce	122,117.000
warzywa	87,273.000
siemię lniane	65,994.000
bydło rogate	81,001.000
wieprze	618,204.000
skóry, futra	399,278.000
tluszcze	328,645.000
słonina	46,166.000
wino	87,833.000
mięso wołowe	16,792.000
mięso wieprzowe	18,513.000

Od wykazanego w zestawieniu odpowiednich pozycji taryfy celnej pasywnego bilansu udziału rolnictwa w handlu zagranicznym w sumie 2,703,029.000 Kcz. odliczyć należy z dochodów eksportu cukru, którego wartość wynosiła w 1927 r. 1.502 miljn. Kcz., eksportu siodła z 475 m'ln. Kcz., piwa z 46 miljn. Kcz., spirytusu z 29 miljn. Kcz. — 50%, a więc łącznie 1.021 miljn. Kcz. Poza tem około 300 miljn. Kcz. odliczyć należy z pozycji skór i futer, gdyż jedynie z 25% importu korzystało rolnictwo.

Efektywnie więc pasywność bilansu udziału rolnictwa czeskosłowackiego w handlu zagranicznym w 1927 r. (pomijając wełnę i len) wynosiła 1.382 miljn. Kcz.

Meljoracje

Coraz więcej uwagi poświęca Czechosłowacja wszelkiego rodzaju robotom meljoracyjnym.

Komasacji gruntów dokonano w latach 1919 — 1927 w 145 gminach

na powierzchni 53.508 ha. W latach przedwojennych skomasowanych było 57.692 ha. W Czechach prac komasacyjnych nie prowadzi się, lecz jedynie na Morawach, Śląsku i Słowaczynie.

W latach powojennych przeprowadzono drenowanie na 97.242 ha kosztem 347,346.598 Kcz. W kwocie tej partycypuje pomoc państwowa sumą 94,371.996 Kcz. Wzrost prac meljoracyjnych w tym zakresie pokazują następujące cyfry:

Zdrenowano	
ha	
1919 r.	1.613
1925 .	7.962
1927 .	23.623

W dziedzinie należytego nawodnienia gruntów wykonano w latach 1919 — 1927 w 384 gminach 271 robót, kosztem 164,151.769 Kcz.

Do prac meljoracyjnych wypada zaliczyć poniekąd i regulację potoków górskich; w 1927 r. wydano na ten cel 40 miljn. Kcz. Ogółem w latach powojennych roboty regulacyjne objęły 434 miejscowości (przeźrzeni łącznie 281 km.) kosztem 215 miljn. Kcz.; zabezpieczono w ten sposób przed powodzią 35.000 ha gruntu.

Elektryfikacja wsi

Na szczególne wyróżnienie zasługuje sprawa elektryfikacji wsi, podjęta w ostatnich dwóch latach niezwykle intensywnie. Na podstawie ustawy z 1926 r. o pomocy finansowej na elektryfikację wsi, rząd udzielił do końca 1927 r. kredytu 619 gminom i 369 spółkom prywatnym w wysokości 1.915 miljn. Kcz.

Reforma rolna

Działaniem reformy rolnej objętych jest 1,229.688 ha ziemi uprawnej. Do końca 1927 r. przydzielono 532.000 nabywcom ziemi uprawnej, podlegającej reformie rolnej, 1,089.000 ha, z czego 160.000 ha w 1927 r. W Czechach reforma rolna jest już niemal całkowicie przeprowadzona, natomiast parcelacja wielkiej własności na Słowaczynie opóźnia się z powodu trudności technicznych (brak map katastralnych i t. d.).

Państwowy Urząd Ziemski udzielił do końca 1927 r. nabywcom ziemi, podlegającej reformie rolnej, ogółem (bezpośrednio lub za pośrednictwem banków przy gwarancji państwowej) 519.5 miljn. Kcz. kredytu (z tego 388.8 miljn. Kcz. na zakupno ziemi, 54.1 miljn. Kcz. na zakupno inwentarza, 74.6 Kcz. kredytu budowlanego i 2 miljn. Kcz. kredytu na inwestycje kolonizacyjne).

Szkolnictwo rolnicze

Kwestji szkolnictwa rolniczego poświęca się w Czechosłowacji wiele uwagi. Wzrost liczby szkół rolniczych w czasie powojennym wynosi 62,7% przedwojennego stanu.

Ogółem było w 1927 r. w Czechosłowacji 272 szkół rolniczych, z tego 6 szkół o typie akademickim; językiem wykładowym w 210 szkołach rolniczych był język czeski, w 55 — niemiecki, w 3 — rosyjski, w 2 — polski, w 1 — ukraiński, w 1 — węgierski. Olbrzymi procent szkół rolniczych czeskich (77%) wskazuje, jak wielką wagę przykładają Czesi do dalszego, należytego rozwoju rolnictwa.

Liczba uczniów szkół rolniczych wynosiła w roku szkolnym 1926/27 — 9.753 (w 1925/26 r. — 9.574). Państwo wydało na utrzymanie szkół rolniczych w roku sprawozdawczym netto 21,638.896 Kcz.

Organizacje rolnicze

Naczelną organizacją rolniczą jest założona w 1919 r. „Zemedelska Jednota CSR” w Pradze, której aktywna działalność z każdym rokiem wzrasta. Szczególnie doniosłe znaczenie dla rozwoju przemysłu rolniczego posiadają wzorowo przez organizację tą urządzane doroczne wystawy rolnicze. Kontakt Zemedelskiej Jednoty z organizacjami rolniczymi w Polsce jest żywy. W 1927 r. Zemedelska Jednota przyjęła 17 praktykantów z Polski na okres letni.

Rozwój spółdzielczości rolniczej w Czechosłowacji wykazuje niezwykle intensywne tempo. W 1927 r. istniało ogółem 9.586 spółdzielni, liczących około 1,000.000 członków. Tworzą one 12 związków okręgowych (7 czeskich, 3 niemieckie, 1 polski i 1 ruski).

Przedstawicielem naczelnym spółdzielczości jest Centralny Związek Spółdzielni Rolniczych (Ustredni Jednota Hospodarskyh Druzstev), centralą organizacji handlowej — „Centrokooperativ”. Podstawą rozwoju idei samopomocy są kasy Reiffeisena i rolnicze kasy zaliczkowe.

W 1927 r. istniało w Czechosłowacji 4.309 kas Reiffeisenowskich, 768 kas syst. Schultze — Delitsch i 166 powiatowych kas zaliczkowych, razem 5.243 kas, dających rolnictwu kredyty obrotowe. Wysokość wkładów w kasach Reiffeisena i Schultze-Delitsch wynosiła na dn. 1/I 1927 r. 5.196 miljn. Kcz., w powiatowych kasach zaliczkowych 2.405 miljn. Kcz. Oszczędności rolnictwa wystarczają w zupełności do pokrycia zapotrzebowania kredytowego rolnictwa czeskosłowackiego.

Mówiąc o kredytach, z których korzysta rolnictwo czeskosłowackie, nie można pominąć zaliczek, które otrzymują od fabryk cukru rolnicy, zajmujący się uprawą buraków cukrowych (około 300 miljn. Kcz.), dalej zaliczek, płaconych przez gorzelnie à conto zakupionych kartofli (około 250 miljn. Kcz.), znacznych kredytów dla odbiorców nawozów sztucznych (około 50 miljn. Kcz.) i t. d.; wysokość tych kredytów wynosi ogółem conajmniej 1 miljard Kcz.

GÓRNICTWO I HUTNICTWO

Węgiel

Węgiel wydobywało w Czechosłowacji w 1927 r. 276 przedsiębiorstw, z tego w Czechach 220, na Morawach 23, na Śląsku 29, na Słowacyzynie 2. Węgiel kamienny wydobywało 95 przedsiębiorstw kopalnianych, węgiel brunatny 181.

Produkcja węgla w 1927 roku była dobra i większa, niż w roku poprzednim. Wpłynęło na to przede wszystkim wydatne zwiększenie się zapotrzebowania ze strony przemysłu, który w roku sprawozdawczym korzystał z pomyślnej konjunktury; w ten sposób wyrównane zostały całkowicie ujemne skutki ustania konjunktury „angielskiej”, które uwydatniły się w zmniejszeniu się eksportu.

Produkcja węgla wynosiła (w tonach):

	1926 r.	1927 r.
węgla kamiennego	14,507.596	14,669.977
węgla brunatnego	18,799.278	20,027.796
koksu	1,524.094	1,896.970

Stanowi to w porównaniu z produkcją 1913 r. dla węgla kamiennego 107'5% (w 1926 r. — 107'1%), dla węgla brunatnego 89% (w 1926 r. — 84'7%), dla koksu 96'9% (w 1926 r. — 79'2%).

Wydobycie węgla było w roku sprawozdawczym w przeciwieństwie do 1926 r. dość jednolite (przy uwzględnieniu wahań sezonowych).

Ilość węgla wydobytego w Czechosłowacji w 1927 r. wynosiła dla węgla kamiennego 2'5%, dla węgla brunatnego 10'55% ogólnej produkcji europejskiej.

Konsumpcja węgla w Czechosłowacji wyniosła (w tonach):

	1926 r.	1927 r.
węgiel kamienny	13,060.473	14,550.276
węgiel brunatny	16,212.675	17,084.408

Konsumpcja wewnętrzna wynosiła więc w 1927 r. około 99% ilości wydobytego w tym roku węgla kamiennego, a około 85% produkcji węgla brunatnego. Konsumpcja wewnętrzna węgla kamiennego wzrosła w 1927 r. o 11'4%, węgla brunatnego o 5'3%. Kopalnie węgla kamiennego zużyły 11% własnej produkcji, kopalnie węgla brunatnego 9% swej produkcji.

W kopalniach węgla kamiennego zatrudnionych było w 1927 r. 94.433 pracowników, w kopalniach węgla brunatnego — 36.857. Przeciętna liczba dni pracy, przypadająca na jednego górniką, wynosiła: w kopalniach węgla kamiennego 225'53, w kopalniach węgla brunatnego 267'84 (wynosi to przeciętnie 5'006 dni w tygodniu). Poza pierwszym kwartałem 1927 r. strajków nie było. Jedynym strajkiem w roku sprawozdawczym, który miał większe rozmiary, był jednodniowy strajk demonstracyjny w dniu 24 marca 1927 r.

Wskutek strajków straconych zostało w kopalniach węgla kamiennego 37.234 szycht, w kopalniach węgla brunatnego 11.842 szycht.

Wydajność pracy jednego górniką wynosiła (ton):

		W szychcie	Rocznie
w kopalniach węgla kamiennego:	1913 r.	0'760	234'73
	1927 r.	0'997	254'79
w kopalniach węgla brunatnego:	1913 r.	1'411	388'21
	1927 r.	1'262	367'43

Zwiększyła się wydajność pracy górniką w kopalniach węgla kamiennego, zmniejszyła się natomiast w kopalniach węgla brunatnego.

Eksport węgla z Czechosłowacji wynosił (w tonach):

	1926 r.	1927 r.
węgla kamiennego	2,884.451	1,843.793
węgla brunatnego	2,906.375	2,962.963
koksu	489.790	761.673

Eksport węgla kamiennego zmniejszył się w 1927 r. o 1,040.658 ton, ubytek ten wyrównał z nadwyżką równoczesny wzrost konsumpcji wewnętrznej o 1,489.803 ton, natomiast zwiększył się nieco eksport węgla brunatnego (o 56.588 ton) i eksport koksu o przeszło 57%.

Eksport węgla z Czechosłowacji był następujący (w tonach):

	Węgla kamiennego:		Węgla brunatnego:		K o k s u:	
	1926	1927	1926	1927	1926	1927
I kwartał	345.589	548.000	554.115	651.890	111.773	175.670
II „	302.404	402.290	507.746	659.113	109.961	187.583
III „	945.198	434.878	701.678	688.542	200.203	183.215
IV „	1,291.260	458.820	1,142.836	963.418	167.853	215.205
Razem:	2,884.457	1,843.793	2,906.375	2,962.963	489.790	781.673

I tu w przeciwieństwie od roku poprzedniego zauważyć się daje brak jakichkolwiek nagłych i gwałtownych wahań.

Równocześnie wynosił import węgla do Czechosłowacji (w tonach):

	Węgla kamiennego:		Węgla brunatnego:		K o k s u:	
	1926	1927	1926	1927	1926	1927
I kwartał	349.058	338.211	7.374	5.502	38.195	54.811
II "	312.303	363.752	6.300	3.855	31.803	60.882
III "	381.172	472.831	5.790	6.919	72.608	62.459
IV "	393.790	537.432	9.205	10.107	63.346	66.851
Razem:	1,436.323	1,712.226	28.669	26.383	205.072	245.003

Z eksportu z Czechosłowacji przypadało na wywóz (w tonach):

	1926	1927
do Niemiec:		
węgla kamiennego	735.983	305.292
węgla brunatnego	2,212.702	2,642.861
koku	13.916	17.708
do Austrii:		
węgla kamiennego	1,144.699	1,300.288
węgla brunatnego	297.200	266.437
koku	172.671	240.902
do Polski:		
węgla kamiennego	—	3.711
węgla brunatnego	—	—
koku	98.088	144.774
do Węgier:		
węgla kamiennego	214.600	172.200
koku	206.400	300.439

W eksporcie węgla kamiennego z Czechosłowacji zajmowała w 1927 r. pierwsze miejsce Austria (eksport wzrósł w roku sprawozdawczym o 13'5%), dalej idą Niemcy i Węgry (eksport do tych państw zmniejszył się w roku sprawozdawczym); w eksporcie węgla brunatnego z Czechosłowacji zajmowały nadal pierwsze miejsce Niemcy (silny wzrost eksportu w roku sprawozdawczym), następnie Austria i Węgry (eksport do tych państw zmalał); w eksporcie koku z Czechosłowacji w roku sprawozdawczym pierwsze miejsce zajmowały Węgry (wzrost eksportu w 1927 roku o 45'6%), dalej idą Austria (wzrost eksportu o około 40%) i Polska (wzrost eksportu w 1927 r. o prawie 48%).

Z importu do Czechosłowacji przypadało na przywóz (w tonach):

	1926	1927
z Niemiec		
węgla kamiennego	871.305	1,187.567
węgla brunatnego	27.140	1.644
koku	13.926	17.708

	1927	1926
z Polski:		
węgla kamiennego	573.482	537.916
koku	2.604	64
z Węgier:		
węgla kamiennego	—	—
koku	—	1.413

Zwiększenie się importu węgla kamiennego do Czechosłowacji w 1927 r. z Niemiec stoi w ścisłym związku z równoczesnym zwiększeniem się eksportu do Niemiec z Czechosłowacji węgla brunatnego (umowa kompensacyjna), zmniejszenie się importu w 1927 r. węgla kamiennego z Polski spowodowane zostało kilkumiesięcznym sporem węglowym¹⁾, w czasie którego przywóz węgla z Polski był częściowo wstrzymany.

Hutnictwo żelazne

Na terytorjum Czechosłowacji znajduje się 75% przemysłu hutniczego b. Austro - Węgier.

Po ostrym kryzysie w pierwszym okresie powojennym hutnictwo czechosłowackie ożywiło się znacznie, zwłaszcza zaś od chwili zawarcia europejskiego kartelu stalowego.

Podstawą produkcji przemysłu hutniczego w Czechosłowacji jest kartel, założony w 1922 roku. Główną zasadą kartelu jest wspólna organizacja sprzedaży. Udział zakładów opiera się na przeciętnej rocznej produkcji w latach 1919—1921.

Zdolność wytwórcza czechosłowackich zakładów hutniczych wynosi obecnie około 1,800.000 ton stali rocznie. Z tej ilości przypada na wielkie przedsiębiorstwa około 1,600.000 ton.

Zapotrzebowanie wewnętrzne wynosi trochę mniej niż 50% ogólnej produkcji; reszta przypada na eksport. Krajowe kopalnie rudy dostarczają wciąż jeszcze zaledwie połowę surowca dla hut żelaznych; reszta pokrywana jest przywozem, głównie ze Szwecji i Jugosławji. Import rudy żelaznej wynosił (w tonach):

	1926	1927
w tem przywieziono:	765.689	745.105
ze Szwecji	488.726	513.743
z Austrii	58.359	38.438
z Jugosławji	130.829	159.361
z Polski	10.763	20.262

¹⁾ Omówienie sporu węglowego polsko-czechosłowackiego znajduje się w dziale „Handel i Polityka Handlowa”.

Okolicznością, która również niekorzystnie wpływa na produkcję żelaza, jest stosunkowo duża odległość koksarni od pokładów rudy żelaznej, która wynosi dla rudy czeskiej około 400 km., dla rudy słowackiej około 250 km.

Główne ośrodki przemysłu żelaznego znajdują się: 1) w środkowych Czechach, 2) na pograniczu Śląska Cieszyńskiego i Moraw, oraz 3) w środkowo-południowej części Słowaczyny.

Przedsiębiorstwa, wyrabiające surówkę, są równocześnie producentami stali, wyrabiając prawie 90% ogólnej produkcji. Surowca dla innych zakładów dostarczają huty w Witkowicach i Trzyńcu.

Produkcja surówki przekroczyła w 1927 roku po raz pierwszy poziom przedwojenny (102,5%) i wynosiła 1,260.963 ton (w 1926 r. — 1,087.984 ton, t. j. 89% produkcji z 1913 r.).

Wysokość produkcji stali w Czechosłowacji ujawniła się dopiero w trakcie prac europejskiego kartelu stalowego, gdy okazało się, że w 1927 r. Czechosłowacja przekroczyła kontyngent, wynoszący 1,429.000 ton, o 446.000 ton. Daje to 97% produkcji przedwojennej. Biorąc za podstawę ujawnioną cyfrę i wysokość równocześnie zużytej ilości koksu, można w przybliżeniu odtworzyć obraz produkcji stali w ostatnich latach. Wynosiła ona w przybliżeniu w porównaniu z 1913 r.:

w 1924 r.	80%
w 1925 r.	88%
w 1926 r.	83%
w 1927 r.	97%

Równocześnie wyprodukowano w Polsce w porównaniu z latami przedwojennymi:

w 1924 r.	42%
w 1925 r.	48%
w 1926 r.	49%
w 1927 r.	77%

Wysokość konsumpcji własnej stali daje w przybliżeniu produkcja pomniejszona o eksport — w ten sposób obliczona konsumpcja wewnętrzna Czechosłowacji wynosiła w roku sprawozdawczym 909.000 ton (w 1926 r. — 612.000 ton).

PRZEMYSŁ

Wszystkie niemal gałęzie przemysłu czechosłowackiego wykazują w 1927 r. żywy postęp, osiągając lub zbliżając się do poziomu produkcji przedwojennej. Pod koniec roku sprawozdawczego nastąpiło pewne osłabienie w natężeniu rozwoju produkcyjnego, nie można jednak tego objawu uważać za koniec pomyślnej konjunktury, lecz raczej za moment czasowego zatrzymania się na odzyskanych — po ciężkich latach przewlekłego kryzysu — pozycjach normalnych warunków pracy i umacniania się na nich przed dalszą akcją rozszerzania rozmiarów produkcji, która ma rozległe jeszcze widoki pomyślnej realizacji.

Przemysł metalurgiczny

W grupie żelaza i wyrobów żelaznych obrót zagraniczny w ostatnich latach przedstawia się, jak następuje (w miljn. Kcz.):

	Import	Eksport
1924 r.	386	1.079
1925 r.	497	1.221
1926 r.	421	1.253
1927 r.	519	1.619

Widoczna jest znaczna poprawa, która nastąpiła w roku sprawozdawczym. Z importu i eksportu 1927 r. przypada na:

	Import:	
	ton	Kcz.
żelazo	231.740	181,121.000
żelazo w sztabach	9,164	30,374.000
blachę i płyty żelazne	11,053	36,555.000
dрут	4,291	19,997.000
wyroby żelazne	15,908	250,561.000
Eksport:		
	ton	Kcz.
żelazo	156,214	129,884.000
żelazo w sztabach	112,566	168,370.000
blachę i płyty żelazne	160,283	257,628.000
dрут	57,071	73,525.000
wyroby żelazne	236,636	987,085.000

Na import składają się przeważnie wyroby hutnicze, w eksporcie figurują na pierwszym miejscu wyroby z żelaza. W eksporcie naczelne miejsce zajmują rury (139.993 ton), dalej idą wyroby blaszane (14.881 ton) i narzędzia (2.411 ton).

Eksport wyrobów żelaznych kierował się głównie na południowy wschód.

Innych metali importowała Czechosłowacja w roku sprawozdawczym: a) w stanie surowym — 52.474 ton, b) sztaby i drut — 527 ton, c) płyty i blacha — 1.857 ton, razem 53.857 ton; eksport wynosił równocześnie 10.730 ton. Wyrobów z metali nieszlachetnych przywieziono do Czechosłowacji 1.794 ton — za 99,598.000 Kcz., wywieziono 5.132 ton — za 132,000.000 Kcz.

W dziale maszyn zatrudnienie było naogół bardzo dobre dzięki wzmózonemu zapotrzebowaniu ze strony wielkiego przemysłu, korzystającego z pomyślnej konjunktury. Również eksport maszyn za granicę zwiększył się i wynosił w 1927 r. 52.712 ton, wartości 406,918.000 Kcz., podczas gdy w 1926 r. wywieziono 44.690 ton, wartości 337,854.416 Kcz.

Natomiast import maszyn z zagranicy nie wykazywał znaczniejszych zmian i przedstawiał się następująco:

	<i>Ton</i>	<i>Kcz.</i>
1926 r.	24.793	461,474.000
1927 r.	25.580	472,709.000

Największą pozycję w tym imporcie stanowił przywóz maszyn dla przemysłu włókienniczego (6.988 ton za 117,642.000 Kcz.).

Czechosłowacja ma około 300 przedsiębiorstw przemysłowych, wyrabiających maszyny rolnicze. Dostarcza ich również w znacznej mierze zagranicy, z drugiej jednak strony importuje coraz większe ilości na własny użytek, jak to wykazuje poniższe zestawienie:

	<i>Import:</i>		<i>Eksport:</i>	
	<i>ton</i>	<i>Kcz.</i>	<i>ton</i>	<i>Kcz.</i>
1924 r.	597	11,772.000	8,166	41,736.000
1925 r.	1.530	24,762.000	13.661	88,753.000
1926 r.	2.705	40,691.000	15.603	90,745.000
1927 r.	3.036	46,549.000	14.835	90,283.000

Stosunek eksportu do importu wynosił w 1924 i 1925 r. — 3:1, w latach 1926 i 1927 już tylko 2:1.

Import pochodzi głównie ze Stanów Zjednoczonych Am. (traktory), Niemiec, Szwecji (maszyny dla młeczarni) i Austrii. Eksport kieruje się przede wszystkim do Rosji i krajów bałkańskich, do Afryki Północnej i do Południowej Ameryki.

Przemysł elektrotechniczny

W związku z realizacją programu elektryfikacyjnego przemysł elektrotechniczny miał w 1927 r. konjunkturę bardzo pomyślną. Wzmógł się też znacznie eksport (o 76%), który wynosił:

	<i>Ton</i>	<i>Kcz.</i>
1926 r.	2.016	48,723.000
1927 r.	3.561	78,575.000

Przemysł samochodowy

Przemysł samochodowy rozwija się w Czechosłowacji coraz intensywniej. Wyrobem samochodów zajmuje się obecnie 6 przedsiębiorstw przemysłowych. Produkcja czeskosłowackiego przemysłu samochodowego w 1927 r. wynosiła 11.000 wozów; w latach poprzednich przedstawia się ona następująco (sztuk):

w 1920 r.	—	500
w 1923 r.	—	1.500
w 1924 r.	—	3.000
w 1925 r.	—	5.000
w 1926 r.	—	7.000

Produkcja krajowa pomimo świetnego rozwoju nie pokrywa zapotrzebowania miejscowego, które rośnie w szybkim tempie, na co wskazuje wzrost liczby samochodów w Czechosłowacji w ostatnich latach: w 1920 r. było ogółem 6.000 wozów, w 1927 r. już 42.000.

Import samochodów do Czechosłowacji wynosił (sztuk — przeciętnie miesięcznie):

	<i>Cały import</i>	<i>Ameryka</i>	<i>Francja</i>	<i>Włochy</i>	<i>Belgja</i>	<i>Austria</i>	<i>Niemcy</i>
1926 r.	216	50	56	22	27	7	4
1927 r.	302	91	45	58	29'5	30'5	26'5

Równocześnie wzrósł silnie eksport samochodów z Czechosłowacji, który wynosił w 1926 r. przeciętnie miesięcznie 16 wozów, w 1927 r. przeciętnie miesięcznie: w I kwartale — 20, w II kwartale — 71, w III kwartale — 96, a w IV kwartale — 119 samochodów.

Równolegle z rozwojem produkcji samochodów rozwija się w Czechosłowacji również — choć w mniejszej mierze — produkcja motocykli. Nie pokrywa ona całego zapotrzebowania; w 1927 r. sprowadzono z zagranicy 6.000 sztuk motocykli (w 1926 r. — 5.800 sztuk, w 1925 r. — 4.700, w 1924 r. — 2.100 sztuk).

Przemysł cementowy

Zdolność produkcyjna czeskosłowackiego przemysłu cementowego wzrasta stale i znacznie; w 1927 r. produkcja wynosiła 130.000 wagonów (w 1926 r. — 110.000 wagonów).

Niemal całą produkcję konsumuje rynek krajowy, którego pojemność w związku z coraz większym zapotrzebowaniem betonu silnie wzrasta. Zbyt cementu wewnątrz państwa wynosił w 1927 r. 120.000 wagonów (w 1926 r. — 90.000 wagonów), wzrósł więc w roku sprawozdawczym o około 33%. Eksport był nieznaczny (1.417 wagonów); na pograniczu śląskiem używa się dotąd cementu, sprowadzanego z Polski (import cementu w roku sprawozdawczym wyniósł 424 wagonów).

Dobra sytuacja przemysłu cementowego powoduje zakładanie nowych fabryk i wielkie prace inwestycyjne w już istniejących fabrykach, tak, że zdolność produkcyjna będzie wzrastała w dalszym ciągu.

Stan zatrudnienia cegieł był w roku sprawozdawczym dobry ze względu na ożywiony sezon budowlany. Ceny wahały się między 260—330 Kcz. za 1.000 sztuk.

Przemysł ceramiczny

W przemyśle budowlano-ceramicznym nastąpiła, zwłaszcza w drugiej połowie 1927 r., znaczna poprawa, wywołana ogólną pomyślną konjunkturą w całej Europie Środkowej. Liczba bezrobotnych w tej gałęzi przemysłu zmniejszyła się w 1927 r. o 50%. Zbyt na rynku wewnętrznym był bardzo dobry. Eksport wynosił:

		Ton	Kcz.
rur kamionkowych i materiałów ogniotrwałych	1926 r.	6.013	5,560.000
	1927 r.	8.991	8,515.000
kafli	1926 r.	9.623	26,552.000
	1927 r.	12.650	30,800.000
pieców i części składowych do nich	1926 r.	1.693	3,876.000
	1927 r.	2.728	5,721.000
wyrobów kamionkowych dla celów technicznych i higienicznych	1926 r.	1.974	11,673.000
	1927 r.	2.927	17,715.000

Fabryki materiałów ogniotrwałych były bardzo dobrze zatrudnione. Wywóz cegieł i płyt ogniotrwałych wynosił w 1927 r. 67.094 ton, wartości 48,106.000 Kcz. (w 1926 r. — 61.562 ton, wartości 43,779.000 Kcz.).

Przemysł porcelanowy

Czeskosłowacki przemysł porcelanowy pracuje przede wszystkim na eksport. Konsumpcja krajowa zużywa zaledwie 20% produkcji. Stąd też dla oceny sytuacji w tej gałęzi przemysłu miarodajny jest eksport.

W 1927 roku wywieziono za granicę 37.360 ton porcelany, wartości 280,167.000 Kcz. (w 1926 r. — 30.400 ton, wartości 229,200.000 Kcz., w 1925 r. — 31.309 ton, wartości 249,534.257 Kcz.).

Wskazuje to na znaczne polepszenie się sytuacji w przemyśle porcelanowym w roku sprawozdawczym, pomimo silnej konkurencji niemieckiej, francuskiej, a szczególnie japońskiej na rynkach światowych.

W eksporcie czeskosłowackiej porcelany zauważyć się daje w ostatnich latach niezależnie od zmian ilościowych stały względny wzrost wywozu porcelany malowanej w porównaniu z wywozem porcelany białej.

	1924	1925	1926	1927
eksport porcelany malowanej	72'7%	75'6%	79'7%	80'5%
eksport porcelany białej	27'3%	24'4%	20'3%	19'5%

Eksport porcelany z Czechosłowacji do państw sukcesyjnych ostatnio maleje, wzrasta natomiast eksport do innych krajów (Anglja, Stany Zjednoczone Am., Holandja, Włochy, Kanada i t. d.).

Eksport porcelany białej:

	1924	1925	1926	1927
do państw sukcesyjnych	67'9%	66'4%	67'0%	60'6%
do innych państw	32'1%	33'6%	33'0%	39'4%

Eksport porcelany malowanej:

	1924	1925	1926	1927
do państw sukcesyjnych	25'3%	20'9%	16'2%	18'3%
do innych państw	74'7%	79'1%	83'8%	81'7%

Udział poszczególnych państw sukcesyjnych w eksporcie porcelany czeskosłowackiej wynosił (w %% całego eksportu):

a) porcelana biała:

	1924	1925	1926	1927
Jugosławja	13'2	15'3	15'8	12'3
Węgry	19'6	19'1	28'8	20'3
Polska	4'7	4'0	1'3	2'7
Austria	17'9	15'4	28'3	14'5
Rumunja	12'5	12'6	12'8	10'8

b) porcelana malowana:

	1924	1925	1926	1927
Jugosławia	2'9	3'9	3'1	2'4
Węgry	6'6	4'5	3'3	4'5
Polska	4'2	2'8	1'0	2'2
Austria	6'5	4'9	4'6	4'4
Rumunia	5'1	4'8	4'2	4'8

Ekspert porcelany stanowił w 1927 r. 2'52% całego eksportu czeskosłowackiego.

Przemysł szklany

Przemysł szklany nie wykazuje w roku sprawozdawczym w porównaniu z 1926 r. żadnych większych zmian. Widać to w eksporcie szkła i wyrobów szklanych, których wywieziono z Czechosłowacji:

	Ton	Kcz.
1926 r.	169.620	1.,143,740.000
1927 r.	173.672	1.,169,059.000

Z eksportu 1927 r. przypadało na szkło dęte 82.487 ton, na szkło prasowane 8.436 ton, na szkło tafłowe 68.324 ton.

Na poszczególne kraje przypada z czeskosłowackiego eksportu szkła i wyrobów szklanych (w tonach):

	1926	1927
Niemcy	6.334	14.498
Austria	15.061	13.559
Polska	1.474	2.209
Węgry	12.976	16.565
Rumunia	4.419	3.499
Jugosławia	10.398	11.890
Anglja	31.475	31.395
Francja	3.553	3.393
Włochy	11.133	8.067
Holandja	3.160	3.598
Szwajcaria	1.855	2.287
Egipt	3.567	2.621
Stany Zjednoczone Am.	20.278	16.142

Charakterystyczne jest, iż eksport czeskosłowacki szkła i wyrobów szklanych do Anglji od kilku lat nie ulega żadnym niemal zmianom, gdy tymczasem import tamże z krajów konkurencyjnych równocześnie stale

wzrasta. Podobnie i w Niemczech, gdzie import z Czechosłowacji miał wartość:

przeciętnie miesięcznie w 1925 r.	— 10'4	miljn. Kcz.
" " " 1926 r.	— 5'6	" "
" " " 1927 r.	— 9'6	" "

wartość importu państw konkurencyjnych równocześnie silnie i stale wzrastała, wynosząc:

przeciętnie miesięcznie w 1925 r.	— 1'6	miljn. Kcz.
" " " 1926 r.	— 5'6	" "
" " " 1927 r.	— 9'6	" "

zagroza więc już w wysokim stopniu eksportowi czeskosłowackiemu. W Stanach Zjednoczonych Am. eksport szkła i wyrobów szklanych doznał w 1927 r. wielkiej straty (w porównaniu z 1926 r. zmniejszenie o 21%). Podobnie i Austria uniezależnia się stopniowo od importu czeskosłowackiego. Perspektywy dla dalszego rozwoju eksportu szkła z Czechosłowacji nie są więc różowe.

Produkcją biżuterji szklanej, t. zw. wyrobów jabłoneckich (Gablonzerware), trudnią się mieszkańcy okolic Jabłonia. Handel temi wyrobami spoczywa w rękach „eksporterów” (jest ich około 650), którzy dostarczają wytwórcom surowca, odbierają gotowy towar i przez swoich agentów lokują go na rynku.

Dobrą konjunkturę dla produkcji wyrobów jabłoneckich stworzyła w roku sprawozdawczym moda damska (wielkie zapotrzebowanie pereł, guzików wysadzanych kryształkami i t. d.). W 1927 r. wynosił eksport wyrobów jabłoneckich 10.470 ton, wartości 290,973.000 Kcz. Szczególnie wzrósł eksport do Indj.

Przemysł papierniczy

W przemyśle papierniczym zatrudnionych było w 1927 r. 170 fabryk, które wyrabiały masę drzewną, tekturę, celulozę i papier. Wszystkie fabryki były dobrze zatrudnione i wyciskały w pełni swą zdolność produkcyjną. Zbyt wyrobów papierowych na rynku krajowym wynosił około 60%, na eksport przypada około 40% produkcji. Wywieziono z Czechosłowacji:

		Ton	Kcz.
masy papierowej (z drzewa)	1926	77.661	173,076.000
	1927	92.363	199,804.000
tektury surowej (ze szmat)	1926	4.485	10,327.864
	1927	4.133	9,778.000
celulozy	1925	261	575.795
	1926	1.982	3,408.000
	1927	2.872	4,867.000

		Ton	Kcz.
papieru pakunkowego	1927	25.461	74,197.000
papieru gazetowego	1926	17.207	46,444.000
	1927	17.631	45,785.000
papieru do pisania (gładkiego)	1926	2.009	8,951.000
	1927	2.393	11,447.000
bibułki do papierosów (gładkiej)	1926	2.500	3,960.000
	1927	2.281	3,449.000

Fabryki celulozy szwedzkie, kanadyjskie i finlandzkie stanowią coraz poważniejszą konkurencję dla szybko rozwijającej się produkcji czeskosłowackiej, oddziałyując niskowo na kształtowanie się cen. Cena celulozy była w 1927 r. o 20% niższa, niż w roku poprzednim.

Od maja 1927 r. czeskosłowackie fabryki papieru — z wyjątkiem kilku mniejszych — mają wspólną centralę sprzedaży, regulują zbytnie i ceny.

Przemysł chemiczny

Czeskosłowacki przemysł chemiczny rozwija się naogół zadowalająco, musi jednakże staczać uporczywą walkę z silną konkurencją zagraniczną nawet na rynku wewnętrznym. Konsumpcja wewnętrzna stopniowo tylko i powoli przyzwyczajają się do produktów chemicznych pochodzenia krajowego.

a) nieorganiczny

Fabryki kwasu siarczanego były w roku sprawozdawczym lepiej zatrudnione, niż w roku poprzednim, jakkolwiek i w 1927 r. dalekie były jeszcze od należytego wyzyskania całkowitej zdolności produkcyjnej. Wpłynęła na to, między innymi, silna konkurencja taniego towaru polskiego (Harriman — Giesche). Niebezpiecznym stał się również problem nawozu kombinowanego (niemiecka „Nitrofoska“), wyrabianego bez użycia kwasu siarkowego.

W produkcji superfosfatu wyzyskano zaledwie 50% siły produkcyjnej wskutek konkurencji Niemiec i Włoch (Montecatini), pomimo ochrony celnej.

Azotniak sprowadzała Czechosłowacja w znacznej ilości z Niemiec i Polski. Nowa fabryka azotowa (koło Ostrawy) ma z czasem wyprzeć import z zagranicy.

Wskutek znacznego podwyższenia cła na siarczan amonu (od 1/I 1927 r. o 21.60 Kcz. za 100 kg.), import zmniejszył się z 8.042 ton w 1926 r. do 2.674 ton w 1927 r.

Fabryki, wyrabiające azotan sodu oraz saletrę potasową i sodową, wyzyskały jedynie 35% swej siły produkcyjnej.

Produkcja cjanu poprawiła się znacznie dzięki nowym rynkom zbytu w Afryce.

Wyrób krajowy spodjumu nie mógł pokryć całego zapotrzebowania Czechosłowacji, wynoszącego 200 wagonów rocznie; w roku sprawozdawczym sprowadzono z zagranicy 846 ton, z tego 82% z Niemiec.

Wyrób karbidu był zadowalniający. Przemysł gazowy zatrudniony był bardzo dobrze. Zbyt amoniaku, kwasu węglowego i kwasu octowego wzmożł się. W produkcji karborundum nastąpiło poprawa.

Przemysł ultramarynowy był zatrudniony lepiej, niż w 1926 r.; eksport wyniósł 1.265 ton (w 1926 r. — 645 ton). Eksport litoponu wzrósł do 1.263 ton (w 1926 r. — 852 ton). Podobnie wzmożł się wywóz farb cynkowych.

Młody jeszcze przemysł przyborów fotograficznych przechodzi ciężki kryzys wskutek silnej konkurencji niemieckiej.

Fabryki ołówków i atramentu były zatrudnione dobrze; eksportowano: atramentu 153 ton, wartości 698.000 Kcz., ołówków 579 ton, wartości 43.594.000 Kcz.

b) organiczny

Pracujący w 80% na eksport przemysł suchej destylacji drzewa znajduje się w trudnym położeniu ze względu na konkurencję syntetycznych produktów niemieckich.

Wyrobem sztucznego jedwabiu trudniły się w Czechosłowacji w 1927 r. 4 fabryki; produkcja rozwija się intensywnie i w 1927 r. wynosiła 2 miljn. kg. Znaczny jest import towarów z jedwabiu sztucznego ze Szwajcarii i Niemiec. Eksportowano 10% własnej produkcji — głównie do Niemiec.

Baczną uwagę zwrócono w Czechosłowacji na rozwój przemysłu gumowego, którego znaczenie wzrosło ostatnio silnie w związku z olbrzymim rozwojem automobilizmu.

Ta gałąź przemysłu korzysta ze szczególnego poparcia Ministerstwa Obrony Narodowej oraz Ministerstwa Kolei. Przemysł gumowy (8 fabryk) zatrudniony był w 1927 r. bardzo dobrze, zapotrzebowaniu rynku wewnętrznego podołać mógł jednak w małej tylko części. Widoki rozwojowe tej gałęzi przemysłu są wielkie. W 1927 r. sprowadzono z zagranicy (głównie z Niemiec i Francji) 372 ton opon i dętek do rowerów, wartości 10,976.000 Kcz., 654 ton opon pełnych samochodowych i motocyklowych,

wartości 16,596.000 Kcz., 1.000 ton opon dętych samochodowych i motocyklowych, wartości 53,545.000 Kcz.

Przemysł wyrobów farmaceutycznych wyzyskał w 1927 r. około 80% swej siły produkcyjnej. Sytuacja w tej gałęzi przemysłu ujawnia stałą poprawę. Największą przeszkodę w rozwoju czeskosłowackiej produkcji wyrobów farmaceutycznych stanowi wielki import specyfików zagranicznych, które opłacają stosunkowo małe cło (5 — 10% wartości). Czeskosłowackie preparaty witaminowe mają za granicą zbyt zapewniony.

Produkcja kleju i żelatyny cierpi stale na brak surowca, którego dostarczał dawniej cały obszar b. Austro - Węgier. W 1927 r. nastąpiła tu pewna poprawa, która ujawniła się we wzroście eksportu kleju — 1.287 ton wobec 473 ton w 1926 r.; eksport żelatyny pozostał bez zmiany.

Sytuacja wyrobu węgla z kości była niekorzystna, albowiem przemysł cukrowniczy i fabryki krochmału dają pierwszeństwo towarowi importowanemu.

Przemysł materiałów wybuchowych cierpi na brak dostatecznego zbytu na rynku wewnętrznym; eksportowano 1.056 ton, wartości 46,185.000 Kcz.

Fabryki zapalek zatrudnione były dobrze; depresja, która miała miejsce w połowie 1927 r., była tylko chwilową. Eksport wynosił 5.965 ton, wartości 27,810.000 Kcz.

Produkcja farb i lakierów walczy mozolnie z konkurencją niemiecką. Podczas gdy w 1927 r. wywieziono 2.046 ton farb i 160 ton lakierów, łącznej wartości 32.316.000 Kcz., dowieziono równocześnie z zagranicy 4.115 ton farb i 448 ton lakierów za 190,378.000 Kcz. Wskazuje to nie tylko na znaczną nadwyżkę ilościową importu nad eksportem (wzrastającą z każdym rokiem), lecz również na wielką różnicę w jakości eksportu (tani towar) i importu (towa droższy).

Fabryki mydła i świec zatrudnione były w roku sprawozdawczym dobrze. Dowóz mydeł pachnących z zagranicy wzmógł się znacznie.

Fabrykacja perfum borykała się z silną konkurencją francuską. Z importu perfum w 1927 r., wartości 9,464.000 Kcz., przypadało na import z Francji około 80%. Z perfum krajowych znajduje dobry zbyt jedynie towar tańszy.

c) nawozy sztuczne

Obok 750 miljn. q. nawozu naturalnego rolnictwo czeskosłowackie zużywa znaczne ilości nawozów sztucznych, za które płaci około 450 miljn. Kcz. rocznie. Zużycie nawozów sztucznych wynosiło (w tonach):

	od I/V 1924 r. do 30/IV 1925 r.	od 1/V 1925 r. do 30/IV 1926 r.	od 1/V 1926 r. do 30/IV 1927 r.
siarczan amonu	33.262	35.184	41.567
wapno nawozowe	15.746	18.730	22.664
saletra chilijska	75.710	42.766	49.334 ¹⁾
nawozy, zawierające azot — razem	124.718	96.680	113.565
mączka kostna	8.150	9.516	7.987
superfosfaty	199.810	197.611	211.605
tomasyna	109.750	124.558	127.148
nawozy, zawierające fosfor — razem	317.710	331.685	346.740
nawozy potasowe	87.105	95.271	79.888
Ogółem:	529.533	523.636	540.193

W Czechosłowacji produkowane są: superfosfat, tomasyna, mączka kostna, siarczan amonu (zdolność produkcyjna 40.000 t.) i wapno nawozowe (zdolność produkcyjna 25.000 t.). W 1927 r. ukończono budowę wielkiej fabryki azotowej koło Ostrawy, obliczonej na produkcję 30 — 40.000 ton siarczanu amonu rocznie. Po uruchomieniu tej fabryki produkcja będzie pokrywała 75% zapotrzebowania rolnictwa czeskosłowackiego na nawozy sztuczne, zawierające azot.

Produkcja nawozów sztucznych w Czechosłowacji przedstawiała się, jak następuje (w tonach):

	1925	1926	1927
siarczan amonu	23.376	25.376	39.467
wapno nawozowe	3.100	5.450	17.035
superfosfaty	205.540	205.414	176.435
tomasyna	116.584	142.616	127.401
mączka kostna	6.177	8.973	9.475
Razem:	354.777	387.829	369.813

Produkcja krajowa pokrywa więc około 61% ogólnego zużycia nawozów sztucznych w Czechosłowacji.

Brakujące ilości nawozów sztucznych sprowadzono z zagranicy (w tonach):

	od 1/V 1924 r. do 30/IV 1925 r.	od 1/V 1925 r. do 30/IV 1926 r.	od 1/V 1926 r. do 30/IV 1927 r.
siarczan amonu	10.766	14.673	4.397
saletra chilijska	76.169	43.082	49.387
wapno nawozowe	13.421	13.936	5.630
superfosfaty	12.092	19.520	20.092
tomasyna	15.139	3.523	11.328
mączka kostna	5.026	4.083	2.553
nawozy potasowe	87.186	95.338	88.204
Razem:	218.819	194.155	182.191

¹⁾ Łącznie z saletrą norweską, której zużyto 7.019 ton.

Równocześnie wynosił eksport nawozów sztucznych z Czechosłowacji (w tonach):

	od 1/V 1924 r. do 30/IV 1925 r.	od 1/V 1925 r. do 30/IV 1926 r.	od 1/V 1926 r. do 30/IV 1927 r.
siarczan amonu	5	2.467	5.504
saletra chilijska	458	316	33
wapno nawozowe	24	4	7
superfosfaty	4.978	8.616	2.006
tomasyna	19.466	22.932	11.273
mączka kostna	2.024	3.399	4.194
nawozy potasowe	81	67	1.064
Razem:	27.036	37.801	24.081

Przemysł skórnicy

Sytuacja w przemyśle skórnicy odzwierciedla się poniekąd w imporcie surowych skór, ujawniającym, w jakim stopniu konieczne jest uzupełnienie surowców krajowych dowozem z zagranicy.

Nadwyżka importu nad eksportem skór wynosiła (przeciętnie miesięcznie — q.):

w 1925 r.	23.000
„ 1926 r.	10.000
„ 1927 r. ¹⁾	17.000

Z powyższego wynika, że w pierwszych miesiącach 1927 r. panowała jeszcze depresja, której widownią był rok poprzedni, następnie jednakże sytuacja wybitnie się poprawiła.

Poprawa ta uwidacznia się najwyraźniej w eksporcie obuwia, który był w 1927 r. wprost rekordowy. Podczas gdy wartość eksportu czeskosłowackiego obuwia w 1926 r. wynosiła 378 miljn. Kcz., w 1927 r. wynosiła ona aż 641 miljn. Kcz.

Rozwój przemysłu szewskiego w Czechosłowacji, pracującego coraz bardziej na eksport, ilustruje wymownie następujące zestawienie, dotyczące eksportu jego produktów (w wagonach):

1920 r.	179	
1921 „	242	
1922 „	107	(okres deflacyjny)
1923 „	84	
1924 „	134	
1925 „	282	
1926 „	456	
1927 „	704	

¹⁾ I kwartał przeciętnie	8.000
II „ „	17.000
III „ „	20.000
IV „ „	23.000

Eksport obuwia z Czechosłowacji kierował się (w wagonach):

	Do państw sukcesyjnych	Do innych krajów	Z tego do Niemiec
1921 r.	132	47	4
1922 r.	177	65	1
1923 r.	27	80	2
1924 r.	64	70	15
1925 r.	102	180	80
1926 r.	99	357	127
1927 r.	133	271	235

Jak z powyższego widać, przemysł szewski Czechosłowacji, którego rynkiem zbytu przed wojną światową były w 81% kraje b. Austro-Węgier, a jedynie w 19% zagranica, zdobywa tam od 1924 r. coraz bardziej grunt, szczególnie w Niemczech.

Import obuwia czeskiego do Niemiec wynosił w 1927 r. już około 65% całego importu obuwia do Rzeszy. Czechosłowacja eksportuje do Niemiec obuwie tańsze. Eksport obuwia do krajów Zachodniej Europy obejmuje w znacznej części obuwie plecione.

Rok 1927 był również bardzo dobrym rokiem dla przemysłu rękawiczniczego. Rękawiczki eksportowano głównie do Niemiec, Anglii, Austrii, Stanów Zjednoczonych Am., Szwecji i Holandji. Wartość eksportu wynosiła 189,194.000 Kcz. (w 1926 r. — 126,256.000 Kcz.).

Przemysł włókienniczy

W przemyśle wełnianym 1927 r. oznacza okres stabilizacji stosunków przy ogólnej tendencji zwyżkowej. Sytuację w tym przemyśle najlepiej ilustruje statystyka przywozu wełny i wywozu produktów wełnianych, tembardziej, że rozwój produkcji czeskosłowackiego przemysłu wełnianego w znacznej mierze opiera się na eksporcie, konsumpcja bowiem miejscowa wykazuje małą tylko tendencję zwyżkową.

W 1927 r. przywożono do Czechosłowacji przeciętnie miesięcznie 2.875 ton wełny (w 1926 r. przeciętnie miesięcznie 2.025 ton), z tego w I kwartale 2.500 ton, w II kwartale — 2.900 ton, w III kwartale 2.700 ton, w IV kwartale — 2.600 ton, co wskazuje na stosunkowo niewielkie wahania sezonowe.

Eksport produktów wełnianych z Czechosłowacji wynosił (w tys. q.):

	Ogółem	przedzdy	w tem: fabrykatów	dywanów
1924 r.	240	71	132	15
1925 r.	235	76	125	20
1926 r.	245	83	115	21
1927 r.	290	105	134	24

Ogólna wartość eksportu produktów wełnianych z Czechosłowacji w 1927 r. wynosiła około 2 miljardów Kcz. — pod tym względem zajmuje Czechosłowacja jedno z pierwszych miejsc wśród państw eksportujących produkty włókiennicze.

Co się tyczy ilościowego eksportu przędzy wełnianej stała Czechosłowacja na czwartym miejscu po Francji, Anglii i Belgii, na równi niemal z Niemcami. W wywozie gotowych wyrobów wełnianych Czechosłowacja ustępowała miejsca jedynie Anglii, Francji i Niemcom.

Eksport produktów wełnianych w Czechosłowacji był w 1927 r. trzy razy większy, niż w 1920 r. (najbardziej wzrósł eksport przędzy).

Z eksportu produktów wełnianych w 1927 r. wywieziono 146.000 q. do państw sukcesyjnych, 84.000 q. do Niemiec, 60.000 q. do innych państw.

Jeżeli się przyjmie, że z eksportu b. Austro - Węgier za granicę w 1913 r. przypadało na przemysł czeskosłowacki $\frac{1}{7}$, t. j. 186.000 q., okazuje się, że wywóz do krajów dawnej zagranicy wynosi w 1927 r. 77% stanu przedwojennego.

Eksport do państw sukcesyjnych składał się w 1927 r. z eksportu 63.000 q. do Austrii, 44.000 q. do Węgier, 10.000 q. do Polski, 17.000 q. do Jugosławii i 12.000 q. do Rumunii.

Ogólna ilość 146.000 q., wywiezionych do państw sukcesyjnych, przedstawia znaczną różnicę z ilością produktów wełnianych, dostarczanych do tych ziem przez przemysł wełniany dzisiejszego terytorjum Czechosłowacji przed wojną i wynosi tylko 40% eksportu przedwojennego do krajów nadunajskich, a zaledwie 20% dawnego eksportu do ziem polskich (Małopolska).

Zestawiając ilość wełny, importowanej do Czechosłowacji i tam przerabianej, produkcję wełny miejscowej oraz eksport wyrobów wełnianych uzyskać można przybliżoną cyfrę konsumpcji miejscowej produktów wełnianych. Wynosiła ona w 1927 r. około 236.640 q., co równałoby się 45,2% produkcji czeskosłowackiej, podczas gdy na eksport przypadałoby 54,8%. Konsumpcja wewnętrzna na 1 mieszkańca Czechosłowacji wynosiła w 1927 r. 1,74 kg. wełnianych i półwełnianych wyrobów.

Sytuacja w przemyśle bawełnianym, który w produkcji przekroczył stan przedwojenny, przedstawiała się w 1927 r. lepiej jeszcze, niż w przemyśle wełnianym.

Przywóz bawełny wynosił w 1927 r. 160.000 ton, podczas gdy w 1926 r. tylko 103.000 ton.

Wartość eksportu gotowych wyrobów bawełnianych stanowiła w 1927 r. 8,6% ogólnej wartości eksportu czeskosłowackiego w roku sprawozdawczym.

W eksporcie przędzy bawełnianej zajmowała Czechosłowacja w 1927 r. trzecie miejsce po Anglii i Japonii.

Większa część eksportu czeskosłowackich wyrobów bawełnianych kierowana była do Niemiec, które nie wyrównały jeszcze strat, poniesionych przez utratę przemysłu bawełnianego w Alzacji. Ostatnio jednakże odczuwać się daje na rynku niemieckim silna konkurencja francuska i włoska, ponadto wzrasta szybko produkcja miejscowa. Podobnie zagrożony jest eksport do krajów bałkańskich przez wzmagającą się konkurencję włoską. Również niepokojące dla czeskosłowackiego przemysłu bawełnianego są dążenia Anglii do zwiększenia własnej produkcji.

Przemysł czeskosłowacki oczekuje więc w najbliższych latach ciężką walkę o utrzymanie dominującej pozycji na dotychczasowych rynkach zbytu.

Przemysł jedwabny Czechosłowacji nie jest w możności ulokować całej produkcji na rynku wewnętrznym, zdany jest więc on w wielkiej mierze na eksport. Na rynkach zagranicznych napotyka na silną konkurencję Niemiec, Francji i Szwajcarii. Mimo to jednak udało się czeskosłowackiemu przemysłowi jedwabnemu umieścić zagranicą w 1927 r. znacznie większe ilości, niż w roku poprzednim.

Eksport wyrobów jedwabnych i półjedwabnych wynosił:

	<i>Ton</i>	<i>Kcz.</i>
1926 r.	1.632	433,425.000
1927 r.	2.712	555,539.000
	+ 32%	+ 30%

Czeskosłowacki przemysł lniany dźwignął się częściowo w ciągu 1927 r. z przesilenia, które przeżywał w okresie powojennym, a to dzięki wzmożonemu eksportowi. Wywóz przędzy lnianej wyniósł w 1927 roku 7.774 ton, wartości 180,217.000 Kcz. (w 1926 r. — 4.693 ton, wartości 111,601.000 Kcz.), wywóz tkanin lnianych w 1927 r. 5.445 ton, wartości 285,906.000 Kcz. (w 1926 r. — 4.295 ton, wartości 227,896.000 Kcz.). Ponadto wywieziono w 1927 roku 50 ton koronek, aksamitu i haftów, wartości 15,000.000 Kcz.

Przemysł jutowy zatrudniony był w roku sprawozdawczym dobrze. Konsumpcja krajowa wynosiła 37.800 ton, t. j. 122% konsumpcji przedwojennej. Dowieziono z zagranicy w ciągu roku sprawozdawczego 35.933 ton juty za 181,406.000 Kcz., natomiast Czechosłowacja eksportowała znaczne ilości towaru gotowego (worki, dywany i t. d.). Kierunek eksportu wyrobów jutowych zmienił się w latach powojennych; eksport do państw sukcesyjnych stale spada i wynosił w 1927 r. już zaledwie $\frac{1}{3}$ eksportu przedwojennego; wzrósł natomiast silnie eksport do krajów zachodnich (w 1927

roku wynosił on 12.800 ton, t. j. 200% eksportu przedwojennego). Ogólna wartość eksportu wyrobów jutowych wynosiła w 1927 r. 186 miljn. Kcz.

Jednym z najlepiej zatrudnionych był w 1927 r. przemysł konfekcyjny, którego produkcja stopniowo odzyskuje swoje przedwojenne stanowisko na rynkach zagranicznych.

Wartość wywozu konfekcji z Czechosłowacji wynosiła okrągło (w miljn. Kcz.):

1924 r.	349
1925 r.	437
1926 r.	526
1927 r.	590

Udział państw sukcesyjnych i pozostałych krajów w tym eksporcie był następujący (w miljn. Kcz.):

	<i>Eksport do państw sukcesyjnych</i>	<i>Eksport do pozostałych krajów</i>
1927 r.	107	242
1926 r.	80	449
1925 r.	109	328
1924 r.	93	497

Podobnie jak w całym szeregu innych gałęzi przemysłu czechosłowackiego, zauważyć się i tu daje stopniowa utrata dawnych rynków zbytu w państwach sukcesyjnych, które w pierwszych latach po przewrocie brały jeszcze towar od swych przedwojennych dostawców, coraz bardziej jednak dostosowują się do nowej konfiguracji tak politycznej, jak i gospodarczej, stwarzając własny przemysł lub znajdując nowych dostawców; straty, które czechosłowacki przemysł ponosi w ten sposób, stara się on powetować, szukając nowych rynków zbytu, i czyni to naogół — jak dotąd — z dobrym rezultatem, przyczem pod wpływem ostrej walki konkurencyjnej organizuje się sprężyscie, racjonalizuje produkcję i centralizuje skutecznie aparat sprzedaży.

Jeżeli porówna się eksport czechosłowackiej konfekcji z takimże eksportem państw konkurencyjnych, to stwierdzić należy, że w stopniu rozwoju (nie zaś w ilości wywożonego towaru, pod tym bowiem względem stoi na czwartym miejscu po Francji, Anglii i Niemczech) zajmuje on wśród wielkich europejskich eksporterów konfekcyjnych narówni z Niemcami naczelną rolę (Czechosłowacja i Niemcy wykazują w 1927 r. 12% wzrostu eksportu konfekcji, podczas gdy eksport Francji w tym roku zmniejszył się o 19%, a eksport Anglii o 5%).

Na eksport czechosłowackiej konfekcji składały się (w miljn. Kcz.):

	<i>Kapelusze damskie</i>	<i>Stożki</i>	<i>Kapelusze męskie</i>	<i>Bielizna</i>	<i>Ubrania męskie</i>	<i>Suknie damskie</i>	<i>Razem</i>
1924 r.	32	39	91	128	9	22	349
1925 r.	42	64	101	158	10	35	437
1926 r.	45	98	102	193	9	47	526
1927 r.	64	135	73	213	11	57	590

Dominujące miejsce zajmował eksport kapeluszy, drugie miejsce zajmował rozwijający się pomyślnie eksport bielizny.

Przemysł drzewny

W przeciwieństwie do roku poprzedniego, zatrudnione były tartaki czechosłowackie w 1927 r. bardzo dobrze. Przyczyniło się do tego w pierwszym rzędzie olbrzymie zapotrzebowanie na drzewo w Niemczech i znaczny wzrost eksportu drzewa do Węgier. Zbyt wewnątrz państwa wzrósł również znacznie.

Eksport drzewa obrobionego (półfabrykatów) w 1927 r. wynosił (w tonach):

drzewa tartego	744.797
drzewa budulcowego	56.311
podkładów kolejowych	13.202
klepek do beczek	2.804

Z eksportu drzewa tartego przypadło na wywóz:

	<i>Ton</i>	<i>%</i>
do Niemiec	402.598	54'1
„ Węgier	241.992	32'5
„ Anglii	29.176	3'9
„ Holandji	28.535	3'8

Z eksportu drzewa budulcowego przypadło na wywóz do Niemiec 92%; z eksportu podkładów kolejowych na wywóz do Niemiec — 52'6%, na wywóz do Węgier — 30'6%.

Eksport drzewa czechosłowackiego ułatwiły znacznie przyznane w roku sprawozdawczym zniżki taryfy kolejowej.

Wywóz za granicę węgla drzewnego wynosił w 1927 r. 59.601 ton (w 1926 r. — 52.549 ton).

Fabryki mebli giętych, pracujące w 90 — 95% na eksport, miały podobnie, jak w roku poprzednim, dobry zbyt. Szczególnie wzrósł

eksport zamorski (wywozi się wiele do Argentyny), natomiast eksport do krajów europejskich wskutek wysokich ceł ochronnych stopniowo maleje. Eksport wynosił:

	Ton	Kcz.
1926 r.	9.036	84,298.000
1927 r.	9.506	88,513.000

W produkcji mebli mieszkaniowych i biurowych sytuacja poprawiła się w roku sprawozdawczym w związku z wzrostem ruchu budowlanego w Czechosłowacji; odbiorcą produkcji był niemal wyłącznie rynek krajowy. Eksport wynosił zaledwie 237 ton.

Fabryki fornierów pracowały dobrze, zbył był zadowolający zarówno w kraju, jak zagranicą. Eksport fornierów wynosił:

	Ton	Kcz.
1926 r.	744	4,322.000
1927 r.	985	6,732.000

Produkcja parkietów obezwładniona była silną konkurencją taniego towaru zagranicznego, którego import wzrasta (w 1927 r. — 7.620 q., w 1926 r. — 6.190 q.); równocześnie eksport był niewielki (w 1927 r. — 1.360 q., w 1926 r. — 1.200 q.).

W fabrykacji beczek nastąpiło niewielkie polepszenie. Zbyt w kraju niedostateczny, ponieważ browary wyrabiają same beczki dla swego użytku; eksport wzrósł z 986 ton w 1926 r. na 1.139 ton w 1927 r.

W przedsiębiorstwach, trudniących się wyrobem listew i ram, zatrudnienie było dobre. Zbyt w kraju zadowolający. Eksport listew wyniósł 2.100 q. (w 1926 r. — 1.916 q.), eksport ram — 2.370 q. (w 1926 r. — 1.870 q.).

W produkcji przyborów szewskich (obcasów i kopyt) siła produkcyjna wyzyskana była w pełni.

Produkcja koszyków, wyrabianych w Czechosłowacji przez chałupników, w znacznej części przeznaczona jest na eksport. Najlepszym odbiorcą były nadal Stany Zjednoczone Am. Eksport koszyków z Czechosłowacji wynosił:

	Ton	Kcz.
1925 r.	587	4,960.000
1926 r.	562	4,162.000
1927 r.	515	3,805.000

Powodem zmniejszenia się eksportu wyrobów koszykarskich z Czechosłowacji jest konkurencja taniego towaru polskiego w krajach Środkowej Europy i niemieckiego na Bałkanach.

Przemysł korkowy zwiększył produkcję dzięki zapotrzebowaniu, wywołanemu żywym ruchem budowlanym. Eksport niewielki (361 ton), większy import, głównie z Niemiec (448 ton).

W przemyśle zabawkarskim sytuacja była bardzo dobra. Zbyt w kraju powiększył się znacznie w porównaniu z rokiem poprzednim. Eksport kierował się głównie do Anglii i jej kolonij, do Stanów Zjednoczonych Am., Kanady i Afryki Południowej. Specjalnością czeskosłowackiego przemysłu zabawkarskiego jest wyrób dziecinnych instrumentów muzycznych, znajdujących dobry zbył, zwłaszcza w Stanach Zjednoczonych Am. Eksport poszczególnych gatunków zabawek przedstawiał się następująco:

	Ton	Kcz.
zabawki z drzewa	1926 r. —	1.336 16,144.000
	1927 r. —	1.648 19,042.000
zabawki z celuloиду	1926 r. —	11 808.000
	1927 r. —	3 220.000
zabawki z papieru	1926 r. —	55 1,175.000
	1927 r. —	35 925.000
zabawki z blachy i ołowiu	1926 r. —	458 6,016.000
	1927 r. —	799 10,301.000
zabawki z miękkiego kauczuku	1926 r. —	14 699.000
	1927 r. —	9 559.000

Wyrób instrumentów muzycznych skoncentrowany jest w Rudawach, gdzie znaczna część ludności trudni się fabryczną i domową produkcją instrumentów muzycznych, zarówno drewnianych (szczególnie smyczkowych), jak i blaszanych.

W 1927 r. ożywiła się znacznie ta gałąź przemysłu, zwłaszcza zbyt saksofonów był rekordowy.

W gorszym położeniu znajdowały się fabryki fortepianów, pianin, fisharmonij i organów, skoncentrowane w okolicach Georgswaldu, Hradca Kralowego i Liberca, wskutek silnej konkurencji zagranicznej, szczególnie niemieckiej. Stan zatrudnienia poprawił się jednak w ciągu 1927 r. wydatnie. Eksport wynosił:

	1926		1927	
	q.	Kcz.	q.	Kcz.
fortepiany	220	704.000	470	1,302.000
pianina	530	1,346.000	1.140	2,862.000
organy	590	979.000	560	797.000
harmonijki ustne	1.060	2,217.000	670	1,438.000
harmonje ręczne	990	2,059.000	1.040	2,799.000
instrumenty smyczkowe	3.860	21,949.000	3.770	20,447.000
instrumenty dęte drzewne	200	3,825.000	230	4,526.000
instrumenty dęte blaszane	2.850	26,987.000	2.960	27,424.000

Przemysł zegarmistrzowski

Sytuacja w przemyśle zegarmistrzowskim była w 1927 r. naogół zadowalająca, jakkolwiek zbyt w pierwszych miesiącach był niezwykle słaby; od sierpnia wzmógł się znacznie popyt, dzięki któremu skonsumowane zostały wielkie zapasy, jakie wytworzyły się w ciągu lata. Liczba zatrudnionych robotników wynosiła 75% liczby przedwojennej pracowników w tym przemyśle.

Wskutek obniżenia cła w umowie handlowej czeskosłowacko - szwajcarskiej na import zegarków ze Szwajcarii o 26%, wzrasta w niebezpieczny sposób konkurencja szwajcarska.

Przywieziono w roku sprawozdawczym (głównie ze Szwajcarii, następnie z Niemiec, Francji i Włoch) 433.784 zegarków i zegarów, wartości 37.148.000 Kcz.

Przemysł naftowy

Czeskosłowacki przemysł naftowy obejmował w 1927 r. 10 rafineryj, przerabiających surowiec pochodzenia rosyjskiego i amerykańskiego oraz półfabrykaty pochodzenia polskiego i rumuńskiego. Wyzyskanie zdolności produkcyjnej wynosiło w roku sprawozdawczym zaledwie 35%.

Konsumpcja olejów mineralnych wynosiła w 1927 r. 25.000 wagonów (po 10.000 kg.). Import olejów mineralnych przedstawiał się następująco:

	Ton	Kcz.
1926 r.	246.794	332,666.000
1927 r.	272.854	369,282.000

ilościowo zwiększył się więc w roku sprawozdawczym o 14'6%.

Oleje mineralne sprowadzane były do Czechosłowacji z następujących państw (w tonach):

	1926	1927
z Polski	122.411 50'4%	107.268 39'3%
z Rumunji	12.114 4'8%	46.372 13'3%
ze Z. S. R. R.	51.794 21'3%	73.188 26'7%
ze Stanów Zjedn. Am.	8.391 3'3%	18.235 6'6%
z Włoch	9.738	13.037
z Triestu	—	1.312
z Węgier	1.469	308
z Fiume	—	12.321
z Niemiec	2.390	3.318
z Hamburga	—	4.830
z Austrii	284	872

Przywóz z Polski silnie zmalał; najintensywniej wzrósł przywóz z Rumunji, dalej ze Stanów Zjednoczonych Am. i Z. S. R. R., których udział w przywozie zwiększyć należy jeszcze przez doliczenie przywozu z Hamburga, Niemiec, Triestu i Fiume.

Z importu olejów mineralnych przypadało na (w tonach):

	1926	1927
ropę	92.248	94.746
naftę rafinowaną	2.944	3.323
benzynę „	36.719	47.699
„ surową	25.391	40.536
oleje miner. lekkie	8.199	7.701
naftę destyl.	48.945	47.156
olej parafinowy	79	614
oleje miner. ciężkie	20.618	23.994
oleje miner. destyl. (półfabr.)	6.882	8.763
parafinę (półfabr.)	6.264	5.034
resztki destyl. olejów miner.	8.219	4.570

Zwiększył się szczególnie import benzyny, której zapotrzebowanie w Czechosłowacji silnie wzrasta.

Import z Polski i Rumunji przedstawiał się w poszczególnych miesiącach 1927 r. następująco (w tonach):

	Benzyna rafin.	Benzyna surowa	Nafta destyl.	Oleje miner. ciężkie	Oleje destyl. (półfabrykat)	Parafina (półfabrykat)	Resztki destyl. olei miner.
<i>Import z Polski</i>							
styczeń	1.429	3.421	4.097	230	335	429	490
lut	920	3.169	4.453	263	873	305	276
marzec	1.230	3.672	2.070	223	441	744	1.090
kwiecień	1.411	3.085	2.133	204	759	423	392
maj	1.357	2.374	712	282	727	257	1.344
czerwiec	1.640	2.672	669	225	581	412	444
lipiec	1.060	2.405	1.199	334	549	177	357
sierpień	1.081	2.889	3.577	457	584	411	48
wrzesień	255	2.045	2.537	318	536	296	—
październik	419	3.600	3.636	489	754	320	10
listopad	487	3.664	4.966	435	1.079	445	—
grudzień	405	2.198	5.851	352	1.521	815	—
<i>Import z Rumunji</i>							
styczeń	50	—	1.581	—	—	—	—
lut	371	—	943	—	—	—	—
marzec	316	74	132	—	—	—	—
kwiecień	1.042	452	508	—	—	—	—
maj	1.300	—	539	—	—	—	—

	Benzyna rafin.	Benzyna surowa	Nafta destyl.	Oleje miner. ciężkie	Oleje destyl. (półfabrykat)	Parafina (półfabrykat)	Resztki destyl. olei miner.
czerwiec	1.996	828	606	—	—	—	—
lipiec	3.739	1.493	548	—	—	—	—
sierpień	4.758	666	1.017	—	—	—	—
wrzesień	3.846	598	69	—	—	—	—
październik	3.985	791	1.778	—	—	—	—
listopad	2.360	—	1.983	—	—	—	—
grudzień	3.161	573	1.415	—	—	—	—

Powyższe zestawienie wskazuje, jak silną była w imporcie benzyny rafinowanej konkurencja Rumunji, która wyparła w wielkiej mierze Polskę i zajęła jej dawne miejsce.

Z importu benzyny surowej przypadało w roku sprawozdawczym na Polskę około 87%, a około 13% na Rumunię. Parafina sprowadzana przez Czechosłowację z zagranicy pochodziła w 1927 r. w 100% z Polski; w imporcie nafty destylowanej Polska brała udział w 76,3%, w imporcie ciężkich olejów mineralnych — w około 16%, w imporcie olejów dest. (jako półfabr.) — w 99%, w resztkach dest. olejów mineralnych — w 97%.

Przemysł spożywczy

Pokaźny rozwój produkcji, który miał miejsce w 1927 r., powiększył znacznie siłę konsumpcyjną szerokich warstw ludności czechosłowackiej; uwidocznilo się to przede wszystkim w zwiększeniu spożycia. Przemysł spożywczy znajdował się też w roku sprawozdawczym w sytuacji bardzo dobrej.

Zatrudnienie fabryk czekolady i wyrobów cukierniczych, pomimo wysokich cen surowca było zadowalające. Produkcja soków owocowych poprawiła się. Wina owocowe, nie znajdując w kraju chętnych nabywców (konkurencja piwa), wyrabiane są na eksport, który wynosił w 1927 r. 1.923 ton, wartości 11,503.000 Kcz. (wobec 1.107 ton, wartości 6,046.000 Kcz. w 1926 r.). Kawa zbożowa miała nadal zbyt mierny. Produkcja surogatów kawy zaspakaja w pełni potrzeby rynku wewnętrznego; za granicę wywieziono 149 ton, wartości 709.000 Kcz. Fabrykacja ciast rozwija się w szybkim tempie, usuwając skutecznie import z zagranicy. Import konserw owocowych (zwłaszcza z Włoch i Ameryki) hamuje rozwój produkcji krajowej. Podobnie nie może się należycie rozwinać wyrób konserw z ryb. Przemysł wędliniarski musiał w 1927 roku zaspokoić wielkie zapotrzebowanie na wędliny w miastach, powodując wzrost importu wieprzy. Szynek wy-

wieziono za granicę 1.595 ton, wartości 32,532.000 Kcz. Produkcja octu wynosiła około 20.000 hl. Likiery czechosłowackie nie znajdują odbiorców, gdyż konsumpcja ich jest mała, zaspakajają zaś ją lepsze wyroby zagraniczne (import 480 q.).

a) przemysł gorzelniczy

W kampanji 1926/27 r. było w Czechosłowacji czynnych 840 gorzelni rolniczych i 236 gorzelni przemysłowych. Wyprodukowały one ogółem 533.115 hl. spirytusu (w 1926 r. — 583.054 hl.), z tego gorzelnie rolnicze 360.973 hl. (w 1926 r. — 371.945 hl.), gorzelnie przemysłowe 172.142 hl. (w 1926 r. — 211.109 hl.).

Powodem zmniejszenia się produkcji spirytusu w 1926/27 r. były przede wszystkim złe zbiory kartofli w 1926 r.

Produkcję spirytusu w Czechosłowacji reguluje czasowo rozporządzenie rządowe z 7/V 1920 r., upoważniające Ministerstwo Skarbu do oznaczania dopuszczalnej ilości produkcji spirytusu. Na podstawie tego rozporządzenia Ministerstwo Skarbu zezwoliło w kampanji 1926/27 r. na wyrób 550.000 hl., z tego gorzelniom rolniczym 358.930 hl. (65,26% produkcji), gorzelniom przemysłowym — 162.360 hl. (29,57%), fabrykom drożdży — 28.710 hl. (5,92%).

W kampanji 1927/28 r. został podwyższony limit produkcji do 600.000 hl., z czego przypada na gorzelnie rolnicze 399.545 hl., na gorzelnie przemysłowe 170.278 hl., na fabryki drożdży 30.187 hl.

Faworyzowanie przez rząd gorzelni rolniczych wywołuje ostre sprzeciw ze strony gorzelni przemysłowych i jest powodem ostrej walki na tem tle, utrudniającej ustawowe uregulowanie kwestji spirytusowej.

Zbyt poszczególnych gatunków spirytusu w Czechosłowacji wynosił (w hl.):

	1924/25	1925/26	1926/27
spirytus do picia	272.401	268.051	247.004
spirytus do wyrobu octu	19.812	18.568	17.237
spirytus denaturowany	160.365	170.275	183.380
spirytus do wyrobu denalkoholu	26.137	38.723	51.496
spirytus eksportowy	41.560	33.277	56.730

Zwraca uwagę szybki wzrost zbytu spirytusu do wyrobu denalkoholu, będący w ścisłym związku z rozwojem automobilizmu w Czechosłowacji.

Ceny spirytusu nie uległy w roku sprawozdawczym niemal żadnym

zmianom. W porównaniu z cenami w innych państwach Środkowej Europy, przedstawiały się one następująco (według stanu cen z dn. 31/VIII 1927 r.):

		Spirytus do picia:		Razem	Spirytus denaturowany		
		cena	podatek	Kcz.	podatek	w walucie kraju	Kcz.
						produkcji	
Czechosłowacja	Kcz.	3.690	2.500	3.690	2.500 ¹⁾	400	400
Polska	Zł.	1.125	monopol	4.241	—	130	490
Niemcy	Rmk.	500	"	4.010	—	30	241
Austria	sh.	510	240	2.433	1.145 ²⁾	100	477
Rumunja	lei	12.500	10.120	2.625	3.125 ³⁾	2.600	546
Jugosławia	din.	2.600	1.700	1.547	1.012	900	536
Węgry	pöngö	416	192	2.459	1.135	70	414

Podatek od spirytusu jest ważną pozycją dochodową dla Skarbu Państwa. Zmniejszenie się produkcji spirytusu w kampanji 1926/27 r. spowodowało zmniejszenie się w 1927 r. podatku od spirytusu, który w roku tym wyniósł 408,105.288 Kcz. (w 1926 r. — 420, 761.508 Kcz.).

b) przemysł słodowy

Czechosłowacki przemysł słodowy zajmuje w produkcji światowej pierwsze miejsce. Przerabia on około 20% jęczmienia krajowego (2,400.000 ton). Konsumpcja wewnętrzna spotrzebowuje około 10% produkcji, 90% idzie na eksport. W 1927 r. wywieziono za granicę 163.989 ton siodu, wartości 475 miljn. Kcz., z tego:

do Niemiec	37% ⁴⁾
„ Szwajcarii	18%
„ Austrii	12%
„ Włoch	8%
„ innych krajów europejskich	7%
„ krajów zamorskich	18%

Eksport do Niemiec zmniejszył się z powodu obowiązującego od 1/VIII 1926 r. wysokiego cła na siod (12·75 Rmk. za 100 kg.), wobec czego czeskosłowackie fabryki przenoszą się częściowo do Rzeszy. Równocześnie ze zmniejszeniem się eksportu siodu do Niemiec, zwiększył się w 1927 r. wywóz tamże jęczmienia z Czechosłowacji.

¹⁾ Ponadto podatek obrotowy 206 Kcz.

²⁾ Włącznie 40 gr. pod. obrotowego.

³⁾ Z tego 80 lei podatku i 20·21 lei opłaty ad walorem.

⁴⁾ W 1926 r. — 53·2%.

c) przemysł browarniczy

W 1927 r. czynnych było w Czechosłowacji ogółem 492 browarów (w 1926 r. — 524, w 1925 r. — 552), z tego 398 w Czechach, 62 na Morawach, 14 na Śląsku, 17 na Słowacyzynie i 1 na Rusi Podkarpackiej. Z 32 browarów, które przestały być czynne w 1927 r., przypada na Czechy 25, na Morawy 4, na Śląsk 1, na Słowacyzynę 2. Stopniowo odbywa się, jak widać, w całym czeskosłowackim przemyśle browarniczym koncentracja produkcji.

Produkcja piwa wynosiła w 1927 r. w całej Czechosłowacji 10,021.931 hl., wywieziono zaś za granicę 230.841 hl. (w 1926 r. — 221.924 hl.). War więc efektywnie w porównaniu z 1926 r. o 3·2%. Z ogólnej produkcji przypada (hl.):

na Czechy	7,823.374
na Morawy	1,629.406
na Śląsk	248.007
na Słowacyzynę	289.479
na Ruś Podkarpacką	31.665

razem: 10,021.931

W porównaniu z 1926 r. wzrosła produkcja piwa w Czechach o 2·2%, na Morawach o 8·1%, na Śląsku o 6·1%, na Słowacyzynie o 0·6%, na Rusi Podkarpackiej natomiast zmniejszyła się o 0·7%.

Produkcja przeciętna 1 browaru wynosiła (w hl.):

	1926	1927		
w Czechach	18.046	19.670	+	9·1%
na Morawach	22.845	26.281	+	15·0 „
na Śląsku	15.587	17.715	+	13·0 „
na Słowacyzynie	15.143	17.028	+	12·4 „
na Rusi Podkarpackiej	31.878	31.665	—	0·7 „
razem:	18.500	20.380	+	10·2%

Z produkcji piwa w 1927 r. skonsumowała Czechosłowacja 9,791.090 hl., wywieziono zaś za granicę 230.841 hl. (w 1926 r. — 221.924 hl.). Wartość eksportu wynosiła w 1927 r. 46 miljn. Kcz. Konsumpcja roczna wynosiła (hl.):

w Czechach	7,592.605
na Morawach	1,629.334
na Śląsku	248.007
na Słowacyzynie	289.479
na Rusi Podkarpackiej	31.665

razem: 9,791.090

Porównanie produkcji piwa w poszczególnych krajach Czechosłowacji i konsumpcji w 1927 r. wskazuje, że Morawy, Śląsk, Słowacyzyna i Ruś Pod-

karpacka produkują piwo jedynie na pokrycie zapotrzebowania miejscowego, a jedynie produkcja Czech dała nadwyżkę na eksport.

W ogólnej ilości 9,791.090 hl. piwa skonsumowanego w Czechosłowacji w 1927 r. było: 7, 119.413 hl. piwa wyszynkowego, 2.443.039 hl. leżaku i 148.638 hl. piwa specjalnego. W porównaniu z 1926 r. wzrosła konsumpcja piwa wyszynkowego o 2'7%, leżaku o 4'6%, piwa specjalnego o 1'7%.

Z piwa eksportowanego wypadało na leżak 216.957 hl. (+ 5'6%), na piwo specjalne 13.817 hl. (— 15'6%), na piwo wyszynkowe 67 hl. (— 4'3%).

d) przemysł przetworów ziemniaczanych

Z 143 czeskosłowackich fabryk krochmalu znajduje się 2/3 w Czechach i na Morawach, 1/3 na Słowacji. Produkcja krochmalu wynosiła w 1927 r. 2.000 wagonów (tyleż wynosi konsumpcja krajowa). Wobec rekordowego zbioru kartofli w 1927 r. jest spodziewane zwiększenie się produkcji w kampanji 1927/28 r. do 4.000 wag. (fabryki krochmalu kupowały w jesieni 1927 r. ziemniaki po niezmiernie niskich cenach — 28 Kcz. za 100 kg.). Syrop kartoflany wyrabia 10 fabryk. Produkcja wynosiła 2.000 wag., z tego Czechosłowacja skonsumowała 700 wag., na eksport zaś poszło 1.300 wagonów.

e) przemysł cukrowniczy

W kampanji cukrowej 1926/27 r. czynnych było w Czechosłowacji 163 cukrowni i rafinerij, które przerobiły łącznie 62,296.770 q. buraków cukrowych. Całkowita produkcja cukru tej kampanji wynosiła 10,413.895 q., czyli o 4,688.400 q. (31'4%) mniej, niż w kampanji poprzedniego roku¹⁾. Zmniejszenie się produkcji cukru w kampanji 1926/27 r. w Czechosłowacji stało w ścisłym związku z tendencją ogólnoświatową do polepszenia w ten sposób konjunktury dla cukru, gdyż wskutek nadprodukcji cukru wytworzyła się w ostatnich latach sytuacja wprost krytyczna dla przemysłu cukrowniczego, zagrażająca przez bardzo niski poziom cen dalszemu jego rozwojowi.

Zmniejszenie się produkcji światowej cukru w kampanji 1926/27 r. o przeszło 11 miljn. q. nie wywołało jednakże w 1927 r. znaczniejszej wyżki cen, gdyż manko to wyrównywały znaczne zapasy, pozostałe z roku poprzedniego (zapasy pozostałe z kampanji 1925/26 r. wynosiły w Czechosłowacji około 1,040.000 q.).

Cukrownie czeskosłowackie, które w 1926 r. utworzyły dla unormowania produkcji cukru prowizoryczny kartel (na jeden rok), były zmu-

¹⁾ Produkcja Czechosłowacji w kampanji 1926/27 r. stanowiła 15% produkcji europejskiej i zajmowała drugie miejsce po Niemczech.

szone przeciagającym się kryzysem do utworzenia w 1927 r. kartelu na 10 lat, t. j. do 1937 roku, który w ciągu 4 pierwszych lat nie może być rozwiązany. Kartel przeprowadził pewne korektury w kontyngentach; dla umożliwienia tej akcji zakupił rafinerję w Przerowie (kontyngent jej wynosił 94.379 q.), która też nie wzięła już udziału w kampanji 1927/28 r., oraz rafinerję w Uhersk'em Hradisti (kontyngent jej wynosi 101.124 q.), która zlikwidowana zostanie w kampanji 1928/29 r.

W celu ujednostajnienia cen i warunków sprzedaży powołana została do życia organizacja sprzedaży „Ustredni Suctovaci Kancelar“, która jednak rozpoczęła swą czynność dopiero od dn. 1/I 1928 r.

Z ilości cukru, wyprodukowanego w Czechosłowacji w 1926/27 r., skonsumowała Czechosłowacja 3,283.071 q. (w 1925/26 r. — 3,617.534 q.), wywieziono zagranicę 7,083.278 q. (w 1925/26 r. — 10,804.705 q.). Wartość eksportu cukru w 1927 r. wynosiła 1.502 miljn. Kcz.

Konsumpcja wewnętrzna cukru zmniejszyła się w 1926/27 r. o 9'4% i wynosiła 24'3 kg. na głowę; w całej Europie przypada na głowę w tym czasie, według obliczeń statystycznych Dr. Gustawa Mikuscha (Wiedeń), 16'8 kg. rocznie.

Konsumpcja cukru wewnątrz państwa wynosiła 31'5%, eksport zaś 68% produkcji kampanji 1926/27 r.

Eksport cukru z Czechosłowacji kierował się do następujących państw (w q.):

	1925/26	1926/27	Zwiększenie lub zmniejszenie w 1926/27 r. w sto- sunku do 1925/26 r.
Austria	1,109.079	1,015.353	— 93.726
Anglja	1,923.738	1,307.750	— 615.988
Szwajcaria	1,368.677	448.247	— 920.430
Hamburg	3,605.486	2,127.414	— 1,478.072
Włochy — Triest	2,081.357	1,384.818	— 696.539
Niemcy	112.806	387.838	+ 275.032
Norwegja	81.033	48.477	— 32.556
Szwecja	32.918	12.643	— 20.275
Finlandja	27.184	43.480	+ 16.296
Grecja	8.978	22.096	+ 13.118
Inne kraje europejskie	104.940	31.151	— 73.789
Turcja	111.262	83.825	— 27.437
Indje Wschodnie	158.435	106.863	— 51.572
Pozostałe kraje azjatyckie	50.324	47.436	— 2.888
Egipt	5.841	3.367	— 2.474
Pozostałe kraje afrykańskie	9.771	1.306	— 8.465
Argentyna	9.723	10.979	+ 1.259
Pozostałe kraje amerykańskie	3.153	235	— 2.918
Razem:	10,804.705	7,083.278	— 3,721.427

f) młynarstwo

Wskutek prohibicyjnego działania ceł agrarnych i dobrych urodzajów, przemysł młynarski zatrudniony był w 1927 r. znacznie lepiej, niż w 1926 r.

Korzyści, które wynikają dla młynarstwa czeskiego z ceł agrarnych wykazuje następujące zestawienie importu zboża i mąki do Czechosłowacji w 1926 i 1927 roku (w tonach):

	1926	1927
przeciętny miesięczny import pszenicy	16.537	26.198
" " " żyta	6.645	11.382

Równocześnie z tak wielkim wzrostem importu zboża zmniejszył się znacznie import mąki, który wynosił w 1926 r. przeciętnie miesięcznie 19.190 t., a w 1927 r. — 13.980 t. (w 1925 r. — 27.000 t.).

Sytuacja pogorszyła się nieco od sierpnia, kiedy w związku z umową handlową czechosłowacko-węgierską rozpoczął się żywszy import mąki z Węgier. Podczas gdy w czerwcu 1927 r. import mąki wynosił 17.026 t. (w czerwcu 1926 r. — 42.411 t.), w lipcu 1927 r. — 11.256 t. (wobec 37.336 t. w lipcu 1926 r.), w sierpniu 1927 r. wynosi już import mąki 16.915 t. (6.747 t. w sierpniu 1926 r.), we wrześniu 12.479 t. (10.192 t. we wrześniu 1926 r.), w październiku 19.160 t. (14.203 t. w październiku 1926 r.), w listopadzie 20.025 t. (18.378 t. w listopadzie 1926 r.).

Dobre zatrudnienie młynów spowodowało w 1927 roku ostrą walkę konkurencyjną, która odbiła się na cenach mąki na rynku wewnętrznym.

W 1927 r. pracowało w Czechosłowacji 10.221 młynów o zdolności produkcyjnej dziennej 206.394 q. zboża. Biorąc pod uwagę, że według obliczeń kół fachowych w 1927 r. zmeły one około 29 miljn. q. zboża, przyjmując równocześnie, że młyny pracują przez 300 dni w roku, dochodzimy do wniosku, że młyny czechosłowackie wyzyskały w 1927 r. pomimo poprawy sytuacji niecałe 50% swej siły produkcyjnej.

Udział przemysłu w handlu zagranicznym

Udział przemysłu czechosłowackiego (łącznie z przemysłem rolniczym) w handlu zagranicznym 1927 r. wyraża się w ogólnych zarysach z jednej strony eksportem 1,364.744 ton wyrobów gotowych, wartości 13,246,116.000 Kcz. (wobec 1,071.645 ton, wartości 10,877,712.205 Kcz. w 1926 r.), oraz 1,678.883 ton półfabrykatów, wartości 3,639,513.000 Kcz. (wobec 2,094.768 ton, wartości 3,156,511.752 Kcz. w 1926 r.), z drugiej strony importem 5,434.043 ton surowców i półfabrykatów, wartości

8,499,687.000 Kcz. (wobec 5,010.836 ton, wartości 7,202,960.122 Kcz. w 1926 r.).

Eksport wyrobów gotowych z Czechosłowacji w 1927 r. zwiększył się w porównaniu z 1926 r. ilościowo o 27·3%, wartościowo o 21·7%, natomiast eksport półfabrykatów zwiększył się w 1927 r. ilościowo o 29·9%, zmniejszył się zaś wartościowo o 12·1%.

W ścisłym związku z wzrostem eksportu towarów gotowych stoi równoczesny wzrost importu surowców i półfabrykatów, który wynosił w 1927 r. ilościowo 108·4%, wartościowo 118% importu w roku poprzednim.

Udział poszczególnych gałęzi przemysłu czechosłowackiego w eksporcie przedstawiał się, jak następuje:

	1926 r.		1927 r.	
	ton	tys. Kcz.	ton	tys. Kcz.
Wyroby żelazne:				
wyroby gotowe	177.427	825.134	236.626	989.630
półfabrykaty	157.599	251.583	329.931	499.674
Wyroby z innych metali nieszlachetnych:				
wyroby gotowe	3.951	254.482	5.112	331.921
półfabrykaty	2.497	21.290	1.620	16.157
Maszyny (wszelkiego rodzaju)	46.706	386.577	56.272	485.493
Środki lokomocji	15.046	110.576	8.308	99.870
	357 szt.		364 szt.	
Wyroby ceramiczne	137.397	375.670	188.886	459.175
Wyroby szklane:				
wyroby gotowe	169.306	1,165.716	173.311	1,139.749
półfabrykaty	313	3.344	361	3.992
Wyroby kamienne:				
wyroby gotowe	88.832	41.883	152.470	66.354
półfabrykaty	2.863	2.093	23.390	8.819
Wyroby przemysłu papierniczego:				
wyroby gotowe	51.800	201.998	62.716	248.248
półfabrykaty	77.711	173.114	92.428	199.874
Wyroby przemysłu chemicznego:				
wyroby gotowe	22.063	151.075	21.665	140.209
półfabrykaty	244.584	334.805	104.827	178.471
Wyroby farmaceutyczne i perfumy	1.130	25.674	1.370	29.719
Świece, mydło i wosk	285	2.563	489	4.262
Materiały wybuchowe i zapalki	11.173	194.564	7.045	74.132
Wyroby skórzane:				
wyroby gotowe	5.052	516.784	7.765	852.800
półfabrykaty	4.530	182.333	4.859	266.227

	1925 r.		1927 r.	
	ton	tys. Kcz.	ton	tys. Kcz.
Wyroby wełniane:				
wyroby gotowe	11.554	1.098.351	14.617	1.359.986
półfabrykaty	8.576	419.712	11.767	588.421
Wyroby bawełniane:				
wyroby gotowe	45.435	2.161.197	52.443	2.443.644
półfabrykaty	18.164	379.788	33.025	584.183
Wyroby jedwabne i półjedwabne:				
wyroby gotowe	1.528	377.917	2.714	55.960
półfabrykaty	749	38.896	596	30.899
Wyroby lniane i jutowe:				
wyroby gotowe	18.037	429.473	22.481	505.653
półfabrykaty	5.399	119.220	8.581	186.483
Wyroby przemysłu drzewnego:				
wyroby gotowe	22.338	255.102	17.886	174.279
półfabrykaty	505.215	304.582	993.374	773.476
Wyroby przemysłu spożywczego	137.354	280.708	184.825	438.709
Wyroby przemysłu rolnego:				
wyroby gotowe	963.504	2.311.994	662.639	1.679.438
półfabrykaty	258.567	595.282	164.360	478.201
Konfekcja	3.280	530.164	3.664	605.186
	8,913.717 szt.		11,462.009 szt.	
Wyroby z kauczuku i gutaperki:				
wyroby gotowe	561	34.181	690	37.872
półfabrykaty	51	3.921	94	6.718
Płótno woskowane	904	21.705	1.364	31.147
Oleje mineralne	13.682	12.137	13.300	13.230
Wyroby ze słomy, iyka i sitowia	1.649	38.726	1.594	38.104
Instrumenty i zegary	1.511	88.674	1.798	100.833
	7.516 szt.		5.782 szt.	
Dzieła artystyczne i literackie	776	31.776	1.031	37.709

Wyrazisty obraz udziału poszczególnych gałęzi przemysłu w czeskosłowackim handlu zagranicznym w 1927 r. dają załączone wykazy.

Linja rozwojowa indeksu cen nie wykazuje w 1927 r. tak silnych załamań, jak w roku poprzednim. Indeks cen artykułów spożywczych podniósł się nieco w pierwszych miesiącach 1927 r., w drugiej połowie roku obniżył się (wahania sezonowe), okazując pod koniec roku ponownie tendencję zwykłą. Indeks cen wyrobów przemysłowych po

zwyżce w połowie roku, w ostatnich miesiącach ustabilizował się na poziomie nieco niższym.

<i>Miesiące</i>	<i>I</i>	<i>II</i>	<i>III</i>	<i>IV</i>	<i>V</i>	<i>VI</i>	<i>VII</i>	<i>VIII</i>	<i>IX</i>	<i>X</i>	<i>XI</i>	<i>XII</i>
Indeks cen artykułów spożywczych	951	948	939	943	957	958	954	926	909	902	907	919
Indeks cen wyrobów przemysłowych	1008	1006	1015	1019	1021	1025	1034	1045	1046	1035	1034	1035
Razem:	979	975	976	979	988	990	992	983	975	966	967	975

Indeks cen handlu detalicznego pozostawał pod ścisłym wpływem indeksu handlu hurtowego:

<i>Miesiące</i>	<i>I</i>	<i>II</i>	<i>III</i>	<i>IV</i>	<i>V</i>	<i>VI</i>	<i>VII</i>	<i>VIII</i>	<i>IX</i>	<i>X</i>	<i>XI</i>	<i>XII</i>
Indeks cen handlu detalicznego	914	914	915	923	930	949	962	919	910	907	906	913

Liczba upadłości wynosiła w 1927 r. — 502, postępowań wyrównawczych — 2.424; z tego przypada na rolnictwo 43, na przemysł — 1.047, na handel i finanse — 1.642, na przedsiębiorstwa przewozowe — 27. Najwięcej upadłości i postępowań wyrównawczych było w przemyśle konfekcyjnym (223), spożywczym (206), drzewnym (121) i budowlanym (117).

Czechosłowacja zniosła już niemal całkowicie wszelkie zakazy wywozu towarów: z 657 poz. taryfy celnej eksport był:

	1926	1927
wolny	w 614 poz. (93·5%)	w 632 poz. (96·2%)
zależał jeszcze od zezwoleń	w 43 poz. (6·5%)	w 25 poz. (3·8%)

Zakazy wywozu dotyczą głównie surowców.

Eksport nie tylko jest wolny, ale korzysta ponadto z wszelkich udogodnień podatkowych, przewozowych i t. d., co wzmacnia wydatnie jego siłę konkurencyjną.

W imporcie do Czechosłowacji z 657 poz. czeskosłowackiej taryfy celnej podległo zezwoleniom z końcem 1926 r. — 98 poz. (14·9%), z końcem 1927 r. — 97 poz. (14·76%), podczas gdy reszta pozycji nie podlegała żadnym ograniczeniom. Nie można też zapominać, iż cały szereg pozycji dopuszczony został częściowo do wolnego obrotu na podstawie zawartych w 1927 r. umów handlowych.

Czechosłowacja ma niezmiernie rozgałęzioną sieć umów handlowych. Konwencje handlowe, zawierane przez Czechosłowację, są oparte zasadniczo na klauzuli największego uprzywilejowania — konwencje te uzupełniane są umowami taryfowo-celnymi i kontyngentowymi. Z końcem 1927 r. nie ma Republika Czeskosłowacka umownie uregulowanych stosunków handlowych z pośród większych krajów jedynie z Z. S. R. R., Egiptem, Brazylią i Argentyną.

W ciągu roku sprawozdawczego zawarte zostały umowy handlowe ze Szwajcarią, Turcją, Węgrami, Austrią, Finlandją, Estonją i Albanją.

Handel zagraniczny

W 1927 r. Czechosłowacja importowała 7,354.367 ton towarów, wartości 17,937,095.000 Kcz., eksportowała zaś 14,008.637 ton towarów, wartości 20,125,773.000 Kcz.

Bilans handlu zagranicznego Czechosłowacji w 1927 r. wykazuje saldo aktywne 2,188,678.000 Kcz.

W 1926 r. import Czechosłowacji wynosił 6,648.648 ton towarów za 15,261,610.000 Kcz., eksport zaś 12,806.007 ton za 17,847,607.000 Kcz.; aktywność bilansu 2,585,997.000 Kcz.

W porównaniu z 1926 r. wzrósł import Czechosłowacji w 1927 r. ilościowo o 10·6%, wartościowo o 17·5%; równocześnie wzrósł eksport ilościowo o 9·3%, wartościowo o 12·1%. Widać z powyższego, że zmniejszenie się salda aktywnego bilansu handlu zagranicznego Czechosłowacji w 1927 r. spowodowane było silniejszym wzrostem importu, niż eksportu.

HANDEL I POLITYKA HANDLOWA.

Polityka handlowa

Na czeskich ziemiach historycznych było skupione gros wielkiego przemysłu, który zaspakajał potrzeby rozległych b. Austro-Węgier. Po przewrocie odpadły w znacznej części dotychczasowe rynki zbytu, rynek zaś wewnętrzny był w stosunku do rozmiarów przemysłu zbyt mało pojemny. Coprawda weszły w skład Republiki Czeskosłowackiej mało uprzemysłowione kraje (Słowacyzna i Ruś Podkarpacka), jednakże ich siła konsumpcyjna była niewielka, poza tem gospodarczo grawitowały one, zwłaszcza w pierwszych latach, jeszcze silnie w stronę Węgier.

Sytuacja gospodarcza, wywołana nową konfiguracją polityczną w Europie Środkowej, uczyniła Czechosłowację państwem wybitnie eksportowym, w którym rozwój dalszy olbrzymiego przemysłu jest zależny w pierwszym rzędzie od możliwości należytego umieszczenia swej produkcji za granicą.

Ten stan jest zasadniczym punktem wyjścia dla czeskosłowackiej polityki handlowej, której celem głównym jest torować drogę ekspansji zagranicznej własnego przemysłu i usuwać wszystko, co tylko rozwojowi eksportu mogłoby zaszkodzić. Stąd też widzimy Czechosłowację na naczelnym miejscu wśród państw, regulujących w umowach handlowo-politycznych stosunki handlowe z innymi państwami, widzimy ją również w pierwszej linii wśród inicjatorów i propagatorów zniesienia barjer, któremi w latach powojennych wszystkie państwa odcięły swe życie gospodarcze od wpływów z zewnątrz. Znacznie szybciej też, niż którykolwiek inny kraj Europy Środkowej, Czechosłowacja porzuciła politykę prohibicyjną i szybkim krokiem likwiduje trudności, stojące na drodze swobodnej wymianie towarów; hamująco działają jednak na tem polu stosunki, panujące za granicą, z którymi polityka handlowa Czechosłowacji liczyć się musi.

Według nomenklatury brukselskiej w handlu zagranicznym Czechosłowacji przyspadało na:

	1926		1927	
	ton	tys. Kcz.	ton	tys. Kcz.
<i>E k s p o r t</i>				
a) zwierzęta żywe	9.045	54.986	9.359	48.056
b) artykuły spożywcze	1,460.433	3,345.634	1,228.483	2,871.335
c) surowce i półfabrykaty	10,264.677	3,462.349	11,406.018	3,947.850
d) wyroby gotowe	1,071.645	10,877.712	1,364.744	13,246.116
e) metale szlachetne	207'3	106.926	33'4	12.416
	12,806.007	17,847.607	14,008.637	20,125.773
<i>I m p o r t</i>				
a) zwierzęta żywe	91.210	605.470	94.063	724.985
b) artykuły spożywcze	1,341.041	3,420.256	1,592.523	3,789.749
c) surowce i półfabrykaty	5,010.837	7,202.260	5,434.043	8,499.688
d) wyroby gotowe	206	4,029.496	233	4,908.455
e) metale szlachetne	1.236	4.126	6,9	14.220
	6,648.648	15,261.610	7,354.367	17,937.095

Udział procentowy (w wartości) poszczególnych grup towarów według nomenklatury brukselskiej w handlu zagranicznym Czechosłowacji wynosił (w % -ach):

	<i>Import:</i>		<i>Eksport:</i>	
	1926	1927	1926	1927
a) zwierzęta żywe	3·9	4·1	0·3	0·2
b) artykuły spożywcze	22·4	21·1	18·7	14·2
c) surowce i półfabrykaty	47·2	47·3	19·4	19·6
d) wyroby gotowe	26·4	27·3	60·9	65·5
e) metale szlachetne	0·2	0·2	0·7	0·5

W porównaniu z 1926 r. zwiększył się w 1927 r. efektywnie:

eksport surowców i półfabrykatów	o	585,501.000 Kcz.	t. j.	o	11·1%
eksport wyrobów gotowych	o	2,368,404.000	"	"	21·8%
import zwierząt żywych	o	119,515.000	"	"	19·0%
import artykułów spożywczych	o	369,490.000	"	"	10·8%
import surowców	o	1,297,427.000	"	"	18·0%
import wyrobów gotowych	o	878,959.000	"	"	21·7%
import metali szlachetnych	o	10,094.000	"	"	244·2%

Zmniejszył się natomiast:

eksport zwierząt żywych	o	6,930.000 Kcz.	t. j.	o	12·8%
eksport artykułów spożywczych	o	474,299.000	"	"	14·7%
eksport metali szlachetnych	o	94,510.000	"	"	88·4%

Cyfry powyższe ujawniają wyraźnie zasadnicze cechy czeskosłowackiego handlu zagranicznego, a więc intensywny eksport wyrobów przemysłu, korzystającego w szerokiej mierze z surowca zagranicznego, oraz konieczność uzupełniania importem z zagranicy niedostatecznej produkcji rolniczej.

Poszczególne państwa brały udział w czeskosłowackim handlu zagranicznym w sposób następujący:

<i>K r a j e</i>	1 9 2 6		1 9 2 7	
	<i>Import</i> w tys. Kcz.	%	<i>Eksport</i> w tys. Kcz.	%
Anglja	602.447	4·0	1,539.848	8·6
Austria	1,125.116	7·3	2,901.608	15·6
Belgia	193.344	1·2	91.106	0·5
Brema	—	—	—	—
Francja	677.009	4·5	253.519	1·4
Hamburg	—	—	—	—
Holandja	504.108	3·3	274.181	1·5
Niemcy	3,237.511	21·2	3,552.400	19·9
Polska	1,096.238	7·1	363.408	2·0
Rumunja	481.740	2·5	834.277	4·6
Jugosławia	584.007	3·7	963.150	5·3
Szwajcaria	326.989	2·1	516.091	2·8
Rosja	78.630	0·5	155.340	0·8
Stany Zjedn. Am.	759.538	4·9	845.012	4·7
Węgry	1,028.374	5·7	1,227.786	6·5
Włochy	337.319	2·2	441.226	2·4
Triest	—	—	—	—

W imporcie do Czechosłowacji pierwsze miejsce zajmowały w 1927 r. Niemcy (podobnie jak w 1926 r.), dalej szły: Hamburg (import zamorski), Stany Zjednoczone Ameryki, Austria, Brema, Polska (szóste miejsce) i t. d. W eksporcie z Czechosłowacji pierwsze miejsce zajmowały w roku sprawozdawczym również Niemcy, następnie idą: Austria, Węgry, Anglja, Jugosławia i t. d. Polska zajmuje miejsce ósme.

Import z państw sukcesyjnych wynosił w 1927 r. 22·1% (w 1926 r. — 27·3%) całego przywozu; eksport do państw sukcesyjnych wynosił w 1927 roku 35·4% (w 1926 r. — 24%) całego eksportu.

Aktywny w 1927 r. był bilans handlu zagranicznego Czechosłowacji z Anglją, Austrią, Niemcami, Rumunją, Jugosławją, Z. S. R. R., Węgrami, Włochami i t. d., pasywny z Belgią, Francją, Holandją, Polską, Stanami Zjednoczonymi Ameryki i t. d.¹⁾

¹⁾ O składnikach eksportu i importu szczegółowo była mowa w działach: Rolnictwo i Przemysł.

Polsko-czeskosłowackie stosunki handlowe

Polska zajmowała w 1927 r. w imporcie do Czechosłowacji 6 miejsce (w 1926 r. — 3 miejsce), w eksporcie z Czechosłowacji 8 miejsce (w 1926 roku — 10 miejsce).

Wartość przywozu z Polski zmniejszyła się w 1927 r. w porównaniu z rokiem poprzednim o 73,519.000 Kcz., podczas gdy wartość eksportu czeskosłowackiego do Polski równocześnie wzrosła o 297,809.000 Kcz. Nadwyżka importu z Polski nad eksportem do Polski wynosiła w 1927 r. 361,402.000 Kcz., zaś w 1926 r. 732,830.000 Kcz.

Analiza importu z Polski wykazuje następujące główne jego składniki:

	1926		1927	
	ton	tys. Kcz.	ton	tys. Kcz.
zboże, mąka	36.203	56.818	9.087	13.845
owoce, warzywa, rośliny	4.025	10.023	5.563	19.726
bydło, nierogacizna	298.994	259.455	404.668	291.164
produkty zwierzęce	4.584	56.270	4.202	51.941
tłuszcze	1.475	8.919	933	4.723
artykuły spożywcze	8.658	69.783	2.804	25.740
drzewo	322.613	106.854	207.339	67.530
węgiel	593.731	119.865	540.188	108.256
rudy	58.224	11.752	59.090	11.796
oleje mineralne	122.411	159.795	107.268	152.336
wyroby kuśnierskie	8.436	47.653	10.415	61.262
wyroby z drzewa	703	13.592	1.060	64.329
żelazo i wyroby żelazne	10.972	19.792	13.855	22.083
metale nieszlachetne	13.472	78.320	17.470	86.014
wyroby chemiczne	7.335	7.536	12.086	6.441
odpadki	22.525	21.545	9.362	11.391

Powyższe zestawienie wskazuje, że w 1927 r. silniej wzrósł jedynie import z Polski nierogacizny i wyrobów chemicznych (nawozy sztuczne), natomiast zmniejszył się zwłaszcza import zboża i wszelkich artykułów spożywczych, dalej olejów mineralnych, węgla (rezultat kilkumiesięcznego sporu węglowego), drzewa (głównie tranzytowego) i odpadków.

Nie można tu pominąć, że silny wzrost ilościowy importu nierogacizny i wyrobów chemicznych wykazuje jednocześnie negatywne rezultaty co do cen za nie uzyskanych.

Czechosłowacja wywozła do Polski przedewszystkiem:

	1926		1927	
	ton	tys. Kcz.	ton	tys. Kcz.
zboże i mąka	1.789	3.922	10.197	23.675
owoce, warzywa	1.140	16.866	1.639	18.460
tłuszcze	1.794	11.527	2.968	17.207
napoje	708	1.039	1.528	1.915
drzewo	52.934	16.082	54.635	16.170
węgiel, koks	40.729	10.679	14.870	32.488
rudy	62.103	11.019	91.125	17.480
bawełna	2.127	47.890	2.669	78.613
konfekcja	2.081	2.395	3.810	5.704
wyroby papierowe	3.136	9.679	10.765	31.435
wyroby z drzewa	1.065	5.782	826	7.978
wyroby skórzane	2.017	49.922	1.532	67.260
wyroby szklane	1.474	8.588	2.209	15.976
wyroby kamienne	1.972	3.646	3.591	5.744
wyroby ceram. (porcelana)	8.840	10.715	28.286	34.464
żelazo, wyroby żelazne	12.832	39.794	11.766	50.977
maszyny	2.032	22.510	4.201	43.178
środki lokomocji	651	7.068	1.201	22.146
wyroby chemiczne	3.429	11.344	3.793	11.186
odpadki	7.242	5.377	11.411	6.763
instrumenty	114	6.427	288	13.933

Zwraca uwagę wielki wzrost w 1927 r. eksportu do Polski napojów (piwa), koksu, konfekcji, wyrobów papierowych, instrumentów muzycznych, a szczególnie porcelany.

Podczas gdy import z Polski szedł trzema głównie strumieniami (węgiel, nierogacizna, oleje mineralne), eksport z Czechosłowacji do Polski był bardziej zróżniczkowany. Z Polski importuje Czechosłowacja przedewszystkiem surowce i półfabrykaty, wywozi natomiast najwięcej gotowych wyrobów przemysłowych. Fakt ten powoduje, że nadwyżka importu z Polski do Czechosłowacji nad eksportem z Czechosłowacji do Polski z punktu widzenia gospodarczego ma wartość problematyczną, podczas bowiem gdy import z Polski jest zdrowy i zasila siłę produkcyjną przemysłu czeskosłowackiego, import czeskosłowacki do Polski osłabia siłę produkcyjną przemysłu polskiego.

Umowa handlowa z Polską

Stosunki handlowe polsko-czeskosłowackie reguluje umowa z dnia 23/IV 1925 r. (weszła w życie dn. 6 listopada 1926 r.) oraz stanowiąca jej część integralną umowa węglowa, jakoteż późniejsze protokoły dodatkowe do umowy handlowej, wreszcie umowa naftowa.

Stała pasywność bilansu czeskosłowackiego z Polską, mimo że zmniejszyła się w 1927 roku w porównaniu z rokiem poprzednim o 50·7%, wywołała w roku sprawozdawczym silnie przez pewne sfery propagowaną myśl poddania rewizji umowy handlowej z Polską; szczególnie intensywny nacisk wywierali w tym kierunku agrarjusze, zaniepokojeni silnym wzrostem importu nierogacizny. Tendencje powyższe są pozbawione zresztą realnej podstawy, gdyż:

1) eksport czeskosłowacki do Polski efektownie wzrasta (w 1927 r. wzrósł on o 81·9%), podczas gdy import z Polski utrzymuje się na równym niemal poziomie;

2) import z Polski do Czechosłowacji jest zdrowy, gdyż dostarcza przemysłowi czeskosłowackiemu surowców, których nie ma w dostatecznej ilości na miejscu, wzamian zaś eksportuje Czechosłowacja do Polski głównie gotowe wyroby przemysłowe.

Umowa naftowa została w 1927 r. przedłużona na dalszy rok.

Pewne tarcia wynikły na tle stosowania umowy węglowej, która przewiduje dowóz miesięczny z Polski do Czechosłowacji 60.000 t. węgla bez jakichkolwiek ograniczeń.

Po dłuższych pertraktacjach spór został załagodzony, wynikło jednakże poważne manko (dochodzące do 240.000 ton węgla) dla eksportu polskiego z powodu niewyzyskania w miesiącach letnich umową przyznanego kontyngentu węglowego. Sprawa likwidacji tego niedoboru jest aktualną kwestją, której załatwienie przypadnie już w 1928 r.; poważną trudność stanowi przytem to, że w myśl postanowień umowy handlowej granica maksymalna importu węgla z Polski do Czechosłowacji wynosi 885.000 ton miesięcznie, pozostających zaś ponad normalny kontyngent 25.000 ton niemal całkowicie idzie na wyrównanie nadwyżki stale rosnącego wywozu koksu z Czechosłowacji do Polski, która kompensowana jest importem dodatkowych ilości węgla z Polski w stosunku 1 : $\frac{1}{3}$. Wskutek powyższego wyrównanie manka z 1927 r. nie da się szybko zrealizować, o ile nie zostanie przyjęta zasada, że niedobór, który był wynikiem naruszenia umowy handlowej przez stronę czeskosłowacką, nie podlega normalnym przepisom tej umowy i import zaległego jeszcze kwantum z miesiący sporu dokonany być winien dla doprowadzenia stanu umownego do równowagi zupełnie niezależnie od dostaw bieżących.

Umowa handlowa ze Szwajcarią

Dnia 16 lutego 1927 r. podpisana została, po dwuletnich rokowań, umowa handlowa czeskosłowacko-szwajcarska, oparta na klauzuli największego uprzywilejowania. Charakterystyczną dla tej umowy jest

zawarta w niej klauzula walutowa, zabezpieczająca eksport szwajcarski do Czechosłowacji od wahań kursu korony czeskosłowackiej (przy 10% odchylenia od przeciętnego kursu korony czeskosłowackiej w 1927 r. wprowadzony zostanie zmiennik waluty). Co do tranzytu, prócz klauzuli największego uprzywilejowania (która nie rozciąga się jednakże na ustępstwa, przyznane Polsce z art. 17 konwencji handlowej z dn. 23/IV 1925 r.) stosować mają strony konwencję barcelońską z dn. 20/IV 1921 r. Przywóz próbek i wydawanie kart legitymacyjnych komiwojażerom regulowane będą według konwencji genewskiej z dn. 3/XI 1923 r. o uproszczeniu formalności celnych. Przewidziana jest możliwość żądania świadectw pochodzenia towarów, jednakże bez wizy konsularnej i w możliwie ograniczonych wypadkach. W razie nieprzyjęcia towaru przez odbiorcę, w określonych warunkach, następuje zwrot pobranych ceł. Wolny przywóz i wywóz warunkowy jest szerzej uwzględniony, niż w polsko-szwajcarskiej umowie handlowej, stosuje się bowiem również do przedmiotów do naprawy, do wracających pustych worków, beczek, koszów, do części maszyn, potrzebujących dopasowania do modeli dla odlewni i t. d. Umowa przewiduje dalej możliwość poddania wszystkich kwestyj spornych, wynikłych z interpretacji umowy, arbitrażowi (na żądanie jednej ze stron).

Zniżki taryfowe, uzyskane przez Szwajcarię, dotyczą 164 pozycji czeskosłowackiej taryfy celnej, konsolidacja zaś około 117 rodzajów towarów. Główne zniżki odnoszą się do importu do Czechosłowacji sera ementalskiego i Gruyère (opłata celna 294 Kcz. względnie 210 Kcz., zamiast 420 i 350 Kcz., przewidzianych w taryfie ogólnej, przyczem Czechosłowacja zapewniła importowi szwajcarskiemu wyłączność nazwy „sery szwajcarskie“), czekolady (1.050 Kcz. zamiast 1.200 Kcz.), mleka kondensowanego (150 — 200 Kcz. zamiast 300 Kcz.), haftów bawełnianych (7.500 — 8.500 Kcz. zamiast 13.140 i 15.700 Kcz.), jedwabiu, motorów, turbin elektrycznych, instrumentów chirurgicznych, wyrobów chemicznych, zegarków i t. d.

Zniżki taryfowe, uzyskane przez Czechosłowację, dotyczą przede wszystkim importu do Szwajcarii mebli giętych (135 fr. zamiast 170 fr.), wyrobów jabłoneckich (200 fr. względnie 370 fr. zamiast 400 fr.), szynek praskich (65 fr. zamiast 75 fr.), ogórków znaimskich (20 fr. zamiast 30 fr.) i t. d. Szwajcaria zapewniła importowi czeskosłowackiemu wyłączność nazwy „piwo pilzeńskie“ i „chmiel czeski“. Poza tem Szwajcaria skonsolidowała szereg pozycji swojej taryfy użytkowej, obejmujących głównie artykuły importu czeskosłowackiego, jak słoń, chmiel, cukier, obuwie, drzewo, papier, konfekcja, porcelana i szkło, wody mineralne i sole i t. d.

Umowa handlowa z Węgrami

Umowa handlowa czeskosłowacko-węgierska, podpisana dn. 31/V 1927 r., weszła po ratyfikacji w życie dn. 8 sierpnia tegoż roku.

Umowa powyższa należy do celno-taryfowych. W części ogólnej obie strony zapewniają sobie korzystanie z największego uprzywilejowania. Czechosłowacja zapewniła u siebie ocloną nazwę dla węgierskiego salami, papryki i wina, Węgry ze swej strony dla czeskosłowackiego chmielu, piwa, szynki i wód mineralnych. Specjalne postanowienia odnoszą się do kwestji żeglugi na Dunaju, do komunikacji lotniczej, telegrafu i telefonów, służby konsularnej i t. d. Dla sporów, wynikłych z interpretacji umowy, przewidziany został arbitraż.

W omawianej umowie otrzymały Węgry zniżki celne głównie na import kukurydzy, winogron, win, warzyw, mięsa wieprzowego, salami, koni rasowych, konserw i t. d. Poza tem Węgrom przyznane zostały cła wiązane w całym szeregu produktów rolniczych (zboże, mąka, bydło, papryka, tłuszcze, warzywa i t. p.), na niektóre wyroby z drzewa, maszyny rolnicze, żarówki, niektóre wyroby chemiczne, wyroby gumowe i kauczukowe.

Czechosłowacja natomiast uzyskała cła wiązane na mleko, piwo, drzewo i niektóre wyroby z drzewa, chemikalja i pewne gatunki papieru; ponadto przyznały Węgry zniżki celne głównie dla importu z Czechosłowacji wyrobów włókienniczych, maszyn, szkła i porcelany, galanterji i wyrobów przemysłu drzewnego i papierniczego.

Umowa handlowa czeskosłowacko-węgierska, która w krótkim przeciągu czasu przyczyniła się do znacznego ożywienia stosunków handlowych między obu państwami, otworzyła czeskosłowacki rynek dla węgierskich produktów rolniczych, dając wzamian możność czeskosłowackiemu przemysłowi, zwłaszcza włókienniczemu, intensywnego eksportu do Węgier.

Rewizja umowy handlowej z Francją

Czeskosłowacki handel z Francją wykazuje stale wielką pasywność; stąd też w latach poprzedzających rok sprawozdawczy odzywały się w Czechosłowacji liczne głosy, domagające się rewizji umowy handlowej czeskosłowacko-francuskiej z dn. 17 sierpnia 1923 r. (względnie umowy dodatkowej z dn. 18 sierpnia 1924 r.), w której Czechosłowacja przyznała Francji ogólną klauzulę największego uprzywilejowania, na podstawie której Francja z czasem uzyskała dalsze ulgi konwencyjne, z umów handlowych Czechosłowacji z Włochami, Polską, Węgrami, Austrią, Belgią i t. d., obejmu-

jących blisko połowę wszystkich pozycji celnych czeskosłowackiej taryfy celnej. Francja natomiast, nie uznając zasady największego uprzywilejowania, przyznała ją w 1923 r. Czechosłowacji w ramach jedynie ograniczonych, na niektóre tylko artykuły i pewne grupy towarów; minimalna taryfa dotyczyła około 130 poz. francuskiej taryfy celnej (niecałe 10% wszystkich pozycji) — w 90% pozostałych pozycji celnych czeskosłowacki import znalazł się w pozycji gorszej, niż import z państw konkurencyjnych, posiadających z Francją umowy przedwojenne (Szwajcaria, Belgja, Włochy i t. d.).

Wskutek ograniczonego największego uprzywilejowania (art. VII umowy czeskosłowacko-francuskiej) uzyskała Czechosłowacja z czasem niektóre dalsze ulgi celne, niezbyt jednak liczne; większe ulgi przypadły w udziale Czechosłowacji dopiero po zawarciu umowy handlowej francusko-niemieckiej. Równocześnie jednak pogorszyła się znacznie sytuacja Czechosłowacji wskutek podwyższenia przez Francję minimalnych stawek celnych w pozycjach, najbardziej interesujących eksport czeskosłowacki (szkło, porcelana, wyroby jabłoneckie, ołówki, instrumenty muzyczne i t. d.).

Po dłuższych pertraktacjach przedwstępnych, zakończonych wizytą w Pradze we wrześniu 1927 r. francuskiego ministra handlu, Bokanowskiego, rokowania rozpoczęły się w Paryżu dn. 5 listopada tegoż roku. Natrafiły one odrazu na zasadnicze trudności, Czechosłowacja bowiem zażądała kategorycznie klauzuli największego uprzywilejowania i traktowania importu czeskosłowackiego narówni z importem z Niemiec. Francja wysunęła ze swej strony długą listę żądań, zwłaszcza co do samochodów, win i likierów, wyrobów włókienniczych i farmaceutycznych. Rokowania, które kontynuowane będą w 1928 r., zapowiadają się niezwykle uciążliwie.

Umowa handlowa z Austrią

Austria wypowiedziała na dzień 1 grudnia 1927 r. czeskosłowacko-austrjacką umowę handlową (celno-taryfową). Wskutek powyższego dnia 22 kwietnia 1927 r. nastął okres beztraktatowy i odtąd stosowaną była jedynie t. zw. umowa ramowa (klauzula największego uprzywilejowania). Niezwłocznie wszczęte rokowania doprowadziły do zawarcia nowej umowy celno-taryfowej dn. 10 sierpnia 1927 r.

Ogólne postanowienia umowy ramowej pozostały niezmienione. Czechosłowacja uzyskała zniżki głównie w imporcie jęczmienia, cukru, słodu, wód mineralnych, wyrobów włókienniczych, papieru i papy, wyrobów żelaznych, blach, krochmalu, szkła, wyrobów z drzewa i t. d. W związku z nową umową uległ w Czechosłowacji poważnej likwidacji w stosunku do Austrii

system zezwoleń przywozowych. Naogół umowa jest dla Czechosłowacji korzystna i pozwala czechosłowackiemu eksportowi utrzymać nadal dominujące miejsce na rynku austriackim.

Umowa handlowa z Finlandją

Dnia 2 marca 1927 r. została podpisana umowa handlowa czechosłowacko-finlandzka, oparta na klauzuli największego uprzywilejowania. Na tej podstawie uzyskała Czechosłowacja ważne dla jej eksportu zniżki celne, szczególnie na podstawie umowy handlowej finlandzko - francuskiej (zniżki te dotyczą importu do Finlandji szkła, porcelany, cukru, obuwia i wyrobów włókienniczych).

Umowa handlowa z Estonją

Umowa handlowa czechosłowacko - estońska została zawarta dn. 20 czerwca 1927 r. Opiera się ona na zasadzie największego uprzywilejowania, ograniczonej przez t. zw. klauzulę bałtycką i rosyjską.

W omawianej umowie została uregulowana również sytuacja prawna obywateli obu państw i postępowanie prawne przy spółkach akcyjnych i innych, jakoteż kwestja wzajemnego wysyłania i dopuszczania konsulów.

Umowa handlowa z Turcją

Stosunki handlowe między Czechosłowacją a Turcją regulowała początkowo prowizoryczna umowa handlowa z sierpnia 1925 r., zawarta na czas nieokreślony z trzymiesięcznym terminem wypowiedzenia, opierając się na zasadzie największego uprzywilejowania, przypadającej Czechosłowacji z traktatu pokojowego Lozańskiego, przy znizeniu celnych mnożników odpowiednich pozycji tureckiej taryfy celnej. Ta prowizoryczna umowa została zastąpiona nową tymczasową umową, z dn. 11 kwietnia 1926 r., zawartą przez wymianę not w Angorze, na zasadzie największego uprzywilejowania, obowiązującą tylko na okres 6 miesięcy. Przed upływem terminu ważności tej umowy wszczął rząd czechosłowacki jesienią 1926 r. rokowania nad zawarciem definitywnej konwencji handlowej z Turcją, obejmującej także umowę taryfowo - celną. Rokowania zakończyły się zawarciem umowy definitywnej dn. 31 maja 1927 r., która jednakże w ciągu roku sprawozdawczego nie została ratyfikowana, tak że musiano wciąż przedłużać termin ważności umowy prowizorycznej.

Konwencja handlowa czechosłowacko - turecka wejdzie w życie w miesiąc po wymianie dokumentów ratyfikacyjnych. Konwencja opiera się na zasadzie największego uprzywilejowania, uzupełnioną umową celno - taryfową; umowa nie jest czasowo ograniczona, może być jednak wypowiedziana (z terminem 6-miesięcznego wypowiedzenia).

W 1927 r. rozpoczęła Czechosłowacja rokowania, względnie pertraktacje wstępne w sprawie umów handlowych ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki, Kanadą (zawarto chwilowo umowę prowizoryczną), Hiszpanją, Grecją, Jugosławją, Rumunją i Norwegją.

FINANSE

Polityka skarbowa

Dążenia Czechosłowacji do zrównoważenia budżetu państwowego zostały w 1927 r. po raz pierwszy w całej pełni zrealizowane. Zachowany został nadal wprowadzony w roku poprzednim podział budżetu na cztery grupy:

- 1) administracja państwowa,
- 2) przedsiębiorstwa państwowe,
- 3) udział związków komunalnych w daninach i podatkach,
- 4) administracja długu państwowego.

Budżet Rusi Podkarpackiej włączony został do ogólnego budżetu administracyjnego, który, wobec powyższego, stał się bardziej przejrzysty. W budżecie przedsiębiorstw państwowych wprowadzony został jednolity schemat. Dopełnieniem dotychczasowych norm ustawy finansowej jest zarządzenie, zezwalające na przekroczenie prelimitowanych wydatków inwestycyjnych przedsiębiorstw państwowych jedynie za zgodą Ministerstwa Skarbu, uzależnioną od wykazania się dochodami większemi, niż przewidziane w preliminarzu. Ścisłe utrzymana została w 1927 r. zasada nie zaciągania nowych pożyczek, nawet na inwestycje; jedyny wyjątek zrobiono dla poczty, gdzie inwestycje odbywają się na kredyt, wobec wysokiej rentowności (kable) i z łatwością wytrzymują amortyzację wypożyczonego kapitału i spłaty odsetek.

Ministerstwo Skarbu przygotowało projekt statutu finansowego, regulującego kwestje, dotyczące przygotowania, przeprowadzenia i kontroli budżetów państwowych.

Pod względem finansowym i kredytowym nastąpił w 1927 r. dalszy rozwój. Skarb Państwa nowych długów nie zaciągał, a na odwrót spłacił pół miljarda Kcz. starych długów; na rynku pieniężnym nastąpiła duża poprawa, wzmoczona wydatnie rozwiniętym zmysłem oszczędnościowym wśród ludności. Dzięki tej konsolidacji stosunków kredytowych uzdrawiał się w szybkim tempie przemysł i finanse z poniesionych dawniej strat.

Reorganizacja czeskosłowackich banków rozpoczęta została fuzją 4 banków morawskich. Ministerstwo Skarbu opracowało projekt ustawy o uregulowaniu stosunków przedsiębiorstw bankowych.

Płynność na rynku pieniężnym była powodem, że kredyt potaniał, a stopa procentowa się obniżyła. Wskutek tego z drugiej strony poszły w górę kursy papierów wartościowych państwowych i innych i osiągnięty został 6% standard pożyczek państwowych. Także i obrót innemi papierami wartościowemi rozwijał się bardzo korzystnie dzięki konsolidacji stosunków kredytowych, pomyślnej konjunkturze przemysłowej oraz reformie podatkowej. Zaufania giełdy nie zdołały podkopać nawet niekorzystne wpływy z zagranicy (silne wahania na giełdzie berlińskiej i t. p.).

Problem przejściowego długu przestał być dla państwa uciążliwym; 6% przekazy kasowe zostały przeważnie bądź skonwertowane na przekazy 5½%, bądź też spłacone gotówką. Przy końcu 1927 roku wykazuje administracja Skarbu przekazów kasowych na sumę 2.510 miljn. Kcz., podczas gdy na początku 1927 r. było ich na sumę 3.040 miljn. Kcz. Państwowe bony kasowe spłacone zostały w ciągu 1927 roku zaliczką z tytułu daniny majątkowej w sumie 332 miljn. Kcz.

O ile chodzi o długoterminowe, spłacono w tymże roku według planu umorzenia około 400 miljn. Kcz. „Revolving Credit” został w 1927 r. przedłużony w niższej sumie 15 miljn. dolarów na tych samych, co dotąd, warunkach, jednakże nie korzystano z niego wcale. Korzystne rezultaty polityki skarbowej objawiły się także w formie licznych propozycji zagranicznych na konwersję 7½% czeskosłowackiej pożyczki zagranicznej na pożyczkę niżej oprocentowaną. Sprawa przedwojennego długu zabezpieczonego rozwiązana została definitywnie w przedłożonym parlamentowi projekcie ustawy o przejęciu tego długu. Sprawę przedwojennego długu niezabezpieczonego załatwia opracowany w 1927 r. projekt ustawy o przejęciu przedwojennego długu niezabezpieczonego.

Korona czeskosłowacka należała w 1927 r. do najbardziej ustabilizowanych walut europejskich. Dnia 2 lutego 1927 r. została zawarta między rządem a Czeskosłowackim Bankiem Narodowym umowa o przelaniu majątku b. Urzędu Bankowego Ministerstwa Skarbu na Bank Biletowy, jakoteż podpisany został skrypt dłużny na dług państwowy w notach Skarbu Państwa. Oba powyższe akty prawne uchwalone zostały przez parlament. W wymienionym wyżej skrypcie dłużnym została rozwiązana kwestja umarzania państwowego długu w notach Skarbu Państwa na czas pierwszego przywileju Banku Narodowego, i to nie tylko z wpływów z tytułu daniny majątkowej, lecz także i z subwencji z Kasy Państwowej. Wymieniony dług państwowy w notach Skarbu Państwa, który przy końcu 1925 roku wynosił 5.085 miljn. Kcz., zmniejszył się do końca listopada 1927 r. do 4.566 miljn. Kcz. Bank Narodowy przystępuje stopniowo do druku i emisji

własnych banknotów. W dziale międzynarodowego prawa walutowego uczyniony został duży postęp na drodze wyrównania pretensyj i zobowiązań, brzmiałych na stare austro-węgierskie korony, w stosunku do państw sąsiednich.

W dziale podatków bezpośrednich spełnione zostało w 1927 r. jedno z najpoważniejszych zadań polityki finansowej, a mianowicie wprowadzona została ustawowo dawno już przygotowana reforma podatkowa. Stanowią ją ustawy następujące: ustawa o bezpośrednich podatkach, ustawa o stabilizacyjnych bilansach oraz ustawa w sprawie nowego uregulowania gospodarki finansowej związków komunalnych (wszystkie z dn. 15 czerwca 1927 roku). Ustawa o bezpośrednich podatkach usuwa na przyszłość dotychczasowe istnienie dwóch różnych systemów bezpośrednich podatków (unifikacja systemu prawnego), łączy w jedną całość poszczególne rodzaje podatków, dotychczas rozdrobione w bardzo dużej ilości źródeł z rozmaitych czasów (kodyfikacja przepisów prawnych), wreszcie obniża zasadniczo ciężary podatkowe. Ponieważ jednak ludność obciążały nie tylko podatki państwowe, lecz przede wszystkim komunalne dodatki do tych podatków, konieczne było równoczesne wydanie drugiej ustawy, zapewniającej oszczędnościową gospodarkę w związkach komunalnych i ograniczającej wysokość dodatków komunalnych. Ustawa o bilansach stabilizacyjnych daje możliwość przedsiębiorstwom, które podlegają specjalnemu podatkowi zarobkowemu, aby należycie oszacowały kapitał, inwestowany w walucie o rozmaitej wartości kursowej i w ten sposób zyskały podstawę dla dokładnego rozliczenia rat amortyzacyjnych i rentowności przedsiębiorstwa. Nadzwyczajny dochód z bezpośrednich podatków, spowodowany powyższą akcją, nie został jednak w całości wyzyskany dla pokrycia bieżących wydatków; zgodnie bowiem z postanowieniami ustawy finansowej na 1927 rok, tworzy się specjalny fundusz dla konsolidacji przejściowego długu z tych niedopłaconych sum, o ile przekraczają o 5% kwotę prelimitowaną w budżecie, a to narazie tylko w formie zaliczki, ponieważ dopiero po upływie roku będzie można definitywnie stwierdzić, ile na cele tego funduszu pozostaje.

W dziale podatków pośrednich wykończony został projekt ustawy o podatku spirytusowym, który ma doprowadzić do unifikacji przepisów tego podatku. Prace unifikacyjne rozszerzone zostały także i na podatek konsumpcyjny od cukru. Wydana została dalej ustawa o funduszu drogowym oraz rozporządzenie wykonawcze do noweli z 1926 roku w sprawie podatku węglowego, obejmujące nowe postanowienia o stałej stopie podatkowej na koks, o zwolnieniu od podatku węgla, wywozonego zagranicę, oraz o restytucji podatku od węgla, zużytego dla wyrobu artykułów eksportowych.

W dziale celnym wymienić należy ustawę celną z dnia 14 lipca 1927 r., która weszła w życie z dniem 1 stycznia 1928 r. Ustawa ta wprowadzona została na miejsce całego szeregu przestarzałych postanowień prawa celnego; ustawa odpowiada swojemi normami prawnymi nowoczesnym poglądom prawniczym i czyni zadość wszelkim wymaganiom, o ile chodzi o ujednostajnienie organizacji w administracji i postępowaniu celnem. Na poziomie nowoczesnych wymagań stanęło w ten sposób prawo formalne, materialne i karne. Równocześnie wejdzie w życie także i odpowiednie rozporządzenie wykonawcze, mocą którego rozszerza się kompetencje urzędów celnych, upraszcza się sposób postępowania celnego oraz dostosowuje się je do wymagań kupiectwa i przemysłu. Formalności celne zostały uregulowane w sposób możliwie prosty w myśl międzynarodowej umowy o ujednostajnieniu formalności celnych z dnia 3 listopada 1923 r.

W dziale opłat państwowych przedłużona została, ze względów ekonomicznych aż do końca 1929 r. ustawa o dotychczasowych ulgach w opłatach, przyznawanych dla fuzyj przedsiębiorstw publicznych oraz dla przemiany formy prawnej tych przedsiębiorstw. Ponadto wypracowany został projekt ustawy o podatku wekslowym, stojący w związku z przygotowywanym równocześnie projektem jednolitej ustawy wekslowej. Również posunęła się naprzód praca w sprawie kodyfikacji, unifikacji i reformy całego prawa podatkowego.

Budżet państwa

Preliminarz budżetu administracyjnego Republiki Czeskosłowackiej wykazywał w 1927 roku w dochodach 9,723,914.485 Kcz. (w 1926 roku 11,117,104.830 Kcz.), w rozchodach 9,703,505.151 Kcz. (w 1926 roku 10,070,271.410 Kcz.), czem nie są objęte przedsiębiorstwa państwowe. Rok 1926 zakończył się nadwyżką efektowną w wysokości 1'3 miljd. Kcz., jakkolwiek w preliminarzu budżetowym przewidziany był deficyt 0'9 miljd. Kcz. — jest to więc pierwszy od 1921 r. rok zrównoważonego de facto budżetu.

Biorąc pod uwagę, że w 1927 roku wskutek pomyślnej konjunktury opłaty na rzecz skarbu znacznie wzrosły w porównaniu z rokiem poprzednim, można słusznie twierdzić, że nadwyżka dochodów nad rozchodami w roku sprawozdawczym jeszcze się zwiększyła.

Niezwykle interesujący obraz gospodarki finansowej Republiki Czeskosłowackiej dają poniższe zestawienia (w miljn. Kcz.):

	Preliminarz budżetowy:		Saldo	Saldo efektywnych wpływów i rozchodów (wg. zamknięcia rachunkowego)
	dochody	rozchody		
1919 r.	3·7	8·6	— 4·9	— 2·8
1920 r.	7·8	11·6	— 3·8	— 0·8
1921 r.	17·3	21·9	— 4·6	+ 0·3
1922 r.	18·9	23·1	— 4·2	— 3·1
1923 r.	18·8	22·4	— 3·6	— 3·0
1924 r.	16·4	19·2	— 2·8	— 1·9
1925 r.	15·7	17·3	— 1·6	— 1·4
1926 r.	17·0	17·8	— 0·9	+ 1·3
1927 r. ¹⁾	18·7	18·7	—	—

Wynosiło to w miliardach koron złotych:

	Preliminowane:		Saldo	Saldo efektywnych wpływów i rozchodów (wg. zamknięcia rachunkowego)
	dochody	rozchody		
1919 r.	0·7	1·6	— 0·9	— 0·50
1920 r.	0·5	0·8	— 0·3	— 0·06
1921 r.	1·0	1·3	— 0·3	+ 0·02
1922 r.	2·1	2·6	— 0·5	— 0·34
1923 r.	2·7	3·2	— 0·5	— 0·42
1924 r.	2·4	2·8	— 0·4	— 0·26
1925 r.	2·3	2·5	— 0·2	— 0·20
1926 r.	2·5	2·6	— 0·1	+ 0·32
1927 r. ¹⁾	2·7	2·7	—	—

Dochody z monopolów wynosiły (Kcz.):

	1926	1927
sól	26,085.288	30,148.997
sacharyna	2,032.795	2,317.651
materiały wybuchowe	16,912.384	18,209.564
tytoń	1,322,391.549	1,157,869.390

Wpływy efektywne z podatków były następujące (Kcz.)²⁾:

	1926	1927
podatek obrotowy i luksusowy	1,917,833,905	2,092,515,876
<i>Podatki konsumpcyjne:</i>		
podatek od spirytusu	420,761.508	408,105.288
" cukru	261,132.409	598,462.334
" olejów mineralnych	19,086.064	23,509.874

¹⁾ Cyfry zaokrąglone.

²⁾ Wpływy z podatków bezpośrednich za 1927 r. zostaną obliczone dopiero jesienią 1928 roku.

	Podatki konsumpcyjne:	
	1926	1927
" zapalek	18,486.931	20,681.359
" wina butelkowego	9,035.113	6,912.199
ogólny podatek od napojów	301,490.620	310,934.277
podatek od mięsa	120,747.955	121,484.104
podatek akcyzowy	18,983.424	19,614.959
podatek od węgla	241,779.893	219,909.325
podatek od siły wodnej	22,722.435	23,324.677
odszkodowanie gmin za ściąganie akcyzy	1,770.220	1,783.444
podatek licencyjny z wyszynku	1,154.747	1,112.201
inne opłaty	1,491.305	1,221.112
Podatki konsumpcyjne ¹⁾ razem:	1,438,642.114	1,757,055.153

Dług państwa

Dług państwowy Republiki Czeskosłowackiej wynosił z końcem 1926 roku 34.945 miljn. Kcz., z końcem 1927 roku — 34.386 miljn. Kcz., (zmniejszył się więc o 560 miljn. Kcz.). Z tego przypadało:

	1926 w miljn. Kcz.	1927 w miljn. Kcz.
1) na dług wewnętrzny	24.049	23.592
2) na dług zagraniczny	6.496	6.393
w tem: kredyty angielskie	1.803	1.745
" amerykańskie	6.496	4.648
3) na dług z tytułu traktatów pokojowych (część długów b. Austro-Węgier, przypadająca na Czechosłowację)	4.400	4.400

Na dług zagraniczny składały się (pod koniec roku — w Kcz.):

	1926	1927
1) kredyty rządu angielskiego:		
a) za artykuły spożywcze	58,739.670	39,863.852
b) za repatrjacje armji syberyjskiej	125,567.970	113,520.636
2) 8% pożyczka zagraniczna:		
I emisja	979,680.000	962,555.800
II emisja	638,957.000	629,049.000
3) 7½% pożyczka zagraniczna	782,884.000	737,936.000
4) wojenne i powojenne kredyty rządu Stanów Zjednoczonych Am.	3,910,000.000	3,910,000.000

¹⁾ Suma preliminowana dochodów z podatków konsumpcyjnych w 1927 roku — 1,712,091.000 Kcz., dany one więc o 44,964.000 Kcz. więcej, niż było preliminowane.

Z długu wewnętrznego przypadało (pod koniec roku — w miljn. Kcz.):

	1926	1927
na dług skonsolidowany	19.438	19.256
„ bieżący	4.611	4.336

N a r o d o w y B a n k C z e s k o s ł o w a c k i

Pod względem walutowym 1927 rok był dla Czechosłowacji normalny i spokojny. Kurs korony czechosłowackiej wykazywał zupełnie nieznaczne wahania. W Nowym Yorku korona czeska notowana była w pierwszych miesiącach roku sprawozdawczego 2'9625, od lipca 2'96375 centów.

Zapas dewiz Banku Narodowego wynosił dn. 31/XII 1927 roku 2,420,047.000 Kcz., wobec 2,082,815.000 Kcz. w dn. 31/XII 1926 roku, zwiększył się więc o 341'6 miljn. Kcz. Na zwiększenie się zapasu dewiz wpłynęła znaczna aktywność bilansu handlu zagranicznego, silnie wzmożony ruch turystyczny, który w 1927 roku osiągnął najwyższy poziom lat powojennych, wreszcie powrót kapitałów z zagranicy w związku z reformą podatkową. Zwiększenie się zapasu dewiz Banku Narodowego oraz pomyślny rozwój bilansu płatniczego (Czechosłowacja w 1927 r. mało korzystała z krótkoterminowych kredytów zagranicznych, a nie zaciągnęła niemal żadnych pożyczek długoterminowych, podczas gdy równocześnie w znacznie silniejszym stopniu zagranica korzystała z krótkoterminowych kredytów czechosłowackich), pozwoliły na dalszą likwidację systemu związanego handlu dewizami.

W roku sprawozdawczym w dalszym ciągu operacje wekslowe i kredytowe Banku Narodowego były niewielkie. Weksle w portfelu wynosiły w dn. 31/XII 1926 r. 173,000.000 Kcz., w dn. 31/XII 1927 r. — 73,756.000 Kcz., lombard papierów wartościowych wykazywał w dn. 31/XII 1926 roku — 57,123.000 Kcz., w dn. 31/XII 1927 r. — 22,867.000 Kcz. Stoi to w ścisłym związku z pomyślną sytuacją czechosłowackiego rynku pieniężnego, który w przeciwieństwie do innych krajów Europy Środkowej nie jest zdany na dopływ kapitałów zagranicznych, lecz opiera się na płynnym kapitale własnym. Pozwoliło to Bankowi Narodowemu obniżyć stopę procentową od dn. 8/III 1927 r. z 5½% na 5%.

Obieg banknotów wynosił w dn. 31/XII 1927 r. 8.417 miljn. Kcz., co daje 588'62 Kcz. na 1 mieszkańca Czechosłowacji (obieg monety zdawkowej wynosił równocześnie 270 miljn. Kcz., t. j. 18'90 Kcz. na 1 mieszkańca Czechosłowacji). Obieg powyższy był pokryty zapasem kruszcowym 1,108,236.000 Kcz., zapasem dewiz 2,424,047.000 Kcz., inną gotówką

34,000.000 Kcz., portfelem weksli 73,756.000 Kcz. i lombardem 22,867.000 Kcz. — razem 3,662,906.000 Kcz. Do tego dochodzą jeszcze różne aktywa z operacyj, przejętych po Bankowym Urzędzie Ministerstwa Skarbu (operacje te wynosiły w dn. 31/XII 1927 r. jeszcze 497,600.000 Kcz.).

Wysokość państwowego długu biletowego wynosiła z końcem 1927 roku 4,444,253.000 Kcz. (31/XII 1926 r. — 4,812,654.000 Kcz.).

Wpływ Banku Narodowego na czechosłowacki rynek pieniężny jest znaczny i przyczynia się wybitnie do coraz mocniejszej konsolidacji stosunków.

Akcje czechosłowackiego Banku Narodowego wprowadzone były na giełdę dn. 21/III 1927 r., po kursie 5.300 Kcz. (kurs emisyjny 3.390 Kcz.). Kurs średni akcji Banku Narodowego wynosił (Kcz.):

w marcu	5.435'00
w kwietniu	5.756'74
w maju	5.714'00
w czerwcu	5.679'74
w lipcu	5.831'18
w sierpniu	5.960'91
w wrześniu	6.462'50
w październiku	6.470'40
w listopadzie	6.358'60
w grudniu	6.364'48

B a n k o w o ś ć

W 1927 r. było w Czechosłowacji 196 banków akcyjnych (30 w Czechach, 8 na Morawach, 127 na Słowaczyźnie, 31 na Rusi Podkarpackiej), mających 590 filij i 95 ekspozytur. Małe banki na Słowaczyźnie stopniowo likwidują się, ustępując miejsca filjom wielkich czeskich instytucji finansowych.

Według danych bilansów kwartalnych za 1927 r. stan czechosłowackich banków akcyjnych był następujący (Kcz.):

Aktywa:	I kwartał	II kwartał	III kwartał	IV kwartał
Kasa i natychmiast płatne zobowiązania	1,953.329	1,715.022	1,639.504	2,528.464
Zapas dewiz	240.178	281.022	310.027	369.804
Portfel wekslowy	2,315.567	2,368.855	2,450.389	2,659.262
Lombard papierów wartościowych	2,612.076	2,411.021	2,824.227	2,693.568
Udziały	868.299	869.319	843.201	888.574
Dłużnicy	17,206.831	17,085.707	17,369.002	18,031.716
Inne aktywa	1,124.151	1,086.824	1,371.603	1,383.492
Razem:	26,320.431	25,817.904	26,807.954	28,543.880

Pasywa:				
Kapitał akcyjny	1,856.000	1,856.000	1,856.000	1,854.000
Kapitał rezerwowy	1,142.431	1,172.365	1,202.246	1,200.836
Depozyty	139.450	142.410	147.623	151.900
Wkłady	8,036.786	8,027.025	8,035.908	8,057.171
Wierzyciele	13,895.676	13,503.623	14,162.969	15,711.806
Inne pasywa	1,250.087	1,116.482	1,403.208	1,567.667
Razem:	26,320.431	25,817.904	26,807.954	28,543.880

Wkłady w 374 kasach oszczędności wynosiły (Kcz.):

31/XII 1926 r. ¹⁾	13,615,913.000
30/VI 1927 r.	14,408,484.000
30/XI 1927 r.	14,933,538.000

Spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością

Z końcem 1926 roku było w Czechosłowacji: 1.267 spółek akcyjnych z kapitałem zakładowym 7.107 miljn. Kcz., 2.060 spółek z ograniczoną odpowiedzialnością z kapitałem zakładowym 3.880 miljn. Kcz.

W ciągu 1927 r. założonych zostało 49 spółek akcyjnych o kapitale zakładowym 191 miljn. Kcz., 102 spółki z ograniczoną odpowiedzialnością o kapitale zakładowym 26'5 miljn. Kcz.

Podwyższono kapitał zakładowy 55 spółek akcyjnych — o 228'6 miljn. Kcz., 26 spółek z ograniczoną odpowiedzialnością — o 38'2 miljn. Kcz.

Uległo likwidacji 16 spółek akcyjnych o kapitale zakładowym 115'4 miljn. Kcz., 25 spółek z ograniczoną odpowiedzialnością o kapitale zakładowym 20'3 miljn. Kcz.; równocześnie zmniejszyło kapitał zakładowy 34 spółki akcyjne — o 98'7 miljn. Kcz., 4 spółki z ograniczoną odpowiedzialnością — o 2 miljn. Kcz.

Z końcem więc 1927 roku było w Czechosłowacji 1.300 spółek akcyjnych o kapitale zakładowym 7.312'5 miljn. Kcz., 2.137 spółek z ograniczoną odpowiedzialnością o kapitale zakładowym 3.922'4 miljn. Kcz.

Kapitał spółek akcyjnych i spółek z ograniczoną odpowiedzialnością zwiększył się w ciągu 1927 r. o 247'9 miljn. Kcz.

Wkłady w czterech bankach krajowych wynosiły w grudniu 1927 r. 353,333.000 Kcz., wkłady w 652 rolniczych powiatowych kasach zaliczkowych i spółkach kredytowych — 8,178,037.000 Kcz.

¹⁾ 31/XII 1925 r. — 12,251,457.000 Kcz.

Giełda praska

Pomyślna konjunktura gospodarcza wywołała w 1927 r. poważny wpływ na ruch giełdowy, który rozwijał się po linii tendencji naogół zwyżkowej. Równocześnie podwoiła się w roku sprawozdawczym, w porównaniu z 1926 r., ilość obrotów; ogólna wartość akcji, notowanych na giełdzie praskiej, wynosząca pod koniec 1926 r. 6:2 miljard. Kcz., wzrosła do końca 1927 r. do 9:5 miljard. Kcz.

KOMUNIKACJA

Koleje

Długość czeskosłowackich linii kolejowych wynosiła w roku sprawozdawczym 13.353 km. (włącznie z koleją koszycko-bogumińską). Ruch kolejowy wykazywał w 1927 r. znaczne polepszenie. Ogółem załadowano w roku sprawozdawczym 6,127,814 wagonów (w 1926 r. 5,588,202 wagonów), a więc o 9·7% więcej, niż w roku poprzednim, co stoi w ścisłym związku z ogólną pomyślną sytuacją gospodarczą.

Z ogólnej liczby załadowanych wagonów przypadało (wagonów):

	1926	1927
na ruch wewnątrz państwa	4,905.822	5,435.482
na ruch zagraniczny	622.380	692.332

Czechosłowacja miała w roku sprawozdawczym (sztuk):

lokomotyw	4.257
wagonów osobowych	8.435
wagonów bagażowych i pocztowych	2.687
wagonów towarowych krytych	36.291
wagonów towarowych otwartych	72.051

W jak wysokim stopniu dba Czechosłowacja o zwiększenie taboru kolejowego, świadczy fakt, że z posiadanej przez nią liczby wagonów 30·4% wagonów osobowych, bagażowych i pocztowych, 46·8% krytych wagonów towarowych i 31·6% otwartych wagonów towarowych pochodzi z lat powojennych.

Koleje czeskosłowackie przewiozły w 1927 r. 258,684.465 pasażerów (w 1926 r. — 258,885.416) i 75,965.096 ton towarów (w 1926 r. — 70,602.373 ton). Dochód kolei czeskosłowackich wynosił (Kcz):

	1926	1927
z przewozu pasażerów i bagażu	883,444.000	922,481.000
z przewozu towarów	3,,062,252.000	3,,291,383.000

Przy ocenie dochodów kolejowych z przewozu towarów należy mieć na uwadze, że przemysł korzystał w wielu wypadkach ze znacznych ulg taryfowych, które w sferach fachowych są obliczane w 1927 r. na sumę około 300 miljn. Kcz.

Mówiąc o rozwoju czeskosłowackiej sieci kolejowej, przedewszystkiem wspomnieć należy upaństwowienie kolei bogumińsko-koszyckiej, z równoczesnym przeniesieniem siedziby głównego zarządu z Budapesztu do Koszyc. Nastąpiło również upaństwowienie kolei Ostrawa — Frydlant z przeniesieniem siedziby zarządu z Wiednia do Morawskiej Ostrawy. Zakupienie przez Ministerstwo Kolei akcji 13 słowackich kolei lokalnych (razem 580 km.) prowadzi do ich upaństwowienia.

W Czechach upaństwowiona została kolej lokalna Votice — Sedlcan, na Morawach — koleje lokalne Zajeci — Hodonin i Mutenice — Kyjov.

Z budującej się nowej linii kolejowej Veseli n. Moravou — Nowé Mesto n. Vahem (68 km.) oddano do użytku w 1927 r. odcinek trzydziestodwu-kilometrowy. Budowa linii kolejowej Vsetin — Brumov jest na ukończeniu. W 1927 r. rozpoczęto na Słowacyzynie budowę linii kolejowej Handlova — Horna Stubna (18·6 km.).

Prace nad elektryfikacją praskiego węzła kolejowego zostały w roku sprawozdawczym całkowicie ukończone.

Polityka kolejowa

W celu wzmoczenia ruchu tranzytowego zawarte zostały umowy resortowe z Węgrami, dla tranzytu do Niemiec, i z Polską, dla tranzytu węgla do Włoch.

Baczną uwagę zwrócono na usprawnienie przewozu przesyłek pocztowych i ulepszenia w ruchu dalekobieżnym. Rezultatem międzynarodowych konferencji kolejowych w Bratysławie i Budapeszcie było wydatne skrócenie czasu dla tranzytu, zwłaszcza z Węgier do Niemiec (o 18 godzin) i do Jugosławji (o 12 godzin), przyczem przeciętna szybkość została ustalona na 50 km. na godzinę.

Niezwykle aktualną stała się kwestja konkurencji wzmagającego się silnie ruchu samochodowego dla przewozu pasażerów i towarów na mniejsze odległości. Koleje czeskosłowackie były zmuszone przystąpić do uruchomienia pociągów motorowych i własnych samochodowych linii dojazdowych. W celu zwiększenia frekwencji w pociągach osobowych zniżone zostały ceny biletów kolejowych w klasach I i II o 25%.

W 1927 r. został opracowany projekt nowego regulaminu tranzytowo-kolejowego. Nowe taryfy związkowe zostały w roku sprawozdawczym wprowadzone w ruchu kolejowym z Polską (1/IX 1927 r.), Rumunją

(1/III 1927 r.), Węgry (15/IX 1927 r.) i Niemcami Środkowymi (1/IV 1927 r.).

Od dnia 1 września 1927 r. weszła w życie w ruchu kolejowym między Triestem, Rijeką, Polą i Rovigno d'Istria a Czechosłowacją nowa taryfa towarowa, niezwykle dla Czechosłowacji dogodna, gdyż upraszcza i znacznie ułatwia obliczanie przewoźnego; stawki taryfowe i opłaty uboczne ustalone zostały w walucie czeskosłowackiej (od 100 kg.), uciążliwe uboczne opłaty włoskie („diritti fissi”) zostały odpowiednio zmodyfikowane i wliczone do stawek taryfowych.

Dnia 15 września wprowadzona została w przyspieszonym terminie prowizoryczna taryfa przeładunkowa dla Dunaju, Łaby i Wełtawy.

Walka taryfowa między Hamburgiem a Triestem nie doprowadziła w roku sprawozdawczym, pomimo licznych konferencji, do pozytywnego załatwienia. Przez cały 1927 rok obowiązywało prowizorium, którego podstawę stanowi podział Czechosłowacji na pięć stref, przyczem koleje niemieckie udzielały zniżek jedynie pewnej kategorii towarów, pochodzących ze stref „triesteńskich”.

Sprawa czeskosłowackiej wolnej strefy w Hamburgu została definitywnie uregulowana. Poza tem prowadzone były pertraktacje z Bułgarią w kwestji utworzenia wolnej strefy czeskosłowackiej w Warnie.

Komunikacja wodna

Przewóz wodny Dunajem przedstawiał się w 1927 r. jak następująco (w tonach):

Załadowano	z tego zagran.	Wyladowano	z tego zagran.	Przewóz ¹⁾
802.208	741.586	445.487	393.865	1.247.695

Z ogólnej ilości towarów załadowanych zagranicę przypada 86% na Komarno i Bratysławę.

Przewóz wodny Łabą i Wełtawą przedstawiał się następująco (w tonach):

Załadowano	z tego zagran.	Wyladowano	z tego zagran.	Przewóz ²⁾
1.687.560	1.096.037	1.497.374	822.716	3.184.934

¹⁾ W 1926 r. przewóz wynosił 1.156.469 ton.

²⁾ W 1926 r. przewóz wynosił 2.934.514 ton.

Obrót towarowy między Czechosłowacją i Gdańskiem

Dzięki staraniom Rady Portu w Gdańsku, popartym przez Konsulat R. P. w Pradze, ruch towarowy między Czechosłowacją i Gdańskiem w 1927 r. znacznie się wzmógł.

Ilość towarów, przywiezionych do Czechosłowacji przez Gdańsk (i Polskę) wynosiła w roku sprawozdawczym 112.375 ton (w 1926 r. — 44.874 ton), ilość towarów wywiezionych z Czechosłowacji przez Gdańsk w 1927 r. — 7.085 ton (w 1926 r. — 1.320 ton).

Udział Gdańska w handlu zagranicznym Czechosłowacji był następujący (w tonach):

Rodzaj towarów:	Odbiór w Gdańsku z Czechosłowacji		Wysyłka z Gdańska do Czechosłowacji	
	1926	1927	1926	1927
Odpadki	—	—	15	—
Piwo	—	97	—	—
Chemikalja	—	—	—	1.800
Tektura dachowa	—	—	12	—
Nawozy	—	323	—	7.000
Żelazo surowe	—	—	—	5.354
Żelazo fasonowe	15	1.409	—	—
Szyny kolejowe	20	—	—	—
Kotły parowe	—	6	2	—
Rury żelazne	—	203	—	5
Wyroby żelazne	4	29	—	11
Drut żelazny	—	59	—	—
Rudy żelazne	—	—	37.903	70.187
Ziemia	21	—	—	403
Rudy surowe	—	—	6.593	27.113
Ryby	—	—	1	131
Pszenica	3	—	—	—
Owies	10	—	—	—
Nasiona	10	11	—	—
Skóry	—	1	98	104
Okraglaki	—	30	—	—
Drzewo użytkowe	—	1.732	50	—
Drzewo opałowe	—	42	—	—
Drzewo poza-europejskie	—	—	10	—
Otręby	—	45	—	—
Owoce	368	283	—	—
Papier	—	23	—	—
Syrop buraczany	—	1.820	—	—
Sól	—	15	—	—
Spirytus	312	813	—	—
Kamienie palone	—	10	—	—

Rodzaj towarów:	Odbiór w Gdańsku z Czechosłowacji		Wysyłka z Gdańska do Czechosłowacji	
	1926	1927	1926	1927
Węgiel kamienny	570	—	9	—
Koks z węgla kamiennego	15	—	—	—
Smola	—	17	—	—
Wyroby z gliny	—	5	—	—
Wino	10	—	—	—
Cukier rafinowany	—	—	31	—
Słoma, siano	—	—	131	—
Inne towary	52	121	19	239
Razem:	1.410	7.085	44.874	112.375

Jak z powyższego widać, Gdańsk, jako port importowy, zaczyna skutecznie konkurować ze Szczecinem w dowozie rud ze Szwecji, poza tem kierować się zaczyna na Gdańsk import do Czechosłowacji saletry norweskiej.

Komunikacja lotnicza

Komunikacja lotnicza rozwija się w Czechosłowacji w szybkim tempie. Komunikację z zagranicą utrzymują:

a) „Międzynarodowa Kompanja Żeglugi Powietrznej („Cidna“) na linii Paryż — Strasburg — Praga — Wiedeń — Budapeszt, Belgrad, Bukareszt — Konstantynopol — Angora i na linii Praga — Warszawa. W 1927 r. dokonano 1.593 lotów (969.098 km.). Przewieziono 1.526 pasażerów, 3.357 kg. poczty i 235.484 kg. towarów.

b) „Deutsche Lufthansa“ (łącznie z „Oesterreichische Luftverkehr A. G.“ i „Ceskoslovenska letecka spolecnost“) na liniach Berlin — Dreźnie — Praga — Wiedeń, Wrocław — Praga — Monachium, Praga — Chemnitz — Lipsk, w lecie z Niemiec do Marjenbadu.

c) „Polska Linja Lotnicza“ na linii Warszawa — Kraków — Brno — Wiedeń i bezpośrednio Kraków — Wiedeń. W 1927 r. dokonano na linii Kraków — Brno, otwartej w październiku, 31 lotów (10.385 km.), przewieziono 15 pasażerów, 3.115 kg. towarów i bagażu; na linii Brno — Wiedeń dokonano 31 lotów (3.875 km.), przewieziono 14 pasażerów, 2.864 kg. bagażu i towarów.

d) „Ceskoslov. Statni Aeroline“ utrzymuje komunikację na linii Praga — Brno — Bratysława — Koszyce (linja ta będzie w najkrótszym czasie doprowadzona do Uzhorodu), ponadto w lecie na linii Praga — Marjenbad. Samoloty „Ceskoslov. Statni Aeroline“ wykonały w 1927 r. 2.668 lotów (415.278 km.), przewiozły 4.233 pasażerów, 38.445 kg. poczty i bagażu.

Lotniska handlowe istnieją w Pradze (Kbely), Brnie, Bratysławie, Koszycach, Marjenbadzie i w Uzhorodzie. Projektowana jest budowa dalszych lotnisk w Hradcu Kralovem, Morawskiej Ostrawie, Libercu i Karlsbadzie.

Frekwencja na lotnisku w Kbelach (Praga) przedstawiała się w czterech ostatnich latach, jak następuje:

	Dokonano Na przestrzeni			Przewieziono:	
	lotów	km.	pasażerów	poczty	towarów
1924 r.	1.607	678.920	1.047	2.801 kg.	170.945 kg.
1925 r.	1.697	586.188	1.588	1.569 kg.	57.739 kg.
1926 r.	1.966	669.448	2.528	5.766 kg.	133.556 kg.
1927 r.	4.465	1.217.017	10.986	7.999 kg.	355.313 kg.

Komunikacja samochodowa

Coraz intensywniej wzrasta w Czechosłowacji ruch samochodowy, który jest już poważną konkurencją dla kolei.

Szybki wzrost taboru samochodowego ilustrują wymownie następujące cyfry, dotyczące liczby samochodów i motocykli w Czechosłowacji w ostatnich latach (sztuk):

	1922	1923	1926
Samochody osobowe	4.928	12.335	16.880
Samochody ciężarowe	2.124	5.930	7.730
Motocykle	2.877	10.502	14.933
Razem:	9.929	28.767	39.543

Wzrost liczby samochodów (łącznie z motocyklami) w Czechosłowacji wynosi od 1922 — 1926 roku 298'3%, czyli przeciętnie 74'6% rocznie.

Rozwój automobilizmu uczynił niezwykle aktualną kwestję dróg kołowych.

Na 100 km.² przypadało dróg w Czechach 8'49 km., na Morawach, 4'75 km., na Śląsku 9'5 km., na Słowaczczyźnie 4'12 km. i na Rusi Podkarpackiej 4'36 km.

W celu dalszego należytego rozwoju sieci drogowej został utworzony w 1927 r. specjalny fundusz drogowy przy Ministerstwie Robót Publicznych.

b) *górnictwo i hutnictwo*

- Zpravy Statniho Uradu Statistickeho.
Bergbau und Eisenindustrie der Tschechoslovakei im Jahre 1927 — Dr. Rudolf Haider (Die Wirtschaft Nr. 27 ex 1928).
Uhelny prumysl v Ceskoslovenske Republice roku 1927 — inž. Dr. J. Fischer (Zpravy verejne sluzby technicke Nr. 5 z 1928 r.).
Vyvoz a dovoz uhli v Ceskoslovenske Republice, za rok 1927 — inž. Dr. J. Fischer (Zpravy verejne sluzby technicke Nr. 4 z 1928 r.).

c) *przemysl*

- Mesicni Prehled zahranicniho obchodu — wydawnictwo statystycznego urzędu (Nr. 1 — 12 z 1927 r.).
Bulletin de la Banque Nationale de Tchecoslovaquie (Nr. 12 — 19).
Das Wirtschaftsjahr 1927 in der Tschechoslovakischen Republik — Prag 1928 r.).
La situation économique de la Tchecoslovaquie — M. Fr. Peroutka.
Die Slovakische Industrie im Jahre 1927 — Bratislava 1928.
„Die Wirtschaft“.
„Hospodarska Politika“.
„Textilrevue“.
Stav cihlarského prumyslu — J. Schmidt (Narodni Listy z dn. 19/IV 1928 r.).
Vyrob cementu v Ceskoslovensku — Dr. ing. Preller (Narodni listy z dn. 19/IV 1928 r.).
Die chemische Industrie im Jahre 1927 — Dr. J. Jelinek (Prager Presse z dn. 4/I 1928 r.).
Die Kunstseide Industrie 1927 — dyr. W. Engelmann (Prager Tagblatt z dn. 9/II 1928 r.).
Der Porzellanexport in den Jahren 1924 - 1927 — Paul Voettig (Bohemia z dn. 17/V 1928 r.).
Situace na trhu bavleny — Dr. D. Zachystal (Narodni Listy z dn. 13/III 1928 r.).
Konjunktur für Leder — Dr. K. Uhlig (Prager Tagblatt z dn. 5/V 1928 r.).
Lebhafte Steigerung der Papierausfuhr — Walter Wannemacher (Bohemia z dn. 1/III 1928 r.).
Kampf der heimischen Gummiindustrie gegen das Ausland — (Prager Börsen Courier z dn. 19/IV 1928 r.).
Stredni Evropa a americké automobily (Tribuna z dn. 25/XII 1927 r.).
Pokles dovozu automobilu do Ceskoslovenska — (Tribuna z dn. 12/III 1928 r.).

M A T E R J A Ł Y

któremi posługiwał się Konsulat przy opracowaniu działu:

a) *rolnictwo*

- Mesicni Prehled Zahranicniho Obchodu C. S. R. (Nr. 1 — 12 z 1927 r.).
Zpravy statniho statistickeho uradu z 1927 r.
Rocenska Ceskoslovenske Republiky 1928.
Das Wirtschaftsjahr 1927 (Praha — Petschek).
Bulletin de la Banque Nationale de Tchecoslovaquie (Nr. 15 — 18).
„Zemedelska Jednota“.
„Agrikultur“ — numer specjalny Prager Presse z dn. 13/V 1928 r.
„Zemedelske Druzstevni Listy“.
„Nase Kappeliska“ (miesięcznik).
Brennerei Kalender 1927/1928.
Ceskoslovensky Prumysl mlynarsky 1927 r. (sprawozdanie związku młynarskiego).
Generalni Zprava o sklizni chmelu 1927 r. — wydane przez Ceska Chmelovska Vyvozni Spolecnost.
Befriedigendes Hopfenjahr—Theodor Gaube (Prager Tagblatt z dn. 25/XII 1927 roku).
Chmel w 1927 r. — Cerny Radomil (Venkov z dn. 1/I 1928 r.).
K bilanci csl. mlekarstvi — Prof. V. Skoda (Venkov z dn. 1/I 1928 r.).
La réforme agraire en Tchecoslovaquie — wydanie Min. Rolnictwa.
Binarstvi v Csl. Republice — jeho potreby — prof. V. Dolezal (Venkov z dn. 1/I 1928 r.).
Zpenezovani dobytka v roce 1927 — Jar. Leger (Venkov 1/I 1928 r.).
Dr. Gustav Heidler: Das zehnjährige Zuckerkartell (Prager Tagblatt z dn. 9/X 1927 r.).
J. Novacek — Nas Prumysl cukrovarnický a jeho existecni otázky ve vzrůstající svetove soustave.

- Die Glasindustrie 1927 — (Prager Tagblatt z dn. 25/XII 1927 r.).
Glas Weltproduktion — Dr. Haas (Prager Tagblatt z dn. 5/IV 1928 r.).
Bericht der Tschechoslovakischen Tuchkonvention über das VI Geschäftsjahr — Bruenn 1927 r.
Jablonecka výroba a obchod — prof. St. Bachtik (Narodni Listy z dn. 5/III 1928 r.).
Sprawozdanie VIII walnego zebrania Hospodarského Svazu sklarských prumyslů.
Sprawozdanie walnego zebrania przemysłu porcelanowego z dn. 15/V 1928 r.).
Vyvoz konfekcniho prumyslu — Dr. K. Uhlig (Tribuna z dn. 20/V 1928 r.).
Das Jahr der Industrie — (Bohemia z dn. 25/XII 1927 r.).
Sprawozdanie walnego zebrania przemysłu włókienniczego z 23/IV 1928 r.
Der Holzmarkt der Tschechoslovakei am Jahresschluss — E. Prihoda (Bohemia z dn. 30/XII 1927 r.).
Situace v prumyslu v r. 1927 — (Venkov z dn. 1/I 1928 r.).

d) handel i polityka handlowa

- Zpravy statniho uradu statistického.
Die Tschechoslovakische Handelspolitik — Dr. Vl. Herman (Prag 1927 r.).
Jahresbilanz der Handelspolitik — Dr. Walter (Prager Tagblatt).
Nas obchod v uplynulém roce a jeho vyhlidky v roce 1928 — Dr. J. Ost (Narodni Listy).
Unser Handelsvertrag mit Ungarn — minister Dr. Peroutka (Bohemia z dn. 23/XII 1927 r.).
„The Central European Observer“ — 1927.
Die Zolltarifarischen Handelsverträge des Jahres 1927 — Dr. J. Friedmann (Prager Presse z dn. 1/I 1928 r.).
„Mitteilungen der Handels-und Gewerbekammer in Prag“.
„Prumyslovy Vestnik“ — ročník 1927.
„Vestnik Ministerstva Prumyslu, Obchodu a Zivnosti“ — Ročník 1927.

e) finance

- Le budget de 1927 — Charles Englis (Prague 1926).
Das Wirtschaftsjahr 1927 — Prag. 1928.
Tschechoslovakische Nationalbank. Jahresrechnungen für das Jahr — Praha 1928.

- „Vestnik Ministerstva Financi“.
Bulletin de la Banque Nationale de Tchecoslovaquie (Nr. 15 — 19).
II Generalversammlung der Tschechoslovakischen Nationalbank (Prager Presse z dn. 24/II 1928 r.).
Vom Defizit zum Ueberschuss — K. Uhlig (Prager Tagblatt z dn. 26/X 1927 r.).
Ceské peneznictvi r. 1927 — A. Pimper (Rocenska CSR. 1928).
Prazska penezni bursa v roce 1927 — A. Pimper (Bursa Nr. 4/1928).
Prehled cinnosti ministerstva financi v roce 1927 — komunikat Min. Skarbu.

f) komunikacja

- Zpravy Statniho Uradu Statistického (Nr. 30 — 31, 76, 113 — 114, ex 1927).
Bulletin de la Banque Nationale de Tchecoslovaquie (Nr. 15 — 19).
„Zpravy Verejné Sluzby Technické“.
Rocenska Ceskoslovenska 1928.
Die Slovakische Industrie im Jahre 1928.
Sprawozdanie „Polskiej Linji Lotniczej“ — 1922 — 1927.
Prehled provozu — Ceskosl. Statni Aeroline.
„The Central European Observer“.
Letecka doprava v Evrope — (Venkov z dn. 8/IV 1928 r.).
Ceskoslovenské Silnice — Praha 1928.
Sprawozdanie Rady Portu i Dróg Wodnych w Gdańsku.

SPIS RZECZY

	Str.
OBSZAR I LUDNOŚĆ	3
ROLNICTWO	10
Produkcja roślinna	10
Leśnictwo	17
Hodowla	21
Udział rolnictwa w handlu zagranicznym	25
Meljoracje	26
Elektryfikacja wsi	27
Reforma rolna	27
Szkolnictwo rolnicze	28
Organizacje rolnicze	28
GÓRNICTWO I HUTNICTWO	30
Węgiel	30
Hutnictwo żelazne	33
PRZEMYSŁ	35
Przemysł metalurgiczny	35
Przemysł elektrotechniczny	37
Przemysł samochodowy	37
Przemysł cementowy	38
Przemysł ceramiczny	38
Przemysł porcelanowy	39
Przemysł szklany	40
Przemysł papierniczy	41
Przemysł chemiczny	42
Przemysł skórniczy	46
Przemysł włókienniczy	47
Przemysł drzewny	51
Przemysł zegarmistrzowski	54
Przemysł naftowy	54
Przemysł spożywczy	56
Udział przemysłu w handlu zagranicznym	62
HANDEL I POLITYKA HANDLOWA	66
Polityka handlowa	66
Handel zagraniczny	67
Polsko-Czeskosłowackie stosunki handlowe	70

Umowa handlowa z Polską	71
Umowa handlowa ze Szwajcarią	72
Umowa handlowa z Węgrami	74
Rewizja umowy handlowej z Francją	74
Umowa handlowa z Austrią	75
Umowa handlowa z Finlandją	76
Umowa handlowa z Estonją	76
Umowa handlowa z Turcją	76
FINANSE	78
Polityka Skarbowa	78
Budżet państwa	81
Dług państwa	83
Narodowy Bank Czeskosłowacki	84
Bankowość	85
Spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością	86
Giełda praska	87
KOMUNIKACJA	88
Koleje	88
Komunikacja wodna	89
Obrót towarowy między Czechosłowacją a Gdańskiem	91
Komunikacja lotnicza	92
MATERYJAŁY	94

312602

DOTĄD WYSZŁY DRUKIEM NASTĘPUJĄCE RAPORTY:

	<i>Cena</i>
1. — Morawska Ostrawa (1923 r.)	Zł 1'—
2. — Turcja (1923 r.)	" 1'—
3. — Palestyna (1923 r.)	" 1'—
4. — Kanada (1923 r.)	" 1'29
5. — Holandia (1923 r.)	" 1'80
6. — Hamburg (1924 r.)	" 1'20
7. — Morawska Ostrawa (1924 r.)	" 1'20
8. — W. Brytania (1924 r.)	" 1'20
9. — Szwajcarią (1924 r.)	" 1'50
10. — Rumunja (1924 r.)	" 2'—
11. — Niemcy (1924 r.)	" 3'—
12. — Danja (1924 r.)	" 1'—
13. — Morawy i Śląsk (1925 r.)	" 1'—
14. — Wielka Brytania (1925 r.)	" 1'—
15. — Austria (1925 r.)	" 1'—
16. — Belgja (1925 r.)	" 1'—
17. — Węgry (1925 r.)	" 1'—
18. — Morawska Ostrawa (1926 r.)	" 1'—
19. — W. Brytania (1926 r.)	" 1'—
20. — Hamburg i Brema (1926 r.)	" 1'—
21. — Saksonja i Turyngja (1926 r.)	" 1'—
22. — Włochy (1926 r.)	" 1'—
23. — Szwecja (1926 r.)	" 1'—
24. — Stany Zjednoczone A. P. (1926 r.)	" 1'—
25. — Niemcy (1926 r.)	" 1'—
26. — Finlandja (1926 r.)	" 1'—
27. — Persja	" 4'—
28. — Turcja	" 4'—
29. — Japonja	" 4'—

Skład główny w firmie „Gebethner i Wolff”

Poza tem raporty można nabywać bezpośrednio w Ministerstwie Spraw Zagranicznych (Biblioteka — pl. Małachowskiego 4), oraz w administracji tygodnika „Przemysł i Handel” (Elektoralna 2 pok. 26).